

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Mari Haav

**INTELLEKTUAALOMANDI KAITSE DIGIAJASTUL: VEEBILEHTEDELE
LIGIPÄÄSU BLOKEERIMINE PIRAATLUSE TÕKESTAMISEKS**

Magistritöö

Juhendaja

Mag. iur. Gea Lepik

Kaasjuhendaja

Mag. iur. Henrik Trasberg

Tartu
2025

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. VEEBILEHTEDE BLOKEERIMINE PIRAATLUSE TÕKESTAMISE MEETMENA JA SELLEGA SEOTUD PROBLEEMID	8
1.1. Internetis toime pandud intellektuaalomandi õiguste jõustamise probleemid ja veebilehtede blokeerimine kui intellektuaalomandi õiguste jõustamise meede	8
1.1.1. Intellektuaalomandi õiguste rikkumine ja raskused nende jõustamisel internetikeskkonnas.....	8
1.1.2. Veebilehtede blokeerimine intellektuaalomandi õiguste jõustamise meetmena	10
1.2. Veebilehtede blokeerimisega kaasnevad konfliktid intellektuaalse omandi kaitse ja teiste põhiõiguste vahel ning blokeerimismeetme proportsionaalsus	14
1.2.1. Konflikt väljendusvabaduse põhiõigusega	14
1.2.3. Õigus õiglasele menetlusele.....	21
1.2.4. Proportsionaalsus ja subsidiaarsus	22
1.3. Blokeerimismeetme rakendamisest senises praktikas	26
1.3.1. Kohtulik mudel	26
1.3.2. Haldusmudel	28
1.3.3. Koostööpõhine lähenemine.....	32
2. VÕIMALIKUD LAHENDUSED TASAKAALUSTATUD VEEBILEHTEDE BLOKEERIMISE MEETME KUJUNDAMISEKS	36
2.1 Võimalused veebilehtede blokeerimiseks Eestis	36
2.2. Blokeerimise õiguslikud kriteeriumid ja nende võimalik rakendamine Eestis.....	38
2.2.1. Seaduslikkus	38
2.2.2. Kohtulik kontroll.....	40
2.2.3. Kaebeõiguse tagamine ja läbipaistvus	42
2.2.4. Kuritarvituste risk	45
2.2.5. Proportsionaalsuse hindamine	47
2.2.6. Tõhusus.....	49
2.3. Ettepanekud blokeerimismeetme kujundamiseks Eestis	51
KOKKUVÕTE	53

PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY IN THE DIGITAL AGE: WEBSITE BLOCKING AS A MEASURE TO COMBAT ONLINE PIRACY	58
KASUTATUD ALLIKAD	61
Kasutatud õigusaktid.....	61
Kasutatud kirjandus	63
Kasutatud kohtupraktika	65
Muud allikad	67

SISSEJUHATUS

Internet on viimaste kümnendite jooksul kujunenud peamiseks autoriõiguste rikkumise toimepanemise kohaks.¹ Kuigi tekkinud on palju teenuseid, mis võimaldavad teostele legaalselt ligipääsu, nagu *Netflix*, *Spotify*, *Apple* või *Amazon*, on internetipiraatlus² jätkuvalt väga levinud. Euroopa Liidu Intellektuaalomandiameti (EUIPO) läbi viidud uuringu tulemuste kohaselt oli üldine piraatluse tase kuni 2021. aasta lõpuni kasvutrendis ja pärast seda püsinud stabiilsena.³ Filmide ja muusika osas on piraatlus küll vähenenud, kuid näiteks publikatsioonide ja tarkvara osas hoopis suurenenud.⁴

Euroopa Liidu õigusest tuleneb aga kohustus tagada kõrgetasemeline intellektuaalomandi õiguste kaitse. Nii näeb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ (edaspidi infoühiskonna direktiiv) ette, et liikmesriikide sanktsioonid autoriõiguste rikkumise korral peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad, ning et õiguste valdajad, kelle huve on kahjustatud, saavad kohtu kaudu taotleda kahjutasu.⁵ Direktiivi 2004/48/EÜ (edaspidi jõustamisdirektiiv) kohaselt peavad liikmesriikides olema õiguste omajate kaitseks tagatud menetlused, protseduurid ja õiguskaitsevahendid, mis on „õiglased ega ole asjatult keerulised või kulukad ega sisalda põhjendamatu ajalisi piiranguid ega põhjendamatu viivitusi.“⁶ Ühtlasi peavad meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid olema „tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.“⁷

Kuna suur osa internetis toime pandud rikkumistest toimub vahendaja kaudu, peavad liikmesriigid tagama sellegi, et õiguste omaja saab taotleda kohtu ettekirjutust vahendajatele, kelle teenuseid kolmandad isikud kasutavad autoriõiguse või sellega kaasneva õiguse rikkumiseks.⁸ Praktikas on autoriõiguste jõustamine osutunud siiski äärmiselt problemaatiliseks, kui teenust

¹ Euroopa Komisjon, Counterfeit and Piracy Watch List, 2022, <https://circabc.europa.eu/ui/group/d0803128-7d62-40ee-8349-c43ee92745aa/library/b36f701d-2850-4768-9b3e-e487140e11e5/details?download=true>. Lk 16. (27.04.2025)

² Cambridge dictionary kohaselt tähendab “internetipiraatlus” (*internet piracy*) interneti kasutamist tarkvara ebaseaduslikuks kopeerimiseks ja selle edasiandmiseks teistele inimestele. Vt <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/internet-piracy>. (27.04.2025)

³ European Union Intellectual Property Office., Online Copyright Infringement in the European Union: Films, Music, Publications, Software and TV (2017–2023). Lk 11.

⁴ *Ibidem*. Lk 11-12, 39, 42.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, 22. mai 2001, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas. – ELT L 167, 22.06.2001, lk 10–19. Art 8, lg-d 1 ja 2.

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/48/EÜ, 29. aprill 2004, intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta. – ELT L 157, 30.4.2004, Lk 45–86. Art 3 lg 1.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/48/EÜ. Art 3 lg 2.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ. Art 8 lg 3.

osutab välismaal asuv isik või ettevõtte, kelle äritegevus tugineb ebaseaduslikule ärimudelile. Samuti võib keeruliseks osutada tegeliku rikkuja – näiteks ebaseadusliku sisuga veebilehe omaniku – vastutusele võtmine, sest internet võimaldab tegutseda anonüümselt. Euroopa Kohtu praktika kohaselt saab vahendajaks pidada aga ka internetiteenuse pakkujat.⁹ See aga avabki tee ebaseadusliku sisuga veebilehe blokeerimise nõudmiseks internetiteenuse pakkujalt¹⁰, kes tegelikult rikkumisega seotud ei ole. Veebilehe blokeerimine tähendab, et internetiteenusepakkuja tõkestab tehnilise vahendiga enda klientide ligipääsu teatud veebilehele. Käesolevas töös nimetatakse seda blokeerimismeetmeks.

Kuna veebilehe blokeerimine on esmapilgul kiire, tõhus ja praktiline viis ebaseaduslikule sisule juurdepääsu piiramiseks, on paljud Euroopa Liidu liikmesriigid sellise võimaluse tarvitusele võtnud. Kuigi intellektuaalomandi kaitseks on blokeerimismeetet kasutatud valdavalt autoriõiguste rikkumise korral, on see üha enam asjakohane ja kasutusel ka kaubamärgiõiguste kaitsmisel.¹¹ Sellest tulenevalt võib rääkida veebilehtede blokeerimisest laiemalt kui ühest intellektuaalomandi kaitse meetmest. Kuigi käesolevas töös keskendutakse eeskätt autoriõiguste rikkumisele, on eelnevalt toodud põhjusel töös juttu „intellektuaalomandi kaitsest“.

Veebilehtede blokeerimine piraatluse tõkestamise meetmena on tekitanud palju diskussioone. Seda on iseloomustatud ebapopulaarse meetmena, mis tekitab tuliseid vaidlusi nii kodanikuühiskonna aktivistide, teenuseosutajate kui ka õiguste omajate seas.¹² Ka õiguskirjanduses on veebilehtede blokeerimist intellektuaalomandi õiguste kaitsmiseks ohtralt käsitletud. Kuigi meetmel on plusse, on viidatud ohtratele probleemidele. Näiteks ohustab see internetikasutajate sõna- ja teabevabadust, kuivõrd piiratud võib saada ligipääs informatsioonile ja ka seaduslikule sisule. Niisamuti võib see ohustada väljendusvabadust, sest suur osa suhtlusest ja eneseväljendusest toimub internetis.

Kuna veebilehtede blokeerimise kohustus pannakse eraettevõtjast internetiteenuse pakkujale, kes pole rikkumisega ise seotud ega süüdi, riivab kõnealune meede ka

⁹ EKo C-557/07, *LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH versus Tele2 Telecommunication GmbH*. P 46.

¹⁰ Ingliskeelses õiguskirjanduses on kasutatud läbivalt lühendit ISP ehk *internet service provider*. Selline teenusepakkuja võimaldab üksnes Interneti-ühendust, kuid ei osuta muid teenuseid, nagu e-posti teenus, FTP-teenus või failivahetusteenus, ega teosta kasutatava teenuse üle õiguslikku ega faktilist kontrolli. Vt C-557/07, *LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten*.

¹¹ European Union Intellectual Property Office. and Centre for International Intellectual Property Studies (CEIPI)., *Study on Dynamic Blocking Injunctions in the European Union*. Lk 31.

¹² Riordan, J., *The Liability of Internet Intermediaries* (Oxford University Press New York, 2016). Lk 507.

ettevõtlusvabadust. Osundatud on meetme rakendamise ebaühtlasele praktikale liikmesriikides ning liidusisese õiguskindluse killustumisele. Samuti on avaldatud muret, et veebilehede blokeerimine võib olla samm hiiliva tsensuuri suunas¹³ ega pruugi meetmena olla vastavuses demokraatliku ühiskonna väärtustega.¹⁴

Eestis veel veebilehede blokeerimist intellektuaalomandi õiguste kaitseks rakendatud ei ole. Küll aga on justiitsministeeriumis 2023. aasta lõpus valminud väljatöötamiskavatsus (VTK),¹⁵ mille kohaselt soovitakse internetikeskkonnas autoriõiguste kaitse lihtsustamiseks blokeerimismeede kasutusele võtta. Väljatöötamiskavatsuse kohaselt tuleks selleks tarbijakaitse ja tehnilise järelevalve ametile (TTJA) anda pädevus internetiteenuse pakkujatele ettekirjutuse tegemiseks, et teenusepakkujad blokeeriksid ligipääsu õigusi rikkuvat sisu sisaldavale veebilehele.

Kuna blokeerimismeetme rakendamine võib kaasa tuua mitmeid õiguslikke ja praktilisi probleeme, on vajalik ja aktuaalne seda enne rakendama asumist põhjalikult analüüsida. Magistritöö eesmärk on leida vastus küsimusele, milline oleks veebilehede blokeerimise meede, mis tagaks intellektuaalomandi õiguste tõhusa kaitse, kuid säilitaks samal ajal tasakaalu põhiõigustega. Selle eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

- i) Millised tehnilisi blokeerimisviise intellektuaalomandi kaitsmiseks kasutatakse ning millised probleemid nendega võivad kaasned?
- ii) Millised on blokeerimismeetmega kaasnevad konfliktid põhiõigustega ja kuidas neid lahendada?
- iii) Millised on blokeerimismeetmeid kehtestavad reeglid ja nende jõustamise praktika teiste Euroopa Liidu liikmesriikides?
- iv) Millised on olulisimad blokeerimismeetme rakendamise õiguspärasuse kriteeriumid?
- v) Milline võiks olla Eesti õiguses kehtestatav blokeerimismeede?

Magistritöö jaguneb kaheks peatükiks. Esimeses peatükis antakse ülevaade veebilehede blokeerimise võimalustest ja nendega kaasnevatest õiguslikest probleemidest. Käsitletakse põhiõigusi, mis võivad blokeerimise korral omavahel konflikti sattuda, ning analüüsitakse nende

¹³ Lindsay, D., Website Blocking Injunctions to Prevent Copyright Infringements: Proportionality and Effectiveness Thematic: Cyberspace and the Law, *University of New South Wales Law Journal* 40, no. 4 (2017): 1507–38. Lk 1530.

¹⁴ Husovec, M., Injunctions against Innocent Third Parties: The Case of Website Blocking, *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law* 4, no. 2 (2013): 116–29. Lk 122.

¹⁵ Autoriõiguse Seaduseelnõu Väljatöötamiskavatsus, <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/303c69a5-e75f-4496-abff-b5c5067a3f8d#M27L1gKT>. Lk 10-13. (27.04.2025)

tasakaalustamise võimalusi. Samuti vaadeldakse, kuidas on blokeerimismeedet rakendatud teistes riikides – kas eelistatud on kohtulikku või halduslikku jõustamist, või on tuginetud hoopis vabatahtlikele kokkulepetele. Esile tuuakse ka erinevate lähenemiste võimalikud probleemid. Teises peatükis seotakse eeltoodu Eesti kontekstiga. Välja tuuakse kõige olulisemad blokeerimismeetme õiguspärase rakendamise põhimõtted, mille kaudu analüüsitakse, kuidas need haakuvad väljatöötamiskavatsuses esitatuga. Parimate praktikate näiteid tuues on esitatud ka soovitusi, mida tuleks arvesse võtta tasakaalustatud blokeerimismeetme kujundamisel Eestis.

Magistritöös püstitatud uurimisküsimustele vastuste leidmiseks on kasutatud õigusdogmaatilist, võrdlevat ja analüütilist uurimismeetodit. Töö käigus on analüüsitud blokeerimist puudutavat kohtupraktikat ja õiguskirjandust, et tuvastada olulisemad veebilehtede blokeerimismeetme rakendamise õiguspärasuse kriteeriumid. Võrreldud on erinevate liikmesriikide praktikaid ning hinnatud nende vastavust nimetatud kriteeriumidele. Eelnevalt leitud õiguspärasuse kriteeriumite ja liikmesriikide praktika põhjal on analüüsitud Eesti väljatöötamiskavatsuses pakutud lahendust.

Töö põhineb intellektuaalomandiõigust reguleerivatel direktiividel, asjakohasel Euroopa Kohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu (edaspidi EIK) praktikal, mitmetel Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti uuringutel ja erialakirjandusel. Kasutatud on ka Ühendkuningriigi ja Saksamaa kohtupraktikat, kuivõrd tegu on riikidega, kus veebilehtede blokeerimist intellektuaalomandi kaitseks on põhjalikult käsitletud. Õiguskirjandusest on kasutatud võimalikult ajakohaseid ja erinevate autorite käsitusi. Töös kasutatud õiguskirjandus leiti Tartu Ülikooli kaudu ligipääsetavatest andmebaasidest, kuid ka otse autorite poole pöördumisel. Veebilehtede blokeerimist intellektuaalomandi kaitsmiseks magistritöö autorile teadaolevalt Eesti õiguskirjanduses seni käsitletud ei ole.

EMS märksõnad: intellektuaalne omand, autoriõigus.

1. VEEBILEHTEDE BLOKEERIMINE PIRAATLUSE TÕKESTAMISE MEETMENA JA SELLEGA SEOTUD PROBLEEMID

1.1. Internetis toime pandud intellektuaalomandi õiguste jõustamise probleemid ja veebilehete blokeerimine kui intellektuaalomandi õiguste jõustamise meede

1.1.1. Intellektuaalomandi õiguste rikkumine ja raskused nende jõustamisel internetikeskkonnas

Autoriõiguste rikkumine internetis väljendub eelkõige selles, et autoriõigusega kaitstud sisu laetakse kolmandate isikute poolt veebiplatvormidele üles ilma õiguste omaja loata. Mõnikord on rikkumisega seotud ka platvormipidaja, kelle ärimudeliks ongi ebaseadusliku sisu pakkumine. Selliselt pannakse toime teose loata reprodutseerimine, üldsusele kättesaadavaks tegemine ning otseülekannete puhul ka üldsusele edastamine.¹⁶ Selline tegevus ei lange aga üldjuhul ühegi autoriõiguse seaduses sätestatud vaba kasutuse erandi alla.¹⁷ Kaubamärgiomaniku õiguste rikkumine internetis seisneb sageli müügiplatvormil võltskauba müügis või kauba loata edasimüügis, mis võib olla käsitletav kaubamärgi äritegevuses kasutamisenä kaupade või teenuste puhul, mis on kaubamärgiomaniku loata keelatud.¹⁸

Intellektuaalomandi õiguste jõustamine on veebikeskkonna eripärade tõttu problemaatiline. Valdav osa veebiplahistest rikkumistest on piiriülesed, samas kui intellektuaalomandi õiguste kaitse ja jõustamine on territoriaalne. See tähendab, et rikkumise korral tuleks menetlus sageli algatada välisriigis, mis võib osutada keeruliseks, aeganõudvaks ja kulukaks.¹⁹

Tihti seisneb rikkumine selles, et kolmandad isikud jagavad ebaseaduslikku sisu pelgalt vahendusteenust pakkuvatel platvormidel. Selliste rikkujate vastutusele võtmise poliitikat on

¹⁶ Eesti õiguses on autorile kuuluvad varalised ainuõigused autoriõiguse seaduse §-s 13. Autoriõiguse Seadus. – RT I, 14.03.2025, 22.

¹⁷ Vaba kasutuse erandid Eestis õiguses asuvad autoriõiguse seaduse IV. peatükis.

¹⁸ Kaubamärgiseadus. – RT I, 06.01.2023, 28. § 14 lg-d 1-3.

¹⁹ Vt Euroopa Parlamendi algatusel tehtud uuringut intellektuaalomandi õiguste piiriülese jõustamise raskustest European Parliament's Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs. – Cross Border Enforcement of Intellectual Property Rights in the EU. European Parliament's Committee on Legal Affairs, 2021. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/703387/IPOL_STU\(2021\)703387_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/703387/IPOL_STU(2021)703387_EN.pdf) (27.04.2025).

nimetatud *notice and action* lähenemiseks.²⁰ Üheks (ja palju vaidlusi tekitanud) näiteks on Prantsusmaa meetod, kus loodi piraatlusevastane amet HADOPI²¹, mis rakendas nn kolme hoiatuse süsteemi, päädides autoriõiguse rikkumise toime pannud internetikasutaja jaoks rahatrahviga.²² Arvestades aga piraatluse ulatust ja internetikasutajate arvu, on niisugune üksikisikutele suunatud lähenemine kulukas ja ebaefektiivne. Iga üksik rikkumine pole üldjuhul ka suuremahuline ning rikkumisi toime panevate kasutajate tuvastamine on keeruline, mis teeb selle meetodi äärmiselt ebapraktiliseks.

Ka platvormide vastutusele võtmine, mida rikkumiseks kasutatakse, ei pruugi olla õiguslikult võimalik. Selliste teenuste puhul on tüüpiliselt tegemist teabe talletamise teenusega, mille vastutus teenuse kaudu ebaseaduslikult kättesaadavaks tehtud sisu osas on digiteenuste määruse art 6 kohaselt piiratud.²³ Tulenevalt digiteenuste määruse art-st 8 ei pea platvorm rikkumisi ka automaatselt tuvastama, sest üldist jälgimiskohustust platvormidele panna ei tohi. Autoriõiguste direktiivi (nn DSM direktiiv) art 17 loob küll täiendavad võimalused platvormipidajat autoriõiguste rikkumise korral vastutusele võtta,²⁴ kuid siiski vaid juhul, kui platvormipidaja ei ole võtnud sama art lg-s 4 toodud meetmeid. Samuti peab kõnealuse direktiivi art 2 p 6 kohaselt tegu olema suure platvormiga, mille „peamine või üks peamistest eesmärkidest on talletada ja teha üldsusele juurdepääsetavaks suur hulk teenuse kasutajate poolt üles laaditud autoriõigusega kaitstud teoseid või muud kaitstud materjali, mida teenuse osutaja tulu saamise eesmärgil korrastab ja reklaamib“. Paljud platvormid sellistele kriteeriumitele ei vasta, mistõttu jääb selle õigusliku võimaluse mõju piiratuks.

²⁰ Enamasti on *notice and action* meede suunatud platvormipidajast vahendajatele, kes peab rikkumisteate peale rikkuva sisu eemaldama või edastama teate rikkumise kohta konkreetse rikkuva veebilehe omanikule. Vt Kuczerawy, A., From “Notice and Take Down” to “Notice and Stay Down”: Risks and Safeguards for Freedom of Expression, *Oxford Handbook of Online Intermediary Liability*. – Toim. Frosio, G. (Rochester, NY: Oxford University Press, 2020), 525–43.

²¹ *Haute Autorité pour la Diffusion des Œuvres et la Protection des droits d'auteur sur Internet*, inglise keeles *Supreme Authority for the Distribution of Works and Protection of Copyright on the Internet*.

²² Vt lähemalt Kuczerawy, A. (viide 20). Lk 536. Samuti Michael, A. et al., Graduated Response Policy and the Behavior of Digital Pirates: Evidence from the French Three-Strike (Hadopi) Law, *Economics Working Paper Archive (University of Rennes & University of Caen) 201401*, Center for Research in Economics and Management (CREM), University of Rennes, University of Caen and CNRS., 2014.

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 2022/2065, 19. oktoober 2022, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ. – ELT L 277, 27.10.2022, lk 1–102.

²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2019/790, 17. aprill 2019, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ. – ELT L 130, 17.5.2019, Lk 92–125.

Autoriõiguste jõustamist veebis raskendab veelgi asjaolu, et tegeliku rikkuja isikusamasuse tuvastamine võib osutada keeruliseks või võimatuks, kuna paljud ebaseadusliku sisu levitamiseks kasutatavad platvormid võimaldavad kasutajatel jääda anonüümseks. Enda varjamiseks kasutatakse ka mitmeid tehnilisi vahendeid, nagu VPN-id, Tor-brauserid ja krüpteerimine.²⁵ Teiseks võib olla ka tuvastatud rikkujat keeruline vastutusele võtta, kui ta tegutseb riigis, kus intellektuaalomandi õiguste jõustamine on raskendatud. Selleks kolitakse teenus sageli teise riiki või viiakse veebileht teise majutusteenuse pakkuja juurde.²⁶

1.1.2. Veebilehtede blokeerimine intellektuaalomandi õiguste jõustamise meetmena

Eelnevast tulenevalt on mõistetavalt üheks levinumaks veebipiraatluse tõkestamise meetmeks kujunenud ligipääsu blokeerimine õigusi rikkuvat teavet sisaldavatele veebilehtedele.²⁷ Kõige üldisemas mõttes tähendab see, et internetiteenuse pakkuja takistab oma klientidel juurdepääsu konkreetsele veebilehele. Nii saavad õiguste omajad tugineda enda asukohariigi õigusele, et taotleda meetmete võtmist näiteks välismaiste rikkumist sisaldavate veebilehtede või veebi-majutusteenuste suhtes, ja seda ka siis, kui rikkumise toimepanija pole tuvastatud.

Veebilehtede blokeerimist intellektuaalomandi kaitseks toetab ka Euroopa Liidu õigus. Infoühiskonna direktiivi põhjenduses 59 märgitakse, et kolmandad isikud kasutavad üha enam õiguste rikkumiseks vahendajate teenuseid ning sageli on just vahendajatel kõige lihtsam selline ebaseaduslik tegevus lõpetada. Seetõttu peaks õiguste valdajatel olema võimalus taotleda ettekirjutust vahendaja tegevuse vastu, kes pakub võrgu kaudu ebaseaduslikku teost või muud objekti, millega seotud õigusi on rikkunud kolmas isik.²⁸ Sama direktiivi art 8 lõike 3 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et õiguste valdajatel on võimalik taotleda kohtu ettekirjutust vahendajatele, kelle teenuseid kolmandad isikud kasutavad autoriõiguse või sellega kaasneva õiguse rikkumiseks. Seda põhimõtet kinnitab ja tugevdab ka intellektuaalomandi õiguste jõustamisdirektiivi (2004/48/EÜ) artikkel 11, mis kohustab liikmesriike tagama, et õiguste

²⁵ Nordemann, J. B., Website Blocking under EU Copyright Law. *Handbook of EU Copyright Law*, ed. Rosati, E., 2021, 357–77. Lk 359.

²⁶ Tegu on levinud käitumismustriga, mille kohta on kasutatud väljendit *hosting nomadism*. Vt Nordemann, J. B. (viide 25). Lk 359.

²⁷ EL riike käsitlen ptk-s 1.3.

²⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ. Autori sõnastus.

valdajad võivad nõuda kohtulikke tõkendeid vahendajate suhtes²⁹, kelle teenuseid kasutas kolmas osapool intellektuaalomandi õiguste rikkumisel. Ettekirjutuste tingimuste, ulatuse ja menetluse määratlemine jääb siseriikliku õiguse reguleerida. Veebilehtede blokeerimise võimalikkust intellektuaalomandi kaitseks on kinnitanud ka Euroopa Kohtu praktika.³⁰

1.1.2. Veebilehtede blokeerimine intellektuaalomandi õiguste jõustamise meetmena veebis

Veebilehtede blokeerimist internetiteenuse pakkujate poolt on võimalik teostada mitmel viisil. Õiguskirjanduses on peamiselt analüüsitud kolme meetodit: DNS-i (*domain name system*) põhine, IP-aadressi põhine ning URL-i põhine blokeerimine. Üha enam käsitletakse ka süvapaketi-inspektsiooni (DPI – *Deep Packet Inspection*), mis võimaldab analüüsida kasutaja veebiliiklust andmete sisu tasandil. Iga meetodi puhul tuleb arvestada mitmeid tegureid – eelkõige rakendamise kulusid, meetme tõhusust ning selle laiemat mõju.

Kõige levinumaks blokeerimismeetmeks on DNS-i põhine blokeering.³¹ Lihtsustatud käsitlus DNS blokeerimise toimimisest on järgnev. Igal internetilehel on IP-aadress. Kuna IP-aadresse on keeruline meeles pidada, on need asendatud domeeninimedega. Kui kasutaja sisestab veebilehitsejasse domeeninime (nt eesti.ee), tuleb see esmalt „tõlkida“ IP-aadressiks. See protsess toimub DNS-serveris, mis kujutab endast omamoodi telefoniraamatut. Kui seal leidub vastava veebilehe IP-aadress, jõuab kasutaja soovitud veebilehele.³² Kui internetiteenuse pakkuja saab korralduse teatud veebiaadressile juurdepääsu tõkestamiseks, tuleb tal oma DNS-serveris eemaldada või muuta andmeid vastava IP-aadressi kohta. Selle tulemusena ei suuda DNS-server domeeninime päringu korral pakkuda vastavat IP-aadressi või suunab kasutaja mõnele teisele, internetiteenuse pakkuja poolt määratud IP-aadressile.³³ Tehniliselt on see suhteliselt lihtsasti teostatav ega too kaasa suuri kulusid.³⁴

²⁹ Et vahendajaks võib direktiivi 2001/29 art 8 lõike 3 tähenduses olla ka internetiühenduse teenusepakkuja, kes üksnes võimaldavad kasutajal luua ühenduse, millega ta saab selliseid õigusi rikkuda, sedastas Euroopa kohus asjas C-557/07, *LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten*. P 46.

³⁰ Nt EKo C-324/09, *L'Oréal SA and Others v eBay International AG and Others*, EKo C-70/10, *Scarlet Extended SA v Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM)*, EKo C-314/12, *UPC Telekabel Wien GmbH v Constantin Film Verleih GmbH, Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH*.

³¹ Nordemann, J. B. (viide 25). Lk 360.

³² S. F. Schwemer, Location, Location, Location! Copyright Content Moderation at Non-Content Layers, in *Handbook of European Copyright Law*, ed. E. Rosati (Routledge, 2021), 378–95. Lk 380; Nordemann, J. B. (viide 25). Lk 360.

³³ Roy, A., Marsoof, A. Blocking Injunctions and Collateral Damage. *European Intellectual Property Review* 39(2) (2017): 74–78. Lk 74.

³⁴ Lodder, A. R., Polter, P. ISP Blocking and Filtering: On the Shallow Justification in Case Law Regarding Effectiveness of Measures, *European Journal of Law and Technology* 8, no. 2 (2017): 1–20. Lk 8.

Võimalik on ka IP-aadressi blokeerimine, mida samuti praktikas üsna sageli rakendatakse. Internetiteenuse pakkuja saab oma ruuterid seadistada nii, et need kas kõrvaldavad andmeside, mis on suunatud blokeeritava veebilehe IP-aadressile, või suunavad kasutaja internetiteenuse pakkuja poolt määratud IP-aadressile, mis erineb veebilehe tegelikust IP-aadressist.³⁵ Nii muudetakse teenusepakkuja klientidele ligipääsmatuks kõik sellise IP-aadressiga veebilehed.

Tehniliselt keerukamad ja internetiteenuse pakkuja jaoks kulukad meetodid on URL- ja DPI-põhine blokeerimine. URL blokeerimine erineb eelnevast kahest selle poolest, et võimaldab terve veebilehe asemel (nt www.riigiteataja.ee) blokeerida konkreetset URL-i (nt www.riigiteataja.ee/akt/115052015002). URL meetodit ei saa aga kasutada krüpteeritud ühenduse korral (HTTPS), mis on praegusel ajal valdav.³⁶ Seetõttu selle meetodi analüüsile siinses töös eraldi ei keskenduta. DPI-l põhinev blokeerimine toimub võrguseadmete kaudu, mis paiknevad lõppkasutaja ja interneti vahel ning võimaldavad reaajas analüüsida ja filtreerida andmeliiklust vastavalt blokeerimiskorralduses määratletud kriteeriumidele.³⁷ DPI võimaldab väga üksikasjalikku teavet andmeside sisu kohta, kuivõrd analüüsitakse andmepakettide sisestruktuure ja liiklustruktuure.³⁸ Kohtupraktikas ja õiguskirjanduses ei nähtu, et seda meetodit oleks praktikas intellektuaalomandi kaitse eesmärgil rakendatud. Ilmselt on vähemalt üheks põhjuseks asjaolu, et infoühiskonna direktiivi art 15 lõige 1 keelab liikmesriikidel selliste meetmete võtmise, millega kehtestatakse internetiühenduse pakkujale üldine kohustus jälgida teavet, mida ta oma võrgus edastab.³⁹ Seetõttu ei käsitleta käesolevas töös DPI-blokeerimise spetsiifikast tulenevaid probleeme üksikasjalikult.

Kõik blokeerimismeetmed on teatud puudustega ja võimalike negatiivsete kõrvalmõjudega. Esiteks on internetikasutajal võimalik nii DNS- kui ka IP-blokeeringust mööda hiilida⁴⁰ ja seda, et kasutaja blokeeritud lehele ei pääseks, pole võimalik täielikult välistada.⁴¹ Näiteks kui varasemalt pakkus DNS teenust eeskätt internetiteenuse pakkuja ise, siis praegu pakuvad seda paljud ettevõtted.⁴² Kui teenusepakkujale on antud mingi veebilehe osas DNS-

³⁵ Roy, A., Marsoof, A. (viide 33). Lk 75.

³⁶ Husovec, M. 2013 (viide 14). Lk 122.

³⁷ *Internet Society*, <https://www.internetsociety.org/resources/doc/2017/internet-content-blocking/>. (27.04.2025)

³⁸ Riordan, J. (viide 12). Lk 469.

³⁹ Vt ka *C-70/10, Scarlet Extended*.

⁴⁰ Kõikvõimalikest möödahiilimisest on hea ülevaade Riordan, J. (viide 12). Lk 470 – 473.

⁴¹ Asjaolu, et „ühtegi tehnikat intellektuaalomandi õiguse rikkumisele täieliku lõpu tegemiseks ei ole olemas või ei ole see praktikas teostatav“ mõõnis ka Euroopa Kohus kohtuasjas nr *C-314/12 UPC Telekabel* p-s 60.

⁴² Schwemer, S. F. (viide 32). Lk 380.

blokeerimiskorraldus, saab internetikasutaja DNS-i teenuse pakkujat vahetada. DNS-blokeering ei toimi ka siis, kui kasutaja sisestab brauserisse otse soovitud veebilehe IP-aadressi, sest sel juhul ei ole URL-i ja IP vahelise vastavuse leidmiseks vaja DNS-süsteemi.⁴³ Samuti saab nii DNS- kui ka IP-blokeeringust mööda minna VPN-i (*Virtual Private Network*) kasutades.⁴⁴

Teiseks võib nii DNS- kui ka IP-blokeerimine tuua kaasa üleblokeerimise. DNS-filtreerimise puhul blokeeritakse ligipääs kogu sisule, mis asub samal domeeninimel. Näiteks kui piirata juurdepääsu ühele konkreetsele Wikipedia artiklile DNS-filtreerimise teel, tähendaks see, et blokeeritud oleks ka miljonid teised Wikipedia artiklid.⁴⁵ Mis puudutab IP-aadresse, siis sageli kasutatakse ühte IP-aadressi mitme (mõnikord isegi sadade) veebilehe majutamiseks. IP-aadressi blokeerimise korral muutuksid kättesaamatuks ka kõik teised sama IP-aadressiga veebilehed, mis on üldjuhul asjasse mittepuutuvad ja seadusliku sisuga.⁴⁶

Rikkuja võib minutite jooksul luua uue domeeninime, mis viib internetikasutaja samale õigusi rikkuvat sisu sisaldavale IP-aadressile.⁴⁷ Samuti võivad veebilehe omanikud hankida uue IP-aadressi ja seadistada oma domeeninime nii, et see suunaks kasutaja uuele IP-aadressile.⁴⁸

URL- ja eriti DPI-filtreerimine toovad aga kaasa olulised küsimused privaatsuse ja turvalisuse osas.⁴⁹ Kui internetiteenuse pakkujatel võimaldatakse jälgida edastatavate andmepakettide sisu, tekib paratamatult oht põhiõiguste rikkumiseks – eeskätt seoses eraelu puutumatus ja internetikasutajate sõnavabadusega. See on juba viinud nii avalike arutelude kui ka õiguslike vaidlusteni.⁵⁰

⁴³ Nordemann, J. B. (viide 25). Lk 360.

⁴⁴ *Ibidem*. Lk 360.

⁴⁵ Internet Society Perspectives on Domain Name System (DNS) Filtering. <https://www.internetsociety.org/resources/doc/2012/internet-society-perspectives-on-domain-name-system-dns-filtering/>. (27.04.2025) Lk 3.

⁴⁶ Lodder, A., Polter R. (viide 34). Lk 8.

⁴⁷ Internet Society Perspectives on Domain Name System (DNS) Filtering. Lk 3.

⁴⁸ Lodder, A., Polter R. (viide 34). Lk 8.

⁴⁹ Riordan, J. (viide 12). Lk 469.

⁵⁰ Lähemalt vt nt Daly, A. The Legality of Deep Packet Inspection. *International Journal of Communications Law & Policy* 14(2011) (2010).

1.2. Veebilehtede blokeerimisega kaasnevad konfliktid intellektuaalse omandi kaitse ja teiste põhiõiguste vahel ning blokeerimismeetme proportsionaalsus

1.2.1. Konflikt väljendusvabaduse põhiõigusega

Blokeerimismeede võib kaasa tuua mitmete konkureerivate huvide konflikti, mida on õiguskirjanduses ulatuslikult käsitletud.⁵¹ Nagu eelpool näidatud, on veebilehtede blokeerimine intellektuaalomandi õiguste omajate jaoks ja huvides olev praktiline viis, kaitsmaks nende omandiõigust⁵² keerukalt hallatavas veebikeskkonnas. Intellektuaalomandi kaitse on sätestatud ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi EL harta)⁵³ art 17 lg-s 2. Intellektuaalomandi õiguse kaitse pole aga absoluutne.⁵⁴ Veebilehtede blokeerimine võib kahjustada internetikasutajate õigust teabele ja sõnavabadusele (EL harta art 11). Lisaks puudutab blokeerimismeede internetiteenuse pakkujate ettevõtlusvabadust (EL harta art 16).

Euroopa Kohus käsitles konkureerivaid põhiõigusi *Promusicae* lahendis, kus kõnealused õigused olid intellektuaalomandi õiguse kaitse, õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja eraelu puutumatus kaitse. Olukorras, kus mitu põhiõigust on omavahel vastuolus, tuleb tagada konkureerivate põhiõiguste vahel tasakaal. Samuti tuleb seejuures arvesse võtta proportsionaalsuse põhimõtet.⁵⁵ Sellest lähtuvalt on järgnevalt analüüsitud, kuidas suhestub blokeerimismeede konkureerivate põhiõigustega ning kas blokeerimismeede on proportsionaalne.

Väljendusvabadus, nagu see on sätestatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste konventsiooni⁵⁶ (edaspidi Konventsioon) art-s 10, ja millele vastab EL harta artikkel 11, hõlmab endas ühelt poolt vabadust omada arvamusi, aga ka vabadust saada ja levitada teavet ja ideid. EIK

⁵¹ Nt Geiger, C., Izyumenko, E., 2016. The Role of Human Rights in Copyright Enforcement Online: Elaborating a Legal Framework for Website Blocking.; Kaleda, S.L., 2017. The Role of the Principle of Effective Judicial Protection in Relation to Website Blocking Injunctions Special Issues: Intermediary Liability as a Human Rights Issue. J. Intell. Prop. Info. Tech. & Elec. Com. L. 8, 216–225; Geiger, C., Izyumenko, E., 2019. Blocking Orders: Assessing Tensions with Human Rights. Center for International Intellectual Property Studies Research Paper 2019–03.

⁵² EL õiguse üldpõhimõtte kohaselt on omandiõigus põhiõigus, mille raamesse kuuluvad ka intellektuaalomandi õigused, ning sealhulgas autoriõigus. Vt EKO C-275/06, *Productores de Música de España (Promusicae) v Telefónica de España SAU*, p 62 koos viidetega.

⁵³ Euroopa Liidu põhiõiguste harta. – ELT C 202, 7.6.2016, lk 389–405.

⁵⁴ C-314/12, *UPC Telekabel*. P 61. C-70/10, *Scarlet Extended*. P 43.

⁵⁵ C-275/06, *Promusicae*. P 68.

⁵⁶ Inimõiguste Ja Põhivabaduste Kaitse Konventsioon. – RT II 2010, 14, 54.

on aastate jooksul sisustanud viimast õigust nii, et see hõlmab õigust juurdepääsule teabele ja ka internetiühendusele.⁵⁷

Blokeerimise kontekstis riivab internetikasutaja väljendusvabadust eeskätt üleblokeerimine ehk juhtum, kus kättesaamatuks muutub ka seaduslik sisu. Nagu eelnevalt selgitatud, kaasneb suur üleblokeerimise oht eelkõige kõige levinumate blokeerimismeetmetega, milleks on IP-aadressi ja DNS blokeerimine. Sellised blokeerimismeetmed võivad piirata ka internetikasutajate võimalust eneseväljenduseks, kuivõrd suur osa suhtlemisest ja loomingulisest tegevusest toimub internetis. Juhtumis, kus blokeeriti seaduslikku ja ebaseaduslikku sisu eristamata terveid veebilehti, leidis EIK, et see on võrdväärne ajalehe või telekanali keelustamisega.⁵⁸ Euroopa Kohtu seisukoha kohaselt tuleb blokeerimismeetme korral arvestada internetikasutajate teabevabadusega. Seetõttu peavad internetiühenduse pakkuja võetavad meetmed olema rangelt eesmärgipärased ja teenima eesmärki lõpetada autoriõiguse või sellega kaasneva õiguse rikkumine, ilma et riivataks nende internetikasutajate õigusi, kes kasutavad selle pakkuja teenuseid teabele seaduslikult juurdepääsemiseks. Siseriiklikel kohtutel peab olema seejuures võimalik seda kontrollida.⁵⁹

Eelnev osutab, et ka internetikasutajal peaks olema võimalik enda subjektiivseid õigusi rikkumise korral kaitsta. Siiski ei hõlma see automaatselt igasuguse blokeeritud veebilehe kõiki kasutajaid. EIK on mitmes veebilehete blokeerimist puudutavas asjas leidnud, et kaebeõigus on isikul eeskätt olukorras, kus ta on olnud veebilehe aktiivne kasutaja või omanik, mitte pelk info vastuvõtja.⁶⁰ EIK hinnangul ei riivatud väljendusvabadust juhul, kui blokeerimine puudutas lehte, millel polnud isiku jaoks mingit erilist tähendust ja ta ei jäänud sellega ilma ka enda jaoks olulistest suhtluskanalitest.⁶¹ Euroopa Kohus on aga kohtuasjas *UPC Telekabel*⁶² selgitanud, et internetikasutajatel peab olema võimalus pöörduda oma õiguste maksmapanemiseks kohtusse, kui on teada internetiühenduse pakkuja võetud rakendusmeetmed. 1.2.2. Konflikt ettevõtlusvabaduse põhiõigusega

⁵⁷ Geiger, C., Izyumenko, E. The Role of Human Rights in Copyright Enforcement Online: Elaborating a Legal Framework for Website Blocking. *Centre for International Intellectual Property Studies Research Paper* 2016(05) (2016). Lk 7.

⁵⁸ EIKo 12468/15, *Ooo Flavus jt vs Venemaa*. EIKo 10795/14, *Kharitonov vs Venemaa*.

⁵⁹ C-314/12, *UPC Telekabel*. P-d 55-57.

⁶⁰ EIKo 3111/10, *Yildirim vs Türki*. Samas ei olnud kaebeõigust asjas, kus isik ei pääsenud enam ligi lehtedele *myspace.com* ja *last.fm* EIKo 20877/10, *Akdeniz vs Türki*.

⁶¹ EIKo 20877/10, *Akdeniz vs Türki*.

⁶² C-314/12, *UPC Telekabel*. P 57.

1.2.2.1. Meetme valik

Euroopa Kohus on selgitanud, et õigus ettevõtlusvabadusele hõlmab endas iga ettevõtja õigust oma majandus-, tehnilisi ja finantsressursse vabalt käsutada, ja et veebilehe blokeerimiskorraldus piirab seda vabadust.⁶³ Puudutada võib see eeskätt internetiteenuse osutajat, aga ka veebiplatvormi teenuse pakkujat.

Tavapäraselt on autoriõiguste rikkumise korral püütud vastutusele võtta rikkujat. Blokeerimismeetme puhul nõutakse aga internetiteenuse pakkujalt kui kolmandalt isikult, et ta peab kandma kulusid ja tegema toiminguid otseste või kaudsete rikkujate asemel. Euroopa Kohus on selgitanud, et õigus ettevõtlusvabadusele hõlmab endas iga ettevõtja õigust oma majandus-, tehnilisi ja finantsressursse vabalt käsutada, ja et veebilehe blokeerimiskorraldus piirab seda vabadust. Blokeerimisettekirjutus kitsendab ettevõtja ressursside vaba kasutamist, kohustades teda võtma meetmeid, mis võivad kaasa tuua suure kulu, mõjutada märkimisväärselt tegevuse korraldust või nõuda keerulisi ja kompleksseid tehnilisi lahendusi.⁶⁴ Internetiteenuse pakkuja õiguste seisukohalt tähendab see praktikas mitmeid lahendamist vajavaid probleeme: tehnilise meetme valimine, meetme rakendamise kulud ning viimaks ka meetme proportsionaalsuse hindamine.

Tehnilise meetme valik, millega blokeerimist teostada, on osutunud väga vastuoluliseks teemaks. *Telekabeli* lahendis leidis Euroopa Kohus, et kui internetiteenuse pakkujale on esitatud niisugune blokeerimisettekirjutus, millega ei ole täpsustatud, milliseid meetmeid internetiteenuse pakkuja peab blokeerimiseks täpselt võtma, siis ei riiva see ettevõtlusvabaduse põhisisu.⁶⁵ Seega oli kohtu seisukoht, et tulemusele suunatud ettekirjutused piiravad ettevõtlusvabadust vähem kui spetsiifilist blokeerimismeetodit nõudvad, kuna nii on internetiteenuse pakkujatele jäetud paindlikkus ja vabadus valida, kuidas nad ettekirjutust täidavad.

Viidatud Euroopa Kohtu seisukohta on peetud teenusepakkuja seisukohalt problemaatiliseks. Jättes konkreetse tehnilise meetme internetiteenuse pakkuja otsustada, paneb see nad ebamäärasesse olukorda: teenusepakkuja peab sanktsioonide vältimiseks „rakendama meetmeid, mis vastavad kõige paremini tema ressurssidele ja võimetele ning mis on kooskõlas

⁶³ C-314/12, *UPC Telekabel*. P-d 48-50.

⁶⁴ *Ibidem*. P-d 48-50.

⁶⁵ *Ibidem*. P-d 42, 51.

muude kohustuste ja ülesannetega, mida ta peab oma tegevuse käigus täitma.⁶⁶ Nagu *Telekabeli* asjas märkis kohtujurist Cruz Villalón, on internetiteenuse pakkuja tulemspõhise ettekirjutuse korral keerulise dilemma ees. „Kui ta otsustab oma klientide teabevabaduse huvides vähem intensiivse blokeerimismeetme kasuks, tuleb tal karta sunnivahendi määramist täitemenetluses. Kui ta otsustab intensiivsema blokeerimismeetme kasuks, tuleb tal karta konflikti oma klientidega.“⁶⁷ Asjaolu, et ta saab ennast kaitsta hilisemas täitemenetluses, ei taga teenusepakkuja jaoks põhiõiguste tasakaalu, sest põhiõiguste kaalumist tuleks teha ettekirjutuse tegemisel.⁶⁸ Liiatigi pole internetiteenuse pakkuja ise rikkumist toime pannud, mistõttu ei saa rääkida õiglasest tasakaalust asjaosaliste õiguste vahel.⁶⁹

Õiguskirjanduses on märgitud, et võttes Euroopa Kohtu otsust sõna-sõnalt, ei ole siseriiklik kohus isegi kohustatud hindama, kas leidub vähemalt üks mõistlik meede, vaid saab jätta teenusepakkuja otsustada, kas üldse midagi tuleks ette võtta.⁷⁰ Internetiteenuse pakkujad eelistavad aga pigem konkreetseid juhiseid ega soovi kohtute üldsõnalisi ettekirjutusi ise tõlgendada, kuna seda tehes riskivad nad eksimise ja hiljem kohtuliku kontrolli kaudu sanktsioonidega.⁷¹ Teenusepakkuja jaoks tähendab see sedagi, et hilisema võimaliku vaidluse korral nihkub tõendamiskoormus õiguste omajalt teenusepakkujale, kes peab vastutusest vabanemiseks näitama, et ta on võtnud kõik jõukohased meetmed.⁷² Teenusepakkuja võib seejuures valida nt meetmed, mis on talle endale odavamad, kuid mis on ebaproportsionaalsed kasutajate põhiõiguste suhtes.⁷³ See viib omakorda vastuolulise olukorrani, kus EL õiguse kohaselt tuleb tagada blokeerimiskorralduse proportsionaalsus, kuid selle tegeliku proportsionaalsuse eest vastutab hoopis eraõiguslik kolmas osapool. Teisisõnu – jättes meetme valiku otsustamise internetiteenuse pakkujale, annab kohus (vähemalt olulises osas) ära tegeliku proportsionaalsuse hindamise.

⁶⁶ C-314/12, *UPC Telekabel*. P 52.

⁶⁷ EKO C-314/12, *UPC Telekabel Wien GmbH v Constantin Film Verleih GmbH and Wegu Filmproduktionsgesellschaft mbH*, kohtujurist P. Cruz Villalóni ettepanek. P 89.

⁶⁸ C-314/12, *UPC Telekabel*, kohtujurist P. Cruz Villalóni ettepanek. P-d 87-88.

⁶⁹ *Ibidem*. P 89.

⁷⁰ M. Husovec, CJEU Allowed Website-Blocking Injunctions with Some Reservations, *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 9, no. 8 (2014): 631–34. Lk 632-633.

⁷¹ Angelopoulos, C, Are Blocking Injunctions against ISPs Allowed in Europe? Copyright Enforcement in the Post-Telekabel Legal Landscape, *GRUR Int.*, no. 11 (2014): 1089–96. Lk 1094-1095.

⁷² C-314/12, *UPC Telekabel*. P 53.

⁷³ Husovec, M. 2014. (viide 70) Lk 632-633.

Praktika on seejuures erisugune. Mitmetes Euroopa Liidu riikides tehnilist lahendust blokeerimismääruses ei täpsustata. Enamikes liikmesriikides on aga kohtulikus ettekirjutuses toodud ka konkreetne tehniline lahendus, mida rakendada (nt Soome, Saksamaa, Kreeka, Iirimaa, Leedu, Holland). Ühendkuningriigis on sageli kasutatud hoopis lahendust, kus tehnilised lahendused lepitakse kokku õiguste omajate ja internetiteenuse pakkujate vahel ning kohus kiidab need seejärel heaks.⁷⁴

1.2.2.2. Kulud

Teine aspekt, mis internetiteenuse pakkujate ettevõtlusvabadust tugevalt puudutab, on küsimus meetme rakendamisel tekkivatest kuludest. Veebilehtede blokeerimise kulud varieeruvad sõltuvalt blokeerimismeetme valikust ja teenusepakkuja majanduslikust olukorrast. Intensiivsemad, kuid täpsemad meetmed (nt DPI) vajavad keerulisi tehnilisi lahendusi ja on seetõttu kallimad, kui näiteks IP- või DNS-blokeerimine. Õiguskirjanduses on välja toodud, et kulud võivad kaasneda täpsemalt näiteks seoses kasutajate sagedaste pöördumistega, tehnilise toe loomisega, seadmete hankimisega ja veebilehe haldamisega, kuhu internetikasutajad blokeeritud lehe asemel suunatakse. Samas võib blokeerimine majanduslikult kulukas olla eeskätt vaid esmakordse blokeerimiskorralduse puhul, kui teenusepakkujal veel vajalikke seadmeid ja kindlat töökorraldust välja töötatud ei ole.⁷⁵

Nagu öeldud, hõlmab ettevõtlusvabadus ettevõtja õigust oma ressursse vabalt käsutada. Jõustamisdirektiivi art 3 lg 1 kohaselt ei tohi autoriõiguse jõustamiseks vajalikud meetmed, protseduurid ja õiguskaitsevahendid olla asjatult keerulised või kulukad. *Telekabeli* kohtuasjas on Euroopa Kohus selgitanud, et internetiteenuse osutaja peab rakendama meetmeid, mis vastavad kõige paremini tema ressurssidele ja võimetele ning mis on kooskõlas muude kohustuste ja ülesannetega, mida ta peab oma tegevuse käigus täitma. Samuti ei pea teenusepakkuja kui ettekirjutuse adressaat tooma „talumatuid ohvreid“, kuivõrd tema ei ole toime pannud intellektuaalomandit puudutava põhiõiguse rikkumist.⁷⁶ Praktikast pole aga nende juhiste tähendus ühemõtteliselt selgeks saanud.

⁷⁴ Study on Dynamic Blocking Injunctions (viide 11). Lk 49.

⁷⁵ Cory, N. How Website Blocking Is Curbing Digital Piracy Without “Breaking the Internet”, *The Information Technology and Innovation Foundation*, 2016. Lk 11.

⁷⁶ C-314/12, *UPC Telekabel*. P-d 52-53.

Euroopa Kohtu seisukohti *SABAMi* ja *Telekabeli* lahendites on tõlgendatud selliselt, et blokeerimisega tekkivad kulud jäävad eelduslikult internetiteenuse pakkuja kanda.⁷⁷ Samas leidis Euroopa Kohus näiteks *SABAMi* kohtuasjas, et internetiühenduse pakkuja ettevõtlusvabadust rikub ilmselgelt olukord, kus teda kohustatakse „ainult enda kulul rakendama keeruka, kuluka ja püsiva infotehnoloogilise süsteemi“ – see oleks valusolus ka jõustamisdirektiivi art 3 lg-ga 1, mille kohaselt ei tohi intellektuaalomandi õiguste tagamise meetmed olla asjatult keerulised või kulukad.⁷⁸

Praktika on osutunud mitmekülgseks. Mitmetes riikides on leitud, et blokeerimismääruste rakendamisel tekkivad kulud peab kandma internetiteenuse pakkuja: nii on see näiteks Prantsusmaal, Belgias, Taanis, Soomes, Saksamaal ja Leedus.⁷⁹ Seda on põhjendatud sellega, et internetiteenust osutades peaksid nad panustama võitlusesse veebi kaudu toime pandud rikkumiste vastu. Samuti saavad nad rikkumistest kaudselt kasu ja liiatigi on nad, nagu infoühiskonna direktiivis selgitatud, parimas positsioonis, et veebis toimuvaid rikkumisi lõpetada.⁸⁰ Itaalia blokeerimismäärused ei käsitle kulude küsimust üldse ning kehtib põhimõte, et pooled katavad oma kulud ise – seejuures on loomulik, et teenusepakkuja katab korralduse täitmise kulud, kuna need on tekkinud tema enda tegevuse negatiivsest välismõjust.⁸¹

Selge pole seegi, kuidas tuleks hinnata, millised meetmed internetiteenuse pakkuja ressurssidele ja võimetele kõige paremini vastavad. Ühe näitena on Müncheni kõrgem piirkonnakohus jõukohasust analüüsinud ja leidnud, et õiglase tulemuse hindamisel on oluline kulude suhe kogukäibega. Kõnealusel kohtuasjas ulatus internetiteenuse pakkuja aastane kogukäive miljarditesse ning selles valguses pidas kohus 150 000 euro suurust kulu ebaoluliseks.⁸²

Ühendkuningriigi kohtupraktikas, kus on blokeerimismäärustega palju tegeletud, leidis kõrgeim kohus kohtuasjas *Twentieth Century Fox Film Corporation v British Telecommunications*, et kui kulusid saab pidada tagasihoidlikuks ja proportsionaalseks, on

⁷⁷ Geiger, C., Izyumenko, E. Blocking Orders: Assessing Tensions with Human Rights, *Center for International Intellectual Property Studies Research Paper* 2019(03) (2019). Lk 1-26. Lk 15-16. Vt ka Nordemann, J. B. (viide 25). Lk 371.

⁷⁸ Selles Belgia eelotsusetaotluses küsiti, kas internetiteenuse pakkujat võib kohustada monitoorima üldiselt kogu oma võrku ning reaajas tuvastama ja blokeerima autoriõigusega kaitstud materjali sisaldavaid sideseansse. See meede oleks hõlmanud kõiki Scarlet ISP internetikasutajate sideseansse. *C-70/10, Scarlet Extended*. P 48.

⁷⁹ Study on Dynamic Blocking Injunctions (viide 11). Lk 50.

⁸⁰ *Ibidem*. Lk 50.

⁸¹ Cogo, A., Ricolfi, M. Administrative Enforcement of Copyright Infringement in Europe – *Oxford Handbook of Online Intermediary Liability*. – Toim. Frosio, G. (Oxford University Press, 2020), 586–610. Lk 600.

⁸² LG München I, Endurteil vom 01.02.2018 - 7 O 17752/17. P-d 123-124.

põhjendatud jätta need internetiteenuse osutaja kanda, kuid see ei pruugi nii olla igas kohtuasjas.⁸³ Hiljem, 2018. aastal leidis aga Ühendkuningriigi ülemkohus kohtuasjas *Cartier*, et internetiteenuse pakkuja on õigustatud blokeerimismääruse täitmise tekkivate kulude eest saama õiguste omajailt hüvitist.⁸⁴ Ülemkohus põhjendas seda järgnevalt. Internetiteenuse osutajatel, kes tegutsevad vaid sidekanalina (*mere conduit*), puudub vastutus ja ka kohustus ennetavalt takistada ebaseadusliku sisu levitamist – sellise teenuse pakkuja ainus kohustus on täita kohtu korraldusi.⁸⁵ Kuigi on väidetud, et nad peaksid sisu atraktiivsusest saadava kasu tõttu aitama kanda ka õiguste jõustamise kulusid, puudub selleks õiguslik alus ja tegemist on pigem moraalse küsimusega.⁸⁶ Intellektuaalomandi õiguste kaitse on õiguste omaja äririsk, mitte internetiteenuse pakkuja kulu, kuna viimasel ei ole rikkumisega seost – ta pakub pelgalt võrku, mida teised on kuritarvitanud.⁸⁷ Seetõttu puudub alus, miks õiguste omajal peaks olema õigus nõuda oma õiguste kaitsmise kulude katmist kelleltki teiselt peale rikkumise toimepanijate.⁸⁸

Eelnev annab töö autori hinnangul aluse arvata, et internetiteenuse osutaja blokeerimiskulude küsimust oleks vaja Euroopa Liidu õiguses täpsemalt reguleerida. Ka õiguskirjanduses on leitud, et kuna blokeerimismeetmete kulud on sisuline osa blokeerimismeetme proportsionaalsest rakendamisest, peaks see olema ühtlustatud, mitte liikmesriikide endi kujundada.⁸⁹ Blokeerimiskulude küsimuse erinev lahendamine asetab mõnes riigis teenusepakkujad põhjendamatult ebasoodsamasse olukorda.

Viimaks on kulude osas märgitud sedagi, et kasvav blokeerimispraktika võib viia internetiühenduse hinna tõusuni, mõjutades ka teenusepakkujate ärimudelite jätkusuutlikkust Euroopas.⁹⁰ See aga tähendab, et lõppkokkuvõttes on need internetiteenuse tarbijad, kes sellise jõustamismeetodi eest maksma peavad. Selliselt võib kulude kandmise jätmine internetiteenuse osutajale mõjutada ringiga ka internetikasutajate teabevabadust, kui ligipääs internetile kallineb.

⁸³ *Twentieth Century Fox Film Corp v British Telecommunications Plc* [2011] EWHC 2714 (Ch). P-d 32, 33. Konkreetse asjas hinnati rakendamise algkuluks umbes 5000 naela ja iga järgneva teavituse kuluks 100 naela.

⁸⁴ *Cartier International AG v British Telecommunications Plc* [2018] UKSC 28, 2018 WL 02939480. P 31.

⁸⁵ *Ibidem*. P 33.

⁸⁶ *Ibidem*. P 34.

⁸⁷ *Ibidem*. P 35.

⁸⁸ *Ibidem*. P 35.

⁸⁹ Nordemann, J. B. (viide 25). Lk 371.

⁹⁰ Study on Dynamic Blocking Injunctions (viide 11). Lk 50.

1.2.3. Õigus õiglasele menetlusele

Õiguskirjanduses on juhitud tähelepanu ka võimalikule õiglase menetluse õiguse riivele.⁹¹ EL harta art 47 kohaselt on igal inimesel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus.⁹² Veebilehe blokeerimise praktika ei pruugi aga alati sellele põhimõttele vastata. Veebilehe blokeerimist puudutavat menetlust on mitmel pool võimalik läbi viia *ex parte* – ilma, et veebilehe omanik või pakkuja sellesse üldse kaasatud oleks.⁹³ Sellises menetluses on poolteks intellektuaalomandi õiguste omanik ja internetiteenuse pakkuja. Euroopa Liidu õigus ei näe ette, et rikkujat tuleks üldsegi teavitada. See võib aga tähendada, et isikul, kelle lehte soovitakse blokeerida, ei ole võimalik end enne blokeerimise määramist kaitsta ega ka hiljem määrust vaidlustada. Praktika on veebilehe või veebimajutusteenuse osutaja menetlusse kaasamise osas ebahühtlane.

Ühendkuningriigi blokeerimispraktikat on kritiseeritud selle poolest, et enamikus veebilehtede tõkestamise määrustes pole veebilehtede pakkujad menetlusosaliseks, mistõttu ei saa nad end kohtus kaitsta.⁹⁴ Kohtud on põhjendanud seda sellega, et infoühiskonna direktiivi art 8 lg 3 annab kohtule pädevuse blokeerimismääruse tegemiseks vahendajate suhtes, kelle teenuseid kasutab kolmas isik autoriõiguse rikkumiseks, ilma et menetlusse tuleks kaasata veebilehe pakkuja; sarnaselt on toimitud Euroopa Liidu liikmesriikides ning veebilehe pakkuja kaasamine oleks ka ebapraktiline või ebaproportsionaalne.⁹⁵

Samas on Ühendkuningriigi kohtupraktikas ka näide, kus kohus on blokeerimismäärusesse lisanud täiendava klausli, mille kohaselt võib määruse muutmist või tühistamist taotleda ka sihtveebilehe pakkuja. Kohus märkis, et „selline taotlus tuleb esitada kõigile menetlusosalistele teatavaks tegemisega ning sellele peavad olema lisatud materjalid, mis selgelt põhjendavad taotluse aluseid. Taotlus peab üheselt näitama taotleja staatust ning olema piisavate tõenditega toetatud, et taotleja on kõne all oleva veebilehe pakkuja.“⁹⁶ Sellise sätte määrusesse lisamise

⁹¹ Vt Husovec, M. 2013 (viide 14). 2013. Lk 123.

⁹² M. Husoveci kohaselt kuuluvad veebilehtede tõkestamise menetlused Konventsiooni art 6 lõike 1 kohaldamisalasse, kuna nende tulemus on otsustav eraõiguslike õiguste ja kohustuste seisukohalt. Vt Husovec, M. 2013 (viide 14). Lk 123.

⁹³ Study on Dynamic Blocking Injunctions (viide 11). Lk 33.

⁹⁴ Husovec, M. 2013 (viide 14). Lk 122.

⁹⁵ *Dramatico Entertainment Ltd v British Sky Broadcasting Ltd* [2012] EWHC 268 (Ch). P-d 10-12.

⁹⁶ Kohtunik Mann J blokeerimisotsus asjas *EZTV*, millele viitab kõrgeim kohus asjas *Football Association Premier League Ltd v British Sky Broadcasting Ltd* [2013] EWHC 2058 (Ch). P 57.

vajalikkust kinnitas ka Ühendkuningriigi kõrgeim kohus kohtuasjas *FA Premier League Ltd v British Sky Broadcasting*.⁹⁷

Haagi ringkonnakohus on aga leidnud, et kui määrust taotletakse internetiteenuse pakkuja suhtes, on ainsaks asjassepuutuvaks isikuks, kes ära tuleb kuulata, üksnes internetiteenuse pakkuja. Teistsugune tõlgendus muudaks kohtu põhjenduste kohaselt vahendajate suhtes määruste tegemise regulatsiooni, mille Euroopa seadusandja on kehtestanud, suures osas sisutuks, kuna sellise võimaluse kehtestamise üheks põhjuseks ongi just olukord, kus väidetavat õigusrikkujat ei saa kohtusse kaevata, näiteks kuna tema isik on teadmata. Selle regulatsiooni olemuslikuks tunnuseks on seega, et internetiteenuse pakkujate suhtes saab blokeerimismääruse teha menetluses, kus tegelik õigusrikkuja ei pea olema menetlusosaline.⁹⁸

Selline käsitlus ei pruugi vastata õiglase menetluse põhimõttele, sest veebilehe pakkuja ei saa enda õigusi kaitsta ja vastuväiteid esitada enne blokeerimist, vaid alles pärast seda. See asetab ta võrreldes teiste osapooltega enda õiguste teostamisel ebavõrdsesse olukorda. Kui veebileht blokeeritakse, on võib veebilehe pakkuja jaoks olla takistatud äritegevuse elluviimine ja võimalik, et ka vara kasutamine. Arvestades aega, mil veebilehe pakkuja esmalt blokeerimisest teada saab ning seejärel ressursse kasutades kohtusse pöördub, võib tekkida oluline varaline või mainekahju. EIK praktika⁹⁹ valguses on seetõttu leitud, et veebilehe pakkuja ei *pea* menetluses osalema, kuid tal võiks olla vähemalt sellekohane võimalus.¹⁰⁰

1.2.4. Proportsionaalsus ja subsidiaarsus

1.2.4.1. Proportsionaalsus

Nagu Euroopa Kohus on korduvalt kinnitanud, tuleb mitme omavahel vastuolus oleva põhiõiguse korral tagada nende õige tasakaal, arvestades proportsionaalsuse põhimõttega.¹⁰¹ Euroopa Kohtu praktika kohaselt hinnatakse proportsionaalsust põhimõttel, et võetavad meetmed „ei läheks kaugemale sellest, mis on asjaomaste õigusnormidega taotletavate õiguspärase eesmärkide

⁹⁷ *Football Association Premier League Ltd v British Sky Broadcasting Ltd* [2013] EWHC 2058 (Ch). P 57.

⁹⁸ Stichting Bescherming 11.01.2012. 374634/HA ZA 10-3184 (ZIGGO & XS4ALL v BREIN). P 4.42, millele viitab ka Ühendkuningriigi kohus asjas *Dramatico Entertainment Ltd v British Sky Broadcasting Ltd* [2012] EWHC 268 (Ch) P 11.

⁹⁹ EIKo 3111/10, Yildirim vs Türki.

¹⁰⁰ Husovec, M., What's Wrong With UK Website Blocking Injunctions? – Tech Notes, 2013, <https://husovec.eu/2013/03/whats-wrong-with-uk-website-blocking-injunctions/>. (27.04.2025)

¹⁰¹ C-314/12, *UPC Telekabel*. P 46; C-275/06, *Promusicae*. P 68.

saavutamiseks sobiv ja vajalik ning juhul, kui on võimalik valida mitme sobiva meetme vahel, tuleb rakendada kõige vähem piiravat meetet“ ja „tekitatud piirangud peavad olema vastavuses seatud eesmärkidega“.¹⁰²

Eelkõige on vastakaid seisukohti tekitanud blokeerimismeetme sobivus. Veebilehtede blokeerimise kontekstis seondub sobivuse hindamine eeskätt tõhususe küsimusega – kas selline meede aitab veebipiraatlust ka tegelikult vähendada. Kui meede pole tõhus, ei ole see sobiv ega ole järelikult ka vastavuses soovitava eesmärgiga. Tõhususe määratlemine on aga blokeerimismeetme puhul osutunud keeruliseks, mh tulenevalt asjaolust, et blokeerimismeetmest mööda hiilimiseks on mitmeid võimalusi.

Kui tõhusus sisustada nii, et meetmega suudetakse ennetada märkimisväärset osa rikkumistest, siis peaks see olema hinnatav empiiriliste uuringute põhjal. Nii näiteks leidiski Haagi apellatsioonikohus, et internetiteenuse pakkujad XS4ALL ja Ziggo ei pea takistama oma klientidel juurdepääsu veebisaidile *The Pirate Bay*, kuna uuringud näitasid, et blokeerimisel ei olnud märgatavat mõju ebaseaduslikust allikast allalaadimiste hulgale.¹⁰³

Selline sobivuse kriteeriumi tõlgendus võib aga veebipiraatluse kontekstis osutada problemaatiliseks. Kohtuasjas *UPC Telekabel* tõdes Euroopa Kohus, et „ei ole välistatud, et ühtegi tehnikat intellektuaalomandi õiguse rikkumisele täieliku lõpu tegemiseks ei ole olemas või ei ole see praktikas teostatav, mistõttu on teatud võetud meetmetest sel juhul võimalik ühel või teisel viisil mööda hiilida.“¹⁰⁴ Ometi ei tohiks pelgalt asjaolu, et kõiki blokeerimismeetmeid on tehniliselt võimalik vältida, välistada nende kasutamist. Blokeerimismeetmed peavad „takistama või vähemalt muutma keeruliselt teostatavaks kaitstavate objektide lubamatu kasutamise ja tõsiselt heidutama ettekirjutuse adressaadi teenuseid tarbivaid internetikasutajaid kasutamast objekte, mis on neile kättesaadavaks tehtud kõnealust põhiõigust rikkudes“.¹⁰⁵ Eelnev osutab, et tõhususele hinnangu andmine ei pea täielikult tuginema mõõdetavatele uuringutulemustele, vaid tõhusus võib tähendada ebaseaduslikule materjalile ligipääsu raskendamist ja heidutavust. Siiski on aga küsitav, kas internetiteenuse pakkujat peaks kohustama võtma kulukaid meetmeid pelgalt heidutava mõju tekitamiseks.

¹⁰² EKo C-2/10, *Azienda Agro-Zootecnica Franchini srl and Eolica di Altamura Srl v Regione Puglia*. P 73 koos viidetega.

¹⁰³ *Gerechtshof Den Haag* 28.01.2014. 200.105.418-01 (*ZIGGO & XS4ALL v BREIN*).

¹⁰⁴ C-314/12, *UPC Telekabel*. P 60.

¹⁰⁵ *Ibidem*. P 62.

Samas pole välistatud, et blokeerimismeede siiski on kõrge tulemuslikkusega ja seega tõhus. *UPC Telekabeli* kohtuasjas argumenteeris kohtujurist Cruz Villalón, et kuigi tehnilistest piirangutest on teoreetiliselt võimalik mööda hiilida, ei tähenda see, et enamik kasutajaid seda ka tegelikult teeks. Seetõttu ei saa blokeerimismeedet pelgalt selle võimaluse tõttu lugeda ebatõhusaks.¹⁰⁶

Peale sobivuse jaatamist tuleks proportsionaalsuse puhul hinnata tasakaaluka lahenduseni jõudmiseks veel meetme vajalikkust, mitme meetme korral seda, milline neist on vähem koormav ning viimaks ka tekitatud piirangute vastavust seatud eesmärgiga. Paraku on nende kriteeriumite hindamine blokeerimismeetme puhul jätkuvalt ebaselge. *Telekabel-i* kohtuasjas jättis Euroopa Kohus Austria kohtu eelotsuseküsimusele, millega sooviti blokeerimismeetme proportsionaalsuse hindamiseks täpsemaid juhiseid, kahjuks vastamata. See aga kaasa toonud olukorra, kus siseriiklikud kohtud ja asutused kohaldavad blokeerimise proportsionaalsuse nõuet jätkuvalt väga erinevalt ja põhiõiguste kaitse on liikmesriikides kahjuks ebaühtlane.

1.2.4.2. Subsidiiaarsus

Nagu eelpool välja toodud, on proportsionaalsuse üheks põhimõtteks Euroopa Kohtu seisukoha järgi ka see, et kui on võimalik valida mitme sobiva meetme vahel, tuleb valida kõige vähem piirav meede.¹⁰⁷ See tähendab küsimust subsidiiaarsusest: kas enne blokeerimise nõudmist tuleks püüda rikkumist peatada mõnel muul, vähem põhiõigusi piiraval viisil.

UPC Telekabeli asjas oli kohtujurist Cruz Villalón arvamisel, et subsidiiaarsus on oluline aspekt meetme proportsionaalsuse ning eeskätt vajalikkuse hindamisel ning leidis, et autoriõiguse omaja peab siiski esmajärjekorras, kuivõrd see on võimalik, esitama hagi otse ebaseadusliku veebilehe pakkujate või neile internetiühendust pakkuvate isikute vastu.¹⁰⁸ Euroopa Kohus seda aga siiski ei kinnitanud. Praktikas subsidiiaarsuse osas ühtne seisukoht puudub. Ka ei ilmne asjaomastest direktiividest, kas õiguste omajad peavad enne internetiühenduse pakkujatele suunatud meetmete rakendamist olema kasutanud kõiki muid õiguskaitsevahendeid, mis on neile või rikkumise tegelikule toimepanijale lähemal. Inimõiguste kaitse üldise proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt on mõistlike alternatiivide hindamine õiguskirjanduses toodu kohaselt siiski oluline, kuna iga põhiõigusi piirav meede peab olema võimalikult vähekoormav ja samas tõhus

¹⁰⁶ C-314/12, *UPC Telekabel*, kohtujurist P. Cruz Villalóni ettepanek. P 100.

¹⁰⁷ C-2/10, *Azienda Agro-Zootecnica Franchini*. P 73.

¹⁰⁸ C-314/12, *UPC Telekabel*, kohtujurist P. Cruz Villalóni ettepanek. P-d 103, 107.

vastanduvate huvide kaitsel.¹⁰⁹ Blokeerimise kasuks otsustamine ei tohiks seega tuleneda ainuüksi tõdemusest, et paljudel juhtudel on just vahendajad rikkumisele lõpu tegemiseks parimas positsioonis, nagu on toodud infoühiskonna direktiivi põhjenduspunktis 59.

On lähenemisviise, mille kohaselt blokeerimismeetme rakendamine peaks olema *ultima ratio*. Näiteks kehtib Taanis põhimõte, mille kohaselt võib blokeerimiskorraldus kõne alla tulla ainult siis, kui muid õiguskaitselahendeid ei saa tõhusalt rakendada – nt trahve määrata või kahju hüvitamist nõuda.¹¹⁰ Samuti kehtib tugev subsidiaarsusena Saksamaal. Näiteks keeldus Saksamaa Liidukohus (*Bundesgerichtshof*, BGH) blokeerimismääruse tegemisest kohalike internetiühenduse pakkujate suhtes failijagamisplatvormi *goldesel.to* blokeerimiseks, kuna hagejad ei tõendanud, et menetlus veebilehe pakkuja vastu oleks olnud võimatu või lootusetu. Kohtu hinnangul polnud piisav hagejate väide, et veebilehelt pole võimalik tuvastada selle pakkuja isikut. Hagejad pidanuks kohtu hinnangul astuma täiendavaid samme rikkuja teada saamiseks – kaasama riiklikke uurimisasutusi või detektiivi.¹¹¹ 2024. aasta otsuses kinnitas ka Müncheneri kõrgem piirkonnakohus, et telemeediaseaduse (*Telemediengesetz* TMG)¹¹² § 7 lg 4 lause 1 alusel antavat blokeerimiskorraldust tuleks kaaluda üksnes viimase võimalusena. Kohus ei pidanud piisavaks isegi seda, et hagejad olid edutult esitanud kriminaalkaebuse ja kasutanud eraõiguslikke uurijaid.¹¹³

Leidub ka vastupidiseid seisukohti. Pariisi esimese astme kohus on leidnud, et infoühiskonna direktiivi art 8 lg 3 sõnastus võimaldab suunata meetmed igapähe vastu, kes saab aidata kaasa õiguste rikkumiste lõpetamisele ning ükski norm ei näe ette subsidiaarsuse põhimõtet.¹¹⁴ Sarnaselt on leidnud *The Pirate Bay*-d puudutavas kohtuasjas Antwerpeni apellatsioonikohus.¹¹⁵

¹⁰⁹ Geiger. C. and Izyumenko, E. 2019. (viide 77). Lk 18.

¹¹⁰ Study on Dynamic Blocking Injunctions (viide 11). Lk 28.

¹¹¹ BGH. 26.11.2015. Störerhaftung des Access-Providers, I ZR 174/14. P 88. Töö autori tõlke põhjal.

¹¹² Telemediengesetz (TMG). BGBl. I 2007, 179. Autor juhib tähelepanu, et alates 14.05.2024 hakkas selle asemel kehtima *Digitale-Dienste-Gesetz* (DDG) ehk digiteenuste seadus, kus on sama nõude aluseks § 8 lg 1.

¹¹³ OLG München, Urteil vom 18.04.2024 - 29 U 3592/19. Vt ka Jan Bernd Nordemanni ja Mirko Brüß' kommentaari otsusele OLG München, 18.4.2024 - 29 U 3592/19 - Album-Veröffentlichung, Urt., *GRUR* 2024 (18 April 2024): 1219–26.

¹¹⁴ Tribunal de grande instance de Paris. APC et autres / Auchan Telecom et autres. Ordonnance de référé 28 novembre 2013.

¹¹⁵ Hof van Beroep, Antwerpen, 2011/8314, 26 september 2011 (VZW Belgian Anti-Piracy Federation v NV Telenet). Seda otsust käsitleb ka Savola, P. Proportionality of Website Blocking: Internet Connectivity Providers as Copyright Enforcers, *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law* 5, no. 2 (2014): 116–38. Lk 125.

Käesoleva töö peatükis 1.2 esitatu näitab kokkuvõttes, et blokeerimismeede omab selget ohtu väljendusvabadusele, ettevõtlusvabadusele ja ka menetluse õiglusele. Euroopa Kohus on samas kinnitanud, et põhiõigused ei asetse omavahel hierarhias, vaid nende vahel tuleb teha kaalutlus, mis tagaks, et ühe põhiõiguse kaitsmine ei toimuks teiste põhjendamatu piiramise arvelt.¹¹⁶ See eeldab põhjalikku juhtumipõhist hindamist, mis tugineb proportsionaalsuse põhimõttele. Blokeerimismeetme proportsionaalsuse hindamine on aga väljakutseterohke, sest juba meetme sobivus ehk tõhusus on tehniliste võimaluste rohkuse ja arenemise tõttu raskesti hinnatav. Ka tõusetub blokeerimise proportsionaalsuse hindamisel seni Euroopa Kohtu poolt vastuseta jäänud küsimus subsidiaarsusest ehk sellest, kas blokeerimine peaks olema *ultima ratio* meede või mitte. Selge konsensuse puudumine nendes küsimustes on kaasa toonud varieeruva praktika, puudutatud osapoolte jaoks õigusliku ebaselguse ja õiguskaitse põhjendamatu ebahühtluse.

1.3. Blokeerimismeetme rakendamisest senises praktikas

1.3.1. Kohtulik mudel

Viimase kümne aasta jooksul on blokeerimisnõuded teenusepakkujatele kujunenud levinud praktikaks, kuid riikide lähenemised blokeerimiskorralduste jõustamisele on olnud väga erinevad. Põhimõtteliselt on blokeerimismäärusi senises praktikas jõustatud kolmel viisil: kohtulikult, haldusorgani kaudu ning vabatahtlike koostöökokkulepete kaudu. Järgnevalt käsitletakse neid jõustamismudeleid, nendega tõusetuvaid probleeme ja tuuakse näiteid riikide praktikast.

Blokeerimiskorraldusi annavad valdavas osas EL liikmesriikides (ja Ühendkuningriigis) kohtud.¹¹⁷ Kuigi kohtupraktika blokeerimiste osas on riigiti erinev, siis ühel või teisel moel hindavad kohtud blokeerimismäärust tehes proportsionaalsust. Üldpõhimõtted, mida arvesse võetakse, on riigiti sarnased. Õiguskirjanduses on välja toodud, et enamikus liikmesriikide kohtutes võetakse blokeerimismeetme kaalutlemisel arvesse järgmisi aspekte:

- 1) meetme tõhusus (kas see aitab rikkumise lõpetada või vähemalt seda oluliselt piirata);
- 2) kas on olemas vähem koormavaid alternatiive (näiteks olemas on nõue majutusteenuse pakkuja suhtes);

¹¹⁶ Vt nt EKo C-469/17, *Funke Medien NRW GmbH v Bundesrepublik Deutschland*.

¹¹⁷ Study on Dynamic Blocking Injunctions (viide 11). Lk 28.

- 3) võimalikud ebasoodsad kõrvalmõjud (kas meetme rakendamine võib kaasa tuua nt üleblokeerimise);
- 4) ebasoodsate kõrvalmõjude võrdlus kahjuga, mida õiguste omaja ja määruse taotleja kannatab;
- 5) kas õiguste omaja on teinud mõistlikke pingutusi rikkumise lõpetamise nõudmiseks;
- 6) kas blokeerimine on kõiki asjaolusid arvesse võttes kasutajate ja internetiteenuse pakkujate õigusi silmas pidades proportsionaalne.¹¹⁸

Tõendamisstandard on liikmesriikides erinev. Välja on aga toodud, et valdavalt on nõutav esitada tõendid selle kohta, et õigust on rikutud; et õiguste omajal on õigustatud huvi, ning et internetiteenuse osutaja teenuseid kasutatakse rikkumise toime panemiseks.¹¹⁹

Kohtute määruste täpsusastmes esineb aga suuri erinevusi. *Telekabeli* otsuses pidas Euroopa Kohus õiglasemaks tulemusele suunatud määrust, mis ei täpsusta tehnilist meetet, mida internetiteenuse pakkuja peab rakendama. Ühendkuningriigi kohtud on teinud üksikasjalikke määrusi, mis kirjeldavad kasutatavat tehnoloogiat, uute aadresside või URL-ide lisamist musta nimekirja ning ka võrgu hooldamist ja uuendamist.¹²⁰ Teises äärmuses on Rootsi, Taani ja Itaalia kohtud, mille määrustes juhised peaaegu puuduvad, ning hulk riike jääb nende äärmuste vahele.¹²¹

Kohtuliku mudeli eeliseks on eelneva käsitluse valguses kindlasti asjaolu, et asjasse puutuvaid põhiõigusi ja proportsionaalsust kaalub kohus, olles erapooletu ja pädev selliseid kriteeriume hindama. Kohtulikud määrused annavad puudutatud isikutele õiguskindluse, et blokeerimist saab nõuda, aga ka vaidlustada. Samuti suurendab see internetikasutajate usaldust blokeerimise vajalikkuse osas. Samas on kohtumenetlus üldjuhul aeglane ja kulukas. Piraatsisu sisaldavatele veebilehtedele omase pideva veebiaadressi või domeeninime muutmise tõttu võib olla vajalik taotleda järjest uusi blokeerimismäärusi, mis võib hakata kohtuid koormama.

¹¹⁸ Riordan, J. (viide 12). Lk 507.

¹¹⁹ Study on Dynamic Blocking Injunctions (viide 11). Lk 32.

¹²⁰ Riordan, J. (viide 12). Lk 508.

¹²¹ *Ibidem*. Lk 508.

1.3.2. Haldusmudel

Mõned liikmesriigid on kehtestanud mudeli, kus blokeerimiskorralduste andmise pädevus on haldusasutusel. Kui blokeerimiskorralduste andmise pädevus on lisaks kohtule ka haldusorganil, on viimane osutunud õiguste omajaile eelistatumaks variandiks – ehkki kohtulik jõustamine aitab tagada õiguste õiglase tasakaalu, on kohtuvaidlused kulukad ja aeganõudvamad.¹²² Haldusasutuste kaudu läbi viidav menetlus on aga kulutõhus ja üldiselt ka kiire.¹²³ Võrreldes kohtuliku jõustamisvariandiga praktiseeritakse halduslikku jõustamist oluliselt vähemates riikides: EUIPO uuringu kohaselt üksnes Itaalias, Hispaanias, Kreekas ja Leedus.¹²⁴ Riigiti esineb erinevusi ka haldusliku jõustamise osas.

Itaalias on blokeerimismääruste andmise pädevus antud haldusametile AGCOM (*Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni*).¹²⁵ Taotluse saab ametile esitada internetis ning leides, et väidetav rikkumine on aset leidnud ja rikkumist sisaldav veebileht asub väljaspool Itaaliat, võib AGCOM kohustada internetiteenuse pakkujat kõnealuse veebilehe blokeerima. Ettekirjutuste täitmata jätmise korral võib amet määrata rahatrahve.¹²⁶ Hilisemalt on AGCOM-i määruse kohaldamisala laiendatud – rikkumiseks võidakse lugeda ka kaudselt rikkumist soodustavaid tegusid, nagu vahendite pakkumine rikkuvale sisule juurdepääsuks. Lisaks on õiguste omajatel võimalik taotleda meetmete rakendamist korduva rikkumise vastu ilma, et alustada tuleks uut menetlust.¹²⁷

AGCOMile niivõrd ulatuslike täitevvõimu volituste andmist on kritiseeritud, kuna selline haldusmenetlus võib võtta kasutajatelt võimaluse enda õiguste kohtulikuks kaitseks. Teenuseosutajal oleks võimalik blokeerimismäärus küll kohtus vaidlustada, kuid motivatsioon selleks võib puududa. Nii jääb ära aga kasutajate, internetiteenuse pakkujate ja õiguste omajate

¹²² Cross Border Enforcement of Intellectual Property Rights (viide 19). Lk 13.

¹²³ *Ibidem*. Lk 12-13.

¹²⁴ Study on Dynamic Blocking Injunctions (viide 11). Lk 20.

¹²⁵ Legge 31 Luglio 1997, n. 249. Istituzione dell'Autorità per le garanzie nelle comunicazioni e norme sui sistemi delle telecomunicazioni e radiotelevisivo.

¹²⁶ AGCOMi määrus Delibera 680/13/CONS. Regolamento in materia di tutela del diritto d'autore sulle reti di comunicazione elettronica e procedure attuative ai sensi del decreto legislativo 9 aprile 2003, n. 70. Vt ka Study on Dynamic Blocking Injunctions (viide 11). Lk 20.

¹²⁷ Delibera 490/18/CONS. Modifiche al Regolamento in materia di tutela del diritto d'autore sulle reti di comunicazione elettronica e procedure attuative ai sensi del decreto legislativo 9 aprile 2003, n. 70, di cui alla delibera n. 680/13/CONS.

õiguste kaalumise, mistõttu ei pruugi AGCOMi blokeerimiskorraldused vastata Euroopa Liidu proportsionaalsuse nõudele.¹²⁸

Kreekas on kultuuri- ja spordiministri määrusega¹²⁹ loodud kolmeliikmeline intellektuaalomandi internetirikumiste komitee (CIPIV), kuhu kuuluvad Kreeka autoriõiguse organisatsiooni president, Kreeka telekommunikatsiooni- ja postikomisjoni esindaja ning Kreeka andmekaitseameti esindaja.¹³⁰ Kõnealune komitee hindab õiguste omajate taotlusel rikkumist kinnisel arutelul, kuigi võib sinna kutsuda ka asjakohast teavet omavaid isikuid, kes peavad siiski peale ärakuulamist lahkuma.¹³¹ Hääletamine on avalik ja võib olla CIVIP-i otsusel avaldatud ka Kreeka Autoriõiguste Organisatsiooni (OPI) veebilehel.¹³² Kui CIVIP tuvastab, et autoriõigust või sellega seotud õigust on rikutud, määrab ta 48-tunnise tähtaja rikkumise alla kuuluva sisu eemaldamiseks või blokeerimiseks. Sama otsusega hoiatatakse ka sunniraha määramise eest summas 500 kuni 1000 eurot iga päeva eest.¹³³ Kreeka lahenduse õigusliku aluse osas on õiguskirjanduses väljendatud kahtlusi aga, sest CIVIP näol ei ole tegu puhtakujulise

¹²⁸ Frosio, G., Italian Communication Authority Approves Administrative Enforcement of Online Copyright Infringement, *Stanford CIS* (blog), 2013, <https://cyberlaw.stanford.edu/blog/2013/12/italian-communication-authority-approves-administrative-enforcement-online-copyright/>.

¹²⁹ Αριθμ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΔΥΗΔ/ΔΔΑΑΔ/ ΤΥΕΦΤΠ/42269/3638/3476/196. Συγκρότηση, Λειτουργία Και Αρμοδιότητες Επι- Τροπής Για Τη Γνωστοποίηση Διαδικτυακής Προ- Σβολής Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας Και Συγγενικών Δικαιωμάτων Και Καθορισμός Τέ- Λους Εξέτασης Αίτησης Σύμφωνα Με Το Άρθρο 66Ε ν. 2121/1993 «Κυρώσεις Για Προσβολές Δι- Καιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας Και Συγγενι- Κών Δικαιωμάτων Στο Διαδίκτυο», Όπως Προστέ- Θηκε Με Το Άρθρο 52 Παρ. 1 ν. 4481/2017. (Establishment, Operation and Responsibilities of the Committee for the Notification of Copyright and Related Rights Infringement on the Internet, and Setting of the Examination Fee” under Art. 66E, Law 2121/1993 “Sanctions for Infringements of Copyright and Related Rights on the Internet”, as Added with Art. 52 Par. 1, Law 4481/2017). - ΦΕΚ Α 100/20.7.2017.

¹³⁰ Νόμος 2121/1993. Πνευματική Ιδιοκτησία, Συγγενικά Δικαιώματα Και Πολιτιστικά Θέματα. - ΦΕΚ Α 25 1993. (Law No 2121/1993 on Copyright, Related Rights and Cultural Matters). Art 66E lg 2. Ingliseelne tõlge kättesaadav <https://opi.gr/en/library/law-2121-1993/#a66e>.

¹³¹ Αριθμ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΔΥΗΔ/ΔΔΑΑΔ/ ΤΥΕΦΤΠ/42269/3638/3476/196. Συγκρότηση, λειτουργία και αρμοδιότητες Επι- τροπής για τη Γνωστοποίηση Διαδικτυακής Προ- σβολής Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Συγγενικών Δικαιωμάτων και καθορισμός τέ- λους εξέτασης αίτησης σύμφωνα με το άρθρο 66Ε ν. 2121/1993 «Κυρώσεις για προσβολές δι- καιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενι- κών δικαιωμάτων στο διαδίκτυο», όπως προστέ- θηκε με το άρθρο 52 παρ. 1 ν. 4481/2017. (Establishment, operation and responsibilities of the Committee for the Notification of Copyright and Related Rights Infringement on the Internet, and setting of the examination fee” under Art. 66E, Law 2121/1993 “Sanctions for Infringements of Copyright and Related Rights on the Internet”, as added with Art. 52 par. 1, Law 4481/2017). - ΦΕΚ Α 100/20.7.2017. Art 3 lg 4.

¹³² Vt Decisions of the Committee – OPI, <https://opi.gr/en/committee/decisions-of-the-committee/>. (27.04.2025)

¹³³ Αριθμ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΔΥΗΔ/ΔΔΑΑΔ/ ΤΥΕΦΤΠ/42269/3638/3476/196. Συγκρότηση, λειτουργία και αρμοδιότητες Επι- τροπής για τη Γνωστοποίηση Διαδικτυακής Προ- σβολής Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Συγγενικών Δικαιωμάτων και καθορισμός τέ- λους εξέτασης αίτησης σύμφωνα με το άρθρο 66Ε ν. 2121/1993 «Κυρώσεις για προσβολές δι- καιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενι- κών δικαιωμάτων στο διαδίκτυο», όπως προστέ- θηκε με το άρθρο 52 παρ. 1 ν. 4481/2017. (Establishment, operation and responsibilities of the Committee for the Notification of Copyright and Related Rights Infringement on the Internet, and setting of the examination fee” under Art. 66E, Law 2121/1993 “Sanctions for Infringements of Copyright and Related Rights on the Internet”, as added with Art. 52 par. 1, Law 4481/2017). - ΦΕΚ Α 100/20.7.2017. Art 8.

haldusorganiga – see ei ole integreeritud avaliku halduse struktuuri ega ei allu ühegi kõrgemalseisva asutuse järelevalvele.¹³⁴ Samuti kuulub CIPIV-i komiteesse eraõigusliku organisatsiooni ehk Kreeka autoriõiguste organisatsiooni esimees. Eelneva tõttu ei vasta CIPIV tegelikult Kreeka haldusõiguse põhimõtetele.¹³⁵ Sellise süsteemi puhul võib tekkida kahtlusi menetluse läbipaistvuse ja erapooletuse suhtes.

Hispaanias lahendab intellektuaalomandi vaidlusi seoses rikkumist sisaldavate veebilehtedega intellektuaalomandi komisjon, mis töötab kultuuri- ja spordiministeriumi all.¹³⁶ Menetlus algatatakse, kui intellektuaalomandi õiguste omaja on esitanud kaebuse, millele tuleb lisada mh tõend varasemast ebaõnnestunud katsest nõuda rikkumisega seotud sisu eemaldamist väidetavalt õigusi rikkuvalt infoühiskonna teenuse osutajalt. Internetiteenuse pakkujale võib korralduse täitmata jätmise korral määrata rahatrahvi 150 001 kuni 300 000 eurot. Selle vabatahtlikult tasumata jätmise korral pöördub komisjon sundtäitmise nõudmiseks kohtusse.¹³⁷

Leedus on haldusasutuseks, millel on kohustuslike blokeerimiskorralduste andmise pädevus, Raadio- ja Televisioonikomisjon. Komisjon võib anda kohustuslikke korraldusi autoriõigusega kaitstud sisu eemaldamiseks, kuid seaduse kohaselt alles siis, kui on kindlaks tehtud, et õiguste subjektid, nende volitatud isikud või kollektiivse haldamise organisatsioonid on eelnevalt ammandanud kohtuvälised meetmed, et lõpetada autoriõigustega kaitstud sisu avalik avaldamine avalikes arvutivõrkudes“.¹³⁸ Tuvastades, et kohtuväliseid meetmeid ei ole kasutatud, annab komisjon õiguste omajatele soovitusi nende kasutamiseks.¹³⁹ Korralduse rakendamiseks

¹³⁴ Tsigou, C. Notice-and-Takedown Procedure under Greek Intellectual Property Law 4481/2017, *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law* 9, no. 2 (2018): 201–7. Lk 204.

¹³⁵ Tsigou, C. (viide 134) Lk 204.

¹³⁶ Real Decreto 1130/2023, de 19 de Diciembre, Por El Que Se Desarrollan La Composición y El Funcionamiento de La Sección Segunda de La Comisión de Propiedad Intelectual y Por El Que Se Modifica El Real Decreto 1023/2015, de 13 de Noviembre, Por El Que Se Desarrolla Reglamentariamente La Composición, Organización y Ejercicio de Funciones de La Sección Primera de La Comisión de Propiedad Intelectual. – BOE Núm. 303, de 20/12/2023. Ley 21/2014, de 4 de Noviembre, Por La Que Se Modifica El Texto Refundido de La Ley de Propiedad Intelectual, Aprobado Por Real Decreto Legislativo 1/1996, de 12 de Abril, y La Ley 1/2000, de 7 de Enero, de Enjuiciamiento Civil. – BOE Núm. 268, de 5 de Noviembre de 2014, Lk 90404 a 90439.

¹³⁷ Vt ka ülevaade Hispaania kultuuriministeriumi veebileht Ministerio de Cultura. Salvaguarda de Los Derechos de Propiedad Intelectual En Internet. <https://www.cultura.gob.es/en/cultura/propiedadintelectual/lucha-contra-la-pirateria/marco-juridico/via-administrativa.html>. (27.04.2025)

¹³⁸ Lietuvos Respublikos Autorių Teisių Ir Gretutinių Teisių Įstatymo Nr. VIII-1185 78 Straipsnio Pakeitimo Įstatymas. 2023 m. Birželio 29 d. Nr. XIV-2141. § 78 lg 4.

¹³⁹ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas. 1999 m. gegužės 18 d. Nr. VIII-1185. § 78, lg-d 3 ja 4.

peab amet esitama esimese astme halduskohusele vastava taotluse.¹⁴⁰ Seega pole Leedu variant puhtakujuline haldusmeede, vaid korralduse jõustamisele eelneb halduskohtu kontroll.

Olles õiguste omajate jaoks küll kiire ja efektiivne meede, on autoriõiguste jõustamine halduskorras tõstatanud mitmeid küsimusi. Esiteks on õiguskirjanduses välja toodud, et autoriõiguste halduskorras jõustamine võib olla vastuolus avaliku- ja eraõiguse eristamise põhimõttega. Haldusorganid peaksid tegutsema avalikes huvides, kuid intellektuaalomandi õiguste jõustamise nõuded on olemuslikult eraõiguslikud nõuded teiste eraõiguslike isikute vastu.¹⁴¹ Ühendkuningriigi kohus on näiteks argumenteerinud, et intellektuaalomandi õigused on loodud tasuks innovatsiooni ja ettevõtluse eest ning on küll ühiskonnale kasulikud, kuid avalik huvi nende jõustamise vastu ei ole laiem ega erine õiguste omajate erahuvist.¹⁴² See võib tähendada, et intellektuaalomandi õiguste jõustamine halduskorras nihutab haldustegevuse eraõiguslike huvide teenimise suunas ning see muudab küsitavaks haldustegevuse neutraalsuse.

Teiseks on kaheldav, kas haldusmenetlused vastavad *Telekabel*-i lahendis esitatud kaalumiskohtadele – nii proportsionaalsuse hindamise, põhiõiguste kaalumise kui ka kaitsemeetmete tagamise osas. Tähelepanuväärne on seejuures ka Maailma Kaubandusorganisatsiooni intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping (*Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights* ehk TRIPS), millega Eesti on ühinenud. TRIPS lepingu kohaselt peaks haldusmenetluse kaudu intellektuaalomandi õiguste jõustamine vastama sisuliselt kohtumenetlusega samaväärsetele põhimõtetele.¹⁴³ Arvestades mitmete osapoolte konkureerivate huvide põhjaliku tasakaalustamise nõuet ning asjaolu, et lahendamist võib vajada ka konflikt eraõiguslike isikute vahel, on töö autori hinnangul kaheldav, et haldusmenetlus seda samaväärselt võimaldab.

Viimaks tõusetub küsimus, milline on blokeerimismeetme kontrollimiseks pädev kohus, kuna kontrolli ulatus on blokeerimismeetme sisulisel hindamisel tsiviilkohtul ja halduskohtul erinev. Kui blokeerimiskorralduse teeb haldusorgan, kuulub see halduskohtu kontrolli alla. Samas on intellektuaalomandi rikkumine eraõiguslik probleem. Blokeerimismeetme proportsionaalsuse sisuline hindamine jääks aga halduskohtu pädevusest välja, kuivõrd halduskohus saab üldjuhul

¹⁴⁰ Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas. 2004 m. balandžio 15 d. Nr. IX-2135. § 98 lg 2.

¹⁴¹ Cogo, A., Ricolfi, M. (viide 81) Lk 591.

¹⁴² *Cartier International AG v British Telecommunications Plc* [2018] UKSC 28. P 33-35. Selles lahendis käsitleti veebilehe blokeerimist kaubamärgiõiguse rikkumise olukorras.

¹⁴³ Intellektuaalomandi Õiguste Kaubandusaspektide Leping. – RT II 1999, 22, 123. Art 49.

hinnata vaid haldusorgani antud määruse seaduslikkust ning seda, kas haldusvolitusi on kasutatud õigesti. Selline menetlus ei pruugi tagada puudutatud osapoolte jaoks õiglast tasakaalu ja ühetaolist õiguskaitset. Kuna halduslike meetmete olemasolu ei välista samas ka kohtusse pöördumise võimalust¹⁴⁴, loob see ühtlasi õiguslikult ebakindla olukorra, kus sarnaseid asju lahendatakse väga erinevalt.

1.3.3. Koostööpõhine lähenemine

Kasvav trend blokeerimismeetme rakendamisel on internetiteenuse pakkujate ja õiguste omajate vahelised vabatahtlikud koostöövormid.¹⁴⁵ Erinevate kokkuleppeliste käitumisjuhiste või eetikakoodeksite kaudu on mõnes riigis püütud luua teatav eneseregulatsioon, mis suunab jõustamiskohustuse keskmesse hoopis eraõiguslikud isikud. Sellist jõustamiskoostööd soodustab ka Euroopa Liit – näiteks tegeleb Euroopa Komisjon nõu nimekirja¹⁴⁶ koostamisega, milles on loetelu piraatsisu ohuga veebilehtedest. Nimekirja üheks eesmärgiks on muu hulgas julgustada teenusepakkujaid, turge, õiguskaitseasutusi ja valitsusi võtma meetmeid intellektuaalomandi õiguste rikkumiste lõpetamiseks või ennetamiseks.¹⁴⁷ Mõnel pool on vabatahtliku koostöökokkuleppe juures oma osa ka kohtul või haldusorganil, kuid võimalikud on ka sellised blokeerimiskokkulepped, mida ei kontrolli ei kohus ega haldusorgan. Järgnevalt tuuakse näited sellest, kuidas on vabatahtlikul koostööl põhinevat blokeerimismenetlust korraldatud.

Taanis peavad esimese sammuna õiguste omajad (või nende ühendus *RettighedsAlliancen*)¹⁴⁸ esitama Taani kohtule rikkumist sisaldava veebilehe kohta hagi. Seejärel hindab kohus väidetavat rikkumist ning kaasab menetlusse ka vaidlusaluse veebilehe eest vastutavad isikud. Kui kohus on rikkumise tuvastanud, edastab õiguste omaja kohtuotsuse Taani Telekommunikatsioonitööstuse Liidule, mille liikmed on suuremad Taani internetiteenuse pakkujad. Liidu ja õiguste omajate vahelise kokkuleppe kohaselt blokeerivad seejärel

¹⁴⁴ Cogo, A., Ricolfi, M. (viide 81) Lk 601-602.

¹⁴⁵ Ülevaade “soft law” suundumustest riigiti vt Study on Dynamic Blocking Injunctions (viide 11). Lk 21.

¹⁴⁶ Euroopa Komisjon, Counterfeit and Piracy Watch List.

¹⁴⁷ Commission Publishes Latest Counterfeit and Piracy Watch List - European Commission, https://policy.trade.ec.europa.eu/news/commission-publishes-latest-counterfeit-and-piracy-watch-list-2022-12-01_en. (27.04.2025)

¹⁴⁸ Rights Alliance tegeleb lisaks õiguste omajate esindamisele veel palju muuga, et autoriõiguste kaitset edendada – näiteks hariduslike programmide ja turvalise veebikäitumise teavituskampaaniate korraldamine. Vt <https://rettighedsalliancen.com/>. (27.04.2025)

ebaseadusliku veebilehe kõik liitu kuuluvad teenusepakkujad.¹⁴⁹ Kokkuleppe raames võidakse siiski kasutada vaid DNS-blokeerimist.¹⁵⁰ Kui internetikasutaja püüab blokeeritud veebilehele minna, kuvatakse talle blokeerimisteade ning suunatakse *Share With Care*¹⁵¹ veebilehele, kus selgitatakse ebaseadusliku sisu kasutamise tagajärgi ja riske. Samuti leiab kasutaja sealt URL-kontrollija, millega saab kontrollida, kas külastatav veebileht on Taanis ebaseaduslikuks tunnistatud. Lehele on seejuures koondatud suurimad teenused filmide, sarjade, muusika, raamatute ja muu seaduslikuks leidmiseks.¹⁵² Kui blokeeritud veebilehed näiteks uue domeeni all uuesti internetti ilmuvad, võivad õiguste omajad internetiteenuse pakkujatele teate saata, mispeale blokeeritakse ka see.¹⁵³

Ka Ühendkuningriigis toimib vabatahtlik koostöö, kus algse blokeerimisotsuse teeb kohus. Tegu on nn „teavitamine ja blokeerimine“ (*notice and block*) meetmega, kus õiguste omajad saavad uute sarnaste rikkumiste osas pöörduda otse internetiteenuse osutaja poole, ilma, et tuleks uuesti kohtusse pöörduda.¹⁵⁴ Internetiteenuse pakkujad blokeerivad seepeale vabatahtlikult sarnased rikkumist sisaldavad veebilehed, millest õiguste omajad neid teavitavad. Nõnda uuendavad internetiteenuse pakkujad õiguste omajate kaasabil pidevalt blokeerimisandmebaase, mis suurendab veebiblokeeringute üldist tõhusust.¹⁵⁵

Vabatahtliku koostöö raames võib veebilehtede blokeerimiseni jõuda ka ilma kohtu või haldusasutuse osaluseta. Üks varasemaid, juba 2008. aastal loodud vabatahtlikkudel põhinevaid piraatsisu adresseerivaid meetmeid on kasutusel Hollandis. Koostöö osapooled on õiguste omajad, õiguste omajate ühendus BREIN, internetiteenuse pakkujad ning sõltumatu sihtasutus ECP, mis kogu meetme toimimist haldab. Internetiteenuse pakkujale tuleb esitada kaebus ebaseadusliku sisu kohta ning internetiteenuse pakkuja peab otsustama, kas see blokeerida või mitte. Teated võivad puudutada mitte ainult intellektuaalomandi õiguste rikkumisi, vaid mis tahes muud liiki sisu, mis on Hollandi õiguse kohaselt ebaseaduslik.¹⁵⁶

¹⁴⁹ European Union Intellectual Property Office, Study on Voluntary Collaboration Practices in Addressing Online Infringements of Trade Mark Rights, Design Rights, Copyright and Rights Related to Copyright, 2024. Lk 22.

¹⁵⁰ *Ibidem*. Lk 295.

¹⁵¹ Rights Alliance-i, Taani kultuuriministeeriumi ja Telekommunikatsioonitööstuse Liidu koostöösprojekt Share With Care, <https://sharewithcare.dk/>.

¹⁵² <https://sharewithcare.dk/>.

¹⁵³ Study on Voluntary Collaboration Practices (viide 149). Lk 23.

¹⁵⁴ Hyland, M. A Critical Evaluation of the Effectiveness and Legitimacy of Webblocking Injunctions, *Law, Innovation and Technology* 12, no. 1 (2020): 30–59. Lk 46.

¹⁵⁵ *Ibidem*. Lk 46.

¹⁵⁶ Study on Voluntary Collaboration Practices (viide 149). Lk 21–22.

Saksamaa alustas vabatahtliku koostööpõhise lahenduse rakendamist 2021. aastal, ning see koosneb kahest etapist. Esmalt tuleb esitada blokeerimistaotlus sõltumatule internetis levivate autoriõiguste rikkumiste kontrollorganile CUII (*Clearingstelle Urheberrecht im Internet*). Selle kolmeliikmeline koosseis, kuhu kuuluvad ka endised kõrgema kohtu (BGH) tsiviilkolleegiumi kohtunikud, hindab rikkumist. Kui CUII leiab ühehäälselt, et rikkumine selgelt esineb ning on ulatuslik, soovib ta veebilehe blokeerimist. Sellele järgneb teine ehk riikliku järelevalve etapp. Iga soovitus vaatab läbi Saksamaa Föderaalsete Elektri-, Gaasi-, Telekommunikatsiooni-, Posti- ja Raudteeagentuur (*Bundesnetzagentur* – BNetzA). Kui BNetzA kontroll, mida teostavad nii juristid kui ka tehnilised eksperdid, ei tuvasta blokeerimissoovituse puhul vastuolu Euroopa Liidu võrguneutraalsuse määrusega 2015/2120¹⁵⁷, võivad internetiteenuse pakkujad koostöökokkuleppe kohaselt veebilehe blokeerida. Kasutatakse DNS-blokeerimist. CUII veebilehel on väljendatud, et arvesse võetakse *Telekabel*-i lahendist tulenevaid põhimõtteid, et mitte kahjustada internetikasutajate väljendusvabadust. Samuti on kõigil puudutatud isikutel õigus pöörduda kohtusse.¹⁵⁸ Süsteem töötab ilmselt hästi, kuna 2024. a blokeerimist puudutava kohtuotsuse kommentaaris on öeldud, et peale CUII toimima hakkamist on internetiblokeerimist puudutavad kohtuvaidlused pigem harvad ning CUII kaudu tehtud blokeeringute lubatavust pole samuti siiani vaidlustatud.¹⁵⁹

Õiguskirjanduses on tähelepanu juhitud vabatahtliku koostöö raames blokeerimise võimalikele puudustele. Enim tekitab see küsimusi õiguskaitse legitiimsuse ja avaliku kontrolli puudumise kohta.¹⁶⁰ Keskseks probleemiks on asjaolu, et selliselt võidakse otsustusõigus sisu eemaldamise üle delegeerida eraõiguslikule osapoolle. See aga tähendab ühelt poolt, et seadusliku ja ebaseadusliku sisu piiritlemine viiakse kohtuliku järelevalve alt välja.¹⁶¹ Selline kohtusüsteemi

¹⁵⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 2015/2120, 25. november 2015, millega nähakse ette avatud internetiühendust käsitlevad meetmed ning millega muudetakse direktiivi 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul ning määrust (EL) nr 531/2012, mis käsitleb rändlust üldkasutatavates mobiilsidevõrkudes liidu piires. – ELT L 310, 26/11/2015, lk 1–18.

¹⁵⁸ Clearingstelle Urheberrecht Im Internet. FAQ. <https://cuii.info/en/faq/>. (27.04.2025)

¹⁵⁹ Jan Bernd Nordemanni ja Mirko Brüß' kommentaar otsusele OLG München, 18.4.2024 - 29 U 3592/19 - Album-Veröffentlichung (viide 113). Lk 1226.

¹⁶⁰ Seda muret on väljendatud nt Hispaania ja Prantsusmaa *notice and take down* süsteemide puhul, vt Intellectual Property Office, International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report (Rochester, NY, 2015). Lk 27.

¹⁶¹ Frosio, G., F. Why Keep a Dog and Bark Yourself? From Intermediary Liability to Responsibility, *International Journal of Law and Information Technology* 26, no. 1 (1 March 2018): 1–33. Lk 13.

„asendamine“ võib aga viia kohtuvõimu sobimatu üleminekuni erasektorile.¹⁶² Teisalt võib see luua olukorra, milles blokeerimisotsused võivad internetikasutaja perspektiivist osutada läbipaistmatuks.¹⁶³ Kolmandaks võivad ohtu sattuda põhiõigused, nagu teabevabadus, väljendusvabadus ja ettevõtlusvabadus, kuivõrd blokeerimisotsuseid tehes pannakse konkureerivate õiguste ja huvide üle otsustama eraettevõtted, kes pole tegelikult pädevad selliseid kaalutlusi tegema.¹⁶⁴

Muret sellise õiguskaitse privatiseerumise osas on väljendanud ka kodanikuühendused Euroopa Komisjoni korraldatud konsultatsiooni raames. Valdav enamus kodanikke leidis, et vahendajate vabatahtlik kaasamine intellektuaalomandi õiguste jõustamisse võib avaldada negatiivset mõju põhiõigustele ja põhjustaks suurt õiguslikku ebakindlust.¹⁶⁵ Kriitiline on olnud ka ÜRO eriraportöör, kes juba 2016. aasta aruandes avaldas, et riigid ei tohi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kontekstis seaduste või poliitikatega survestada erasektorit astuma samme, mis põhjustavad sekkumist väljendusvabadusse. Kõik taotlused, mis puudutavad digisisu eemaldamist, peavad põhinema kehtivalt vastu võetud seadusel ja olema allutatud välisele sõltumatule järelevalvele.¹⁶⁶ Viimaks on küsitav, kas vabatahtlikud blokeerimismeetmed, mis võivad konkureerivaid põhiõigusi oluliselt mõjutada, vastavad EL harta art 52 põhimõttele, mille kohaselt tohib õiguste ja vabaduste teostamist piirata ainult seadusega ja proportsionaalsuse põhimõtet arvesse võttes.

Esimeses peatükis käsitletu põhjal nähtub, et internetis toime pandud rikkumiste puhul on intellektuaalomandi õiguste jõustamine blokeerimismeetme abil levinud praktika. Meede kätkeb endas aga mitmeid probleeme ning Euroopa Kohtu praktikast pole selgunud täpsemaid juhiseid nende adresseerimiseks. See on viinud olukorrani, kus riigid on blokeerimismeedet rakendanud märkimisväärsete erinevustega ning toonud kaasa Euroopa õiguse ebaühtlase kohaldamise.

¹⁶² Euroopa Komisjon, Summary of the Results of the Public Consultation on the Future of Electronic Commerce in the Internal Market and the Implementation of the Directive on Electronic Commerce (2000/31/EC), 2012, https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2017-4/consultation_summary_report_en_2010_42070.pdf. (27.04.2025) Lk 11-12.

¹⁶³ Riordan, J. (viide 12). Lk 456-457.

¹⁶⁴ Frosio, G. F. (viide 161). Lk 33; Kuczerawy, A. (viide 20). Lk 527.

¹⁶⁵ Euroopa Komisjon, Public Consultation on the Evaluation and Modernisation of the Legal Framework for the Enforcement of Intellectual Property Rights. Summary of Responses. 2016, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/18661>. (27.04.2025) Lk 48.

¹⁶⁶ United Nations, Human Rights Council. Report of the Special Rapporteur on the Promotion and Protection of the Right to Freedom of Opinion and Expression. A/HRC/32/38. 11 May 2016, <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g16/095/12/pdf/g1609512.pdf>. P 85.; Frosio, G. F. (viide 161). Lk 12.

2. VÕIMALIKUD LAHENDUSED TASAKAALUSTATUD VEEBILEHTEDE BLOKEERIMISE MEETME KUJUNDAMISEKS

2.1 Võimalused veebilehete blokeerimiseks Eestis

Eesti õiguses on veebilehe blokeerimise nõudmine intellektuaalomandi kaitseks mõeldav kahel alusel: rikkumise lõpetamise nõudena võlaõigusseaduse (VÕS)¹⁶⁷ § 1055 lg 3 p 1 alusel või tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS)¹⁶⁸ § 378 lg 2 p 2 alusel hagi tagamise meetmena.

VÕS § 1055 lg 3 p 1 sätestab, et kui kahju õigusvastane tekitamine seisneb autoriõiguse, autoriõigusega kaasneva õiguse või tööstusomandiõiguse rikkumises, võib isik, kelle õigusi rikuti, nõuda rikkumisest hoidumist tulevikus rikkujalt ja isikult, kelle teenuseid kolmas isik kasutas õiguse rikkumise eesmärgil. Selle sätte teine alternatiiv vastab jõustamisdirektiivi art-le 11 ja infoühiskonna direktiivi art 8 lg-le 3, mille kohaselt võivad õiguste valdajad nõuda kohtulikke tõkendeid vahendajate suhtes, kelle teenuseid kasutas kolmas osapool intellektuaalomandi õiguste rikkumisel. VÕS § 1055 lg 3 p 1 kohaldamise eelduseks on aga see, et eelnevalt on toimunud kohtumenetlus, millega on tuvastatud rikkumine ning vastav kohtuotsus ka jõustunud.

Teise võimalusena võib TsMS § 378 lg 2 p 2 kohaselt autoriõiguse, autoriõigusega kaasneva õiguse või tööstusomandiõiguse rikkumisele tugineva hagi tagamiseks kohustada vahendajat, kelle teenuseid kasutatakse intellektuaalse omandi õiguse rikkumisel, rakendama meetmeid rikkumise peatamiseks või ärahoidmiseks. Säte lisati seadustikku 31.12.2020, et tagada kooskõla jõustamisdirektiiviga. Kõnealuse direktiivi art 9 lg 1 p a näeb ette, et siseriiklikud kohtuasutused peavad saama hageja palvel esitada ennetava kohtuliku tõkendi mh vahendaja suhtes, kelle teenuseid kasutab kolmas osapool intellektuaalomandi õiguste rikkumisel. Säte peaks võimaldama õiguste omajate jaoks seega kiiremat võimalust blokeerimise taotlemiseks, kui seda võimaldab VÕS § 1055 lg 3 p 1.

Siiski ei nähtu, et seda võimalust oleks praktikas kasutama hakatud. Tõenäoliselt pärsib sellisel viisil blokeerimise taotlemist asjaolu, et hagi tagamisele peab järgnema põhimenetlus vaidlusaluse küsimuse sisuliseks lahendamiseks, kuid teadmata tegelikku rikkujat osutub hagi esitamine võimatuks. Lisaks määrab kohus TsMS § 382 lg 2 kohaselt hagi tagamise korral tähtaja, mille jooksul peab avaldaja hagi esitama, ning mis ei või olla pikem kui üks kuu. Peale selle

¹⁶⁷ Võlaõigusseadus. – RT I, 04.07.2024, 18.

¹⁶⁸ Tsiviilkohtumenetluse Seadustik – RT I, 03.04.2025, 2.

möödumist tuleb kaitsemeetmed tühistada, nagu kinnitab ka jõustamisdirektiivi art 9 lg 5. Eelnõu aruteludel tõid õiguste omajate esindajad ühe probleemina välja ka asjaolu, et ühe kuu pikkune tähtaeg on autoriõiguste, autoriõigusega kaasnevate õiguste ja tööstusomandi rikkumiste asjades väga lühike aeg, eriti arvestades veebipõhiste rikkumiste iseloomu. Internetis toime pandud rikkumiste korral on rikkuja tuvastamine aeganõudev ning juba kohtulik eeltõendamismenetlus rikkuja tuvastamiseks võib kesta mitu kuud.¹⁶⁹

Eelnevast tulenevalt nähtub, et praegused võimalused veebilehe blokeerimise nõudmiseks on ebapiisavad ega paku õiguste omajaile piisavat õiguste kaitset. 23.11.2023 justiitsministeeriumi algatatud autoriõiguse seaduseelnõu väljatöötamiskavatsuses (VTK)¹⁷⁰ tõstatati ühe teemana blokeerimismeetme kehtestamine, et piirata juurdepääsu autoriõigusi rikkuvatele veebilehtedele. VTK kohaselt on piraatsisu sisaldavate veebilehtede kasutamine Eestis levinud, kuid hetkel kehtivad õiguskaitsevahendid, nagu AutÕS § 81⁷ ja ka karistusõiguslikud meetmeid (karistusseadustiku §-d 223 ja § 224¹), on ajakulukad. Erilised raskused kaasnevad õiguste jõustamisega välismaiste platvormide suhtes. Probleemile on tähelepanu juhtinud ka Eesti Autorite Ühing, Eesti Audiovisuaalautorite Liit, Eesti Esitajate Liit, Eesti Fonogrammitootjate Ühing ning Eesti Autoriõiguste Kaitse Organisatsioon.¹⁷¹

Väljatöötamiskavatsuses on seatud eesmärk tagada autoriõiguste ning sellega kaasnevate õiguste kaasaegne ja efektiivne kaitse. VTK kohaselt pakub seda veebipiraatluse puhul DNS- ja IP-põhine blokeerimine. Internetiteenuse pakkujale tuleks teha blokeerimiseks ettekirjutus, milline pädevus võiks olla Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametil (TTJA). Enne ettekirjutuse tegemist peaks õiguste omajal või tema esindajal olema kohustus õiguste rikkuja poole pöörduda ning paluda rikkumise lõpetamist. Kui määratud aja (nt 5 tööpäeva) jooksul õiguste rikkumist ei lõpetata, võib õiguste omaja esitada avalduse TTJA-le, kes hindab (nt 10 tööpäeva jooksul) avalduses esitatud informatsiooni põhjal rikkumise olemasolu ning avalduse rahuldamisel teeb ettekirjutuse internetiteenuse pakkujale veebilehe blokeerimiseks. Kui internetiteenuse pakkuja ettekirjutust ei täida, võib TTJA rakendada sunniraha. Kõik TTJA tehtud otsused kuuluksid edasikaebamisele halduskohtusse.¹⁷²

¹⁶⁹ Riigikogu Õiguskomisjoni Istungi Protokoll Nr 68. <https://www.riigikogu.ee/download/356ae835-43a3-4aae-af32-610b823ee4b7>. (27.05.2025)

¹⁷⁰ Autoriõiguse seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus.

¹⁷¹ *Ibidem*. Lk 10-11.

¹⁷² *Ibidem*. Lk 11.

Väljatöötamiskavatsuses on hinnatud ka blokeerimismeetme kasutuselevõttuga kaasnevaid võimalikke mõjusid. Välja on toodud, et puudutatud osapooli mõjutab meede eeskätt majanduslikult. Õiguste omajate majanduslik olukord paraneb, sest kui kasutajatel ei ole võimalik piraatsisu jagavatele veebilehtedele pääseda, peavad nad kaitstud sisule ligipääsu saama legaalseid võimalusi kasutades. Kasutajate jaoks toob see aga kaasa väljaminekute suurenemise. Internetiteenuse pakkujate jaoks suureneb halduskoormus, mis toob kaasa suurenevad kulud. Veebilehe blokeerimise korral võivad mõjutatud olla on ka ettevõtted, kes teenivad tulu nendel platvormidel reklaampinna müümisega. TTJA töötajatele lisanduvad kohustused suurendavad nende töökoormust. Lisaks on märgitud, et meede võib kasutajatele seoses teoste kättesaadavuse ja internetivabaduse vähenemisega avaldada kultuurilist mõju.¹⁷³

Hindamaks, milline võiks olla tasakaalustatud ja tõhus veebilehtede blokeerimise meede Eestis, analüüsitakse järgnevalt Euroopa Liidu õigusest ning Euroopa Kohtu ja EIK praktikast tulenevaid keskseid blokeerimismeetmele esitatavaid nõudeid. Seejuures tuginetakse ka töö esimeses peatükis esitatule. Neid nõudeid võrreldakse Eesti väljatöötamiskavatsuses esitatuga. Eesmärk on selgitada, kas kavandatav lahendus vastab Euroopa Kohtu ja EIK praktikast tulenevatele standarditele. Lisaks tuuakse esile teiste liikmesriikide parimat praktikat ning õiguskirjanduses pakutud teoreetilisi suuniseid, et kujundada saaks võimalikult tasakaalustatud, õiguspärase ja toimiva blokeerimismeetme.

2.2. Blokeerimise õiguslikud kriteeriumid ja nende võimalik rakendamine Eestis

2.2.1. Seaduslikkus

Nii EIK seisukohtadest, EL harta kui Konventsiooni aluseks olevatest põhimõtetest saab järeldada, et blokeerimismeede peab põhinema selgel seaduslikul alusel. Õiguste ja vabaduste piiramine peab olema „seadusega ette nähtud“.¹⁷⁴ See ei tähenda üksnes seda, et meede peab põhinema siseriiklikul õigusel, vaid hõlmab ka asjaomase õiguse kvaliteeti. EIK on selgitanud, et see tähendab kättesaadavust puudutatud isikule, „kes peab lisaks suutma selle tagajärgi ette näha, ning

¹⁷³ Autoriõiguse seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus. Lk 13.

¹⁷⁴ Konventsiooni art 8 lg 2 ning art 10 lg 2, mis kajastuvad EL harta art-s 52. Vt konventsiooni ja EL harta kohta ka EKo C-70/10, *Scarlet Extended SA v Société belge des auteurs compositeurs et éditeurs (SABAM)*, kohtujurist P. Cruz Villalóni ettepanek. P 29 jj.

see peab olema kooskõlas õigusriigi põhimõttega.¹⁷⁵ Seega peavad ka õiguste riive lubatavuse tingimused olema selgelt ja läbipaistvalt määratletud.¹⁷⁶ Põhiõigusi puudutavates küsimustes peab seadus EIK kohaselt piisava selgusega määratlema ka kaalutlusõiguse ulatuse ja selle teostamise korra.¹⁷⁷ Kui blokeerimisotsuse saaks teha TTJA kui haldusorgan, peaks selle tegutsemise alused, meetme rakendamise tingimused ja kaalutlemisruumi ulatus olema seega määratletud selgelt ja ennustatavalt.

Seaduslikkuse kriteeriumit tuleb arvesse võtta ka vabatahtlikul koostööl tugineva jõustamise meetme puhul. Vabatahtlikul kokkuleppel põhineval blokeerimisel on kahtlemata positiivseid külgi. Euroopa Komisjoni konsultatsioonide vastustest nähtus, et vabatahtlik koostöö võib olla edukas, kui muu hulgas on olemas osapoolte ühine huvi, kõigi sidusrühmade kaasamine, selged vastutusala, proportsionaalsed nõuded ning avalike asutuste vahendav roll.¹⁷⁸ Samas on väljendatud muret, et vabatahtlikul kokkuleppel põhinev blokeerimine võib olla läbipaistmatu ja ei pruugi enam vastata seaduslikkuse kriteeriumile.¹⁷⁹

Vabatahtlikule koostööle tuginev blokeerimine vastaks seaduslikkuse kriteeriumile tõenäoliselt paremini, kui vähemalt esmane hinnang veebilehe blokeerimise põhjendatusele tuleks kohtult.¹⁸⁰ See suurendaks vabatahtlike blokeerimiste usaldusväärsust ja läbipaistvust märkimisväärselt.¹⁸¹ Heaks näiteks on peatükis 1.3.3. kirjeldatud Saksamaa vabatahtliku koostöö süsteem, kus esmase hinnangu annab sõltumatu kolmeliikmeline komisjon, mida juhib autoriõiguste valdkonnas pädev kohtunik. Seejärel kontrollib teabevabaduse piiramise õiguspärasust veel eraldi riigiasutus ning alles siis võib jõuda internetiteenuse pakkujate poolse blokeerimiseni.

Kui kavandada vabatahtlikul koostööl põhinevat blokeerimismeedet Eestis, võiks kaaluda, kas TTJA-l saaks olla hoopis toetav roll – nagu viitasid Euroopa Komisjoni konsultatsiooni tulemused. Näiteks võiks TTJA vahendada vabatahtlikku koostööd internetiteenuse pakkujate vahel ning täita järelevalvefunktsiooni. Läbipaistvuse suurendamiseks on soovitatud, et teenusepakkujad avalikustaksid oma poliitikad ja tegevused, mis võivad mõjutada

¹⁷⁵ EIKo 3111/10, *Yildirim vs Türki*. P 57.

¹⁷⁶ Lindsay, D. (viide 13). Lk 1531.

¹⁷⁷ EIKo 3111/10, *Yildirim vs Türki*. P 59.

¹⁷⁸ Euroopa Komisjon, *Public Consultation on the Evaluation and Modernisation of the Legal Framework for the Enforcement of Intellectual Property Rights. Summary of Responses*. Lk 47.

¹⁷⁹ Husovec, M. 2013 (viide 14). Lk 124.

¹⁸⁰ Nii toimib see näiteks Taanis, vt lähemalt käesoleva töö ptk 1.3.

¹⁸¹ Roy, A., Marsoof, A. (viide 33). Lk 16.

sõnavabadust.¹⁸² TTJA ülesandeks võiks sel juhul olla toetamine (ja võib-olla ka järelevalve), et blokeerimist puudutavate vabatahtlike kokkulepete sisu oleks tarbijatele kättesaadav ja blokeerimise kaasa toonud asjaolud arusaadavad.

Viimaks tuleb blokeerimismeetme puhul otsustada, kui täpselt tuleks tehniline lahendus blokeerimiskorralduses määratleda, et see vastaks EIK õiguse ettenähtavuse nõudele. Õiguskirjanduses on väljendatud, et avatud sõnastusega, tulemusele orienteeritud ja kindlat blokeerimismeedet mitte nimetavad blokeerimismäärused võivad põhjustada suurt õiguslikku ebakindlust ega pruugi vastata EIK õiguse kvaliteedi nõudele.¹⁸³ Eelnevat arvestades tasuks ka Eestis eelistada, et blokeerimiskorralduses oleks nõutav tehniline meede täpselt määratletud. Nagu peatükis 1.2.2 selgitatud, teeb konkreetne nõue internetiteenuse pakkuja vastutuse õiguslikult selgemaks. Samuti väldiks see olukorda, kus kohtu asemel peaks meetme proportsionaalsust hindama internetiteenuse osutaja

2.2.2. Kohtulik kontroll

UPC Telekabel-i lahendis rõhutati, et siseriiklikud kohtud peavad saama blokeerimismeedet kontrollida.¹⁸⁴ Kohtuliku kontrolli kriteeriumi hindamine tõstatab kaks küsimust, millest esimene puudutab seda, kes peaks blokeerimisotsuse tegema, ning teine kohtulikku kaebeõigust. Praktika Euroopas näitab, et eelistatum on blokeerimismeetme jõustamine läbi kohtu. Halduslik jõustamismeede on kasutusel vaid üksikutes riikides, mis võib viidata sellele, et kohtu kaudu antud blokeerimiskorraldusi peetakse õiguslikult turvalisemaks lahenduseks.

Õiguskirjanduses on avaldatud arvamust, mille kohaselt EIK määratlus, et blokeerimine peab olema „seadusega ette nähtud“, võib osutada nõudele jõustada seda üksnes kohtute kaudu.¹⁸⁵ Euroopa Liidu õigusest ei tulene üheselt, kas blokeerimisotsuse peaks tegema kohus või võib seda teha ka haldusasutus. Siiski on jõustamisdirektiivi art 11 kolmandas lauses toodud, et „õiguste valdajad võivad nõuda kohtulikke tõkendeid vahendajate suhtes, kelle teenuseid kasutas kolmas

¹⁸² United Nations, Human Rights Council. Report of the Special Rapporteur on the Promotion and Protection of the Right to Freedom of Opinion and Expression. A/HRC/35/22, 30 March 2017, <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g17/077/46/pdf/g1707746.pdf>. P 72 (27.04.2025); United Nations, Human Rights Council. Report of the Special Rapporteur on the Promotion and Protection of the Right to Freedom of Opinion and Expression. A/HRC/32/38. P 89.

¹⁸³ Husovec, M. 2014. (viide 70). Lk 634.

¹⁸⁴ C-314/12, *UPC Telekabel*. P-d 55-57.

¹⁸⁵ Husovec, M. 2013 (viide 14). Lk 124.

osapool intellektuaalomandi õiguste rikkumisel.“ Kohtuasjas *L'Oréal v eBay*¹⁸⁶ juhtis Euroopa Kohus tähelepanu, et art-s 11 tuleb selgelt eristada termineid „kohtulik tõkend“ ja „edasist rikkumist keelavad tõkendid“. „Edasist rikkumist keelav tõkend“ käib nimelt selliste ettekirjutuste kohta, mida võib kohaldada vaid rikkuja suhtes, sest ainult rikkujat saab keelata edasise rikkumise osas. „Kohtulik tõkend“ puudutab aga olukorda, kus rikkumine toimub seda võimaldava teenusepakkuja kaudu, „kelle olukord on keerulisem ja eeldab teist laadi esialgset õiguskaitset.“¹⁸⁷ Seda võib töö autori hinnangul tõlgendada selliselt, et ka Euroopa Kohtu hinnangul on olukord kolmanda isiku õigustesse sekkumise korral erinev ja võib vajada just kohtulikku hinnangut.

Kindel on siiski see, et blokeerimismeetme puhul peab olema hilisema kohtuliku kontrolli võimalus. *UPC Telekabeli* lahendi kohaselt peab siseriiklikel kohtutel olema võimalik kontrollida, et blokeerimismeetmed on „rangelt eesmärgipärased selles tähenduses, et need peavad teenima eesmärki teha lõpp autoriõiguse või sellega kaasneva õiguse rikkumisele, mille on toime pannud kolmas isik, ilma et riivataks nende internetikasutajate õigusi, kes kasutavad selle pakkuja teenuseid teabele seaduslikult juurdepääsemiseks.“¹⁸⁸ Töö autori hinnangul on aga küsitav, kas nimetatud nõuetele vastavuse kontrollimine peaks olema võimalik ainult järelkontrolliga. Nagu eelpool selgitatud, võib blokeerimisega kaasneva laiaulatuslik negatiivne mõju mitmete osapoolte põhiõigustele. Praktikas võib see kaasa tuua olukorra, kus näiteks halduskorras toimuva kiire menetluse tulemusel põhjustab blokeerimiskorralduse täitmine kahju juba enne, kui selle põhjendatust, konkureerivaid põhiõigusi ja proportsionaalsust on hoolikalt hinnatud.

Omaette küsimus kohtuliku järelkontrolli osas tõusetub aga olukorras, kus otsuse teeb haldusorgan. VTK kohaselt kuuluks sellise vaidluse lahendamine halduskohtu pädevusse. Halduskohtu pädevuses on aga avalik-õiguslikust suhtest tekkinud vaidluste lahendamine. Halduskohtumenetluse seadustiku (HKMS)¹⁸⁹ § 2 lg 1 kohaselt on halduskohtumenetluse ülesanne eelkõige isikute õiguste kaitse õigusvastase tegevuse eest täidesaatva võimu teostamisel. Seega saaks halduskohus hinnata, kas haldusorgan toimis otsust tehes seadusele vastavalt. VTK-s toodu kohaselt TTJA hindab, kas rikkumine on aset leidnud, mis viitab kaalutlusõiguse olemasolule. Halduskohus ei saa aga kaebemenetluses haldusorgani kaalutlust sisuliselt hinnata ega ka teostada

¹⁸⁶ C-324/09, *L'Oréal*. P-d 128-130.

¹⁸⁷ *Ibidem*. P 129.

¹⁸⁸ C-314/12, *UPC Telekabel*. P 56-57.

¹⁸⁹ Halduskohtumenetluse Seadustik. – RT I, 14.03.2025, 15.

kaalutusõigust haldusorgani eest.¹⁹⁰ Euroopa Kohtu praktikast tuleneb aga üheselt, et juhtudel, kus esineb mitu omavahel vastuolus olevat põhiõigust, tuleb nende vahel leida õiglane tasakaal, võttes arvesse Euroopa Liidu õiguse üldpõhimõtteid, sealhulgas proportsionaalsuse põhimõtet.¹⁹¹ Halduskohtu menetluse raames ei saaks seega toimuda tõhusat kontrolli selle üle, kas blokeerimiskorralduse andmisel on teostatud põhiõiguste kaalumist vastavalt kõigile konkreetse asja faktilistele asjaoludele ja EL õiguse üldpõhimõtetele.

Eelnevast nähtub, et blokeerimismeetme kasuks otsustamisel tuleb läbi viia põhjalik põhiõiguste ja proportsionaalsuse hindamine ning anda vähemalt esmane hinnang, kas intellektuaalomandiõigust võib olla tõepoolest rikutud. On kaheldav, kas haldusorgani teostatavad kaalutlused ja otsused saaksid sellistele nõuetele vastata. Samuti ei oleks sellisel juhul tagatud Euroopa Kohtu nõuetele vastav kohtulik järelkontroll, kuna Eesti halduskohtumenetluse seadustik ei võimalda halduskohtul nõutud kriteeriume ise sisuliselt hinnata.

2.2.3. Kaebeõiguse tagamine ja läbipaistvus

Nagu esimeses peatükis näidatud, võib blokeerimismeede riivata nii internetikasutajate, veebilehe omanike kui ka internetiteenuse pakkujate õigusi. Nii Konventsiooni, EL harta kui ka põhiseaduse kohaselt on igalühel oma õiguste kaitseks õigus pöörduda kohtusse. Seega tuleks sellise meetme kavandamisel arvesse võtta ka puudutatud isikute kaebeõigust.

Internetikasutajate kaebeõiguse osas on *UPC Telekabeli* lahendis selgelt kinnitatud, et „on vaja, et siseriiklikes menetlusnormides oleks ette nähtud kasutajate võimalus pöörduda oma õiguste maksmapanemiseks kohtusse, kui on teada internetiühenduse pakkuja võetud rakendusmeetmed.“¹⁹² Sellest nähtub kaks kriteeriumit, millele blokeerimiskorraldus peab vastama: internetikasutajatele peab olema tagatud kaebeõigus ja teadmine internetiteenuse pakkuja võetud meetmetest. See on ka loogiline, kuna kasutaja ei pruugi enda kaebeõigusest teadlik olla, kui tal puudub info sellest, miks tema jaoks konkreetne soovitud veebileht ei avane.

Et kasutajad saaksid enda kaebeõigust maksta panna, peab neile esiteks teatavaks saama, et veebilehele ligipääsu puudumine tuleneb blokeerimisest, mitte internetiühenduse tehnilisest

¹⁹⁰ HKMS § 158 lg 3.

¹⁹¹ C-314/12, *UPC Telekabel*. P 46.

¹⁹² *Ibidem*. P 57. Seejuures on seda lauset kohati tõlgendatud kitsalt – kaebeõigus on internetikasutajal olukorras, kus internetiteenuse pakkuja jaoks on määruses jäetud otsustusvabadus, millist meetet ta rakendab. Vt Geiger, C., Izyumenko, E. (2016) (viide 57). Lk 9.

tõrkest ega veebilehe omaniku enda poolt tehtud eemaldamisest. Vastamaks EIK õiguse kvaliteedi kriteeriumile, peaks kasutaja jaoks selguma ka põhjus, miks leht blokeeriti, millisel õiguslikul alusel seda tehti, kes oli korralduse taotleja ning millised on internetikasutaja edasised võimalused. Õiguskirjanduse kohaselt ei tähenda siiski, et avalikustada tuleks absoluutselt kõik blokeerimiskorraldusega seotud asjaolud.¹⁹³ Ka ei ole mõeldav, et blokeerimisest oleks alati võimalik kõiki potentsiaalselt puudutatud isikuid teavitada. Seega tuleks blokeerimise konkreetsete asjaolude kohta avaldada nii palju teavet, kui konkreetsetel asjaoludel on teostatav ja asjakohane ning mis tagaks menetluse üldise läbipaistvuse.¹⁹⁴

Eesti väljatöötamiskavatsuses on märgitud, et kõik TTJA tehtud otsused kuuluksid edasikaebamisele halduskohtusse, kuid seni ei ole täpsustatud, kellele oleks kaebeõigus, ega seda, kas ja kuidas tuleks internetikasutajat blokeerimisest teavitada. Esmalt tuleb blokeerimismeetme puhul arvestada, et Euroopa Kohtu praktika näeb ette internetikasutajate võimaluse enda õigusi kohtus kaitsta.¹⁹⁵ Kui TTJA otsused kuuluvad edasikaebamisele halduskohtusse, peab seadusandja lahendama ka küsimuse, kas blokeerimismenetluses, kus kohustava haldusakti adressaat on internetiteenuse pakkuja, on internetikasutajal kaebeõigus HKMS § 44 mõttes.

Blokeerimismeetme kavandamisel tuleb läbi mõelda ka internetikasutajate teavitamise viis. Õiguskirjanduses on toodud, et tavapäraselt on see lahendatud viisil, et kui internetikasutaja üritab blokeeritud lehele pääseda, kuvatakse talle teade, milles selgitatakse, miks ligipääs on blokeeritud.¹⁹⁶ Näiteks on Ühendkuningriigi kõrgeim kohus nõudnud, et kuvatav teave peab sisaldama järgmist: teadet, et juurdepääs veebilehele on blokeeritud kohtu määruse alusel; määruse saanud poolte nimesid ja selgitust, et mõjutatud kasutajatel on õigus taotleda kohtumääruse tühistamist või muutmist.¹⁹⁷ Praktikast täidavad sealsed internetiteenuse pakkujad seda üldise teatega „ligipääs blokeeritud“, ning kasutaja suunatakse veebilehele, kus on loetletud kõik jõus olevad blokeerimismäärused koos üksikasjadega.¹⁹⁸

Veebilehe omanike kaebeõiguse ja menetluse kaasamise osas ei ole nõuded kuigi selged. Samas võib veebilehe blokeerimine just neile olulist kahju põhjustada, eriti juhul, kui neil puudub kuni blokeerimismeetme rakendamiseni käimasolevast menetlusest igasugune teave.

¹⁹³ Riordan, J. (viide 12). Lk 457-458.

¹⁹⁴ *Ibidem*. Lk 457-458.

¹⁹⁵ C-314/12, *UPC Telekabel*. P 57.

¹⁹⁶ Riordan, J. (viide 12). Lk 457.

¹⁹⁷ *Cartier International AG v British Sky Broadcasting Ltd* [2014] EWHC 3354 (Ch). P 264.

¹⁹⁸ Riordan, J. (viide 12). Lk 458.

Väljatöötamiskavatsuses on pakutud, et enne ettekirjutuse tegemist peaks õiguste omajal või tema esindajal olema kohustus õiguste rikkujaga poole pöörduda ning paluda rikkumise lõpetamist. See on blokeerimismeetme puhul kindlasti mõistlik kohustus, kuna annab sihtveebilehe omanikule vähemalt võimaluse olukorrale reageerida. See aitaks vähendada ekslike blokeerimiste, aga ka blokeerimismeetme kuritarvituse riske, mida käsitletakse täpsemalt allpool.

Kaabeõiguse tõhus teostamine ja menetluse läbipaistvus sõltub ka sellest, kas menetlus on *ex parte* (ilma ühe osapoolleta) või *inter partes* (poolte vahel). Väljatöötamiskavatsuses toodu kohaselt „TTJA hindab avalduses esitatud informatsiooni pinnalt /.../, kas õiguste rikkumine leiab aset, ning avalduse rahuldamisel teeb /.../ ettekirjutuse“.¹⁹⁹ Selle põhjal tundub, et menetlus oleks *ex parte*, kuna otsuse teeks TTJA ametnik ilma kedagi kaasamata ja ära kuulamata. Kuigi mitmete riikide praktikas saavad blokeerimismenetlused olla nii *inter partes* kui ka *ex parte*, on riigid seadnud viimase kasutamisele siiski märkimisväärselt piiranguid. Taanis peetakse seda erandlikuks ning kohaldatavaks vaid juhul, kui on oht, et vastaspoole teavitamine nurjaks määruse eesmärgi. Saksamaal tuleb *ex parte* menetlus kõne alla, kui tegu on kiireloomulise asjaga. Soomes võib *ex parte* teha esialgseid ettekirjutusi, kuid pikemaajaliste ja lõplike puhul peab menetlus olema *inter partes*.²⁰⁰

Kreekas ja Hispaanias, kus blokeerimiskorraldusi annab haldusorgan, on aga menetlused alati *inter partes*, isegi kui kostja aktiivselt ei osale.²⁰¹ Näiteks Hispaanias teavitab amet rikkumist sisaldava veebilehe omanikku või lehe majutusteenuse pakkujat menetluse alustamisest, peale mida on neil võimalik vaidlusalune sisu 48 tunni jooksul vabatahtlikult eemaldada või meetmete vastu vaielda ning esitada tõendeid autoriõiguse omaja väidete ümberlükkamiseks.²⁰² Seega on mõeldav, et kui Eestis toimuks blokeerimismenetlus haldusmenetluses, peaks tasakaalukama menetluse huvides olema nõutav, et haldusorgan peab ka ise rikkujaga või blokeerimismääruse adressaadiga ühendust võtma ja võimaldama teatud aja jooksul vastuväiteid esitada.

¹⁹⁹ Autoriõiguse seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus. Lk 11.

²⁰⁰ Study on Dynamic Blocking Injunctions (viide 11). Lk 33.

²⁰¹ *Ibidem* Lk 34.

²⁰² Hispaania haldusmenetlusest lähemalt vt nt D. Fuentes, Safeguarding Copyright Online in Spain – Using Administrative Proceedings, Passle, 2021, <https://mediawrites.twobirds.com//post/102j3ht/safeguarding-copyright-online-in-spain-using-administrative-proceedings>. (27.04.2025)

2.2.4. Kuritarvituste risk

Kuivõrd veebilehtede blokeerimine võib kaasa tuua kaudse tsensuuri, on EIK seisukoht, et „igasugune veebisaidile juurdepääsu blokeeriv meede peab kuuluma eriti range õigusraamistiku alla, mis tagab nii keelu ulatuse range kontrolli kui ka tõhusa *kohtuliku* kontrolli võimaliku kuritarvituse vältimiseks“²⁰³ Ka jõustamisdirektiivi artikli 3 lg 2 näeb ette, et intellektuaalomandi jõustamise tagamiseks võetavad meetmed, menetlused ja õiguskaitsevahendid sisaldavad kaitsemeetmeid nende kuritarvitamise vastu. Seega peaks blokeerimisotsuse tegemine arvesse võtma ka võimalike kuritarvituste riski, et blokeerimismeetme abil ei saaks kujuneda praktikat, kus tegeliku rikkujaga vaidlemise asemel valitakse mugavama lahendusena internetiteenuse pakkuja koormamine.²⁰⁴ Eesti väljatöötamiskavatsuses sellist riski ja seda maandada aitavaid võimalusi käsitletud ei ole. Blokeerimismeetme kavandamisel saaks kuritarvituste ohtu aga teiste riikide eeskujul mitmel viisil vähendada.

Esiteks peaks blokeerimist võimaldavates normides sisalduma blokeerimise mõju hindamise kohustus enne selle rakendamist. See tähendab, et lisaks eelnevalt käsitletud põhiõiguste ja proportsionaalsuse kaalumisele tuleb hinnata, kas konkreetsel blokeeritaval veebilehel on ka õiguspärast sisu; õiguspärase sisu osakaal võrreldes õigusvastase sisuga, kas sama IP-aadress on ka teistel veebilehtedel ja kas DNS-blokeerimine võib kaasa tuua terve domeeni, nagu nt Wikipedia.org, ligipääsmatuks muutumise. Näiteks EIK kohtuasjas Kharitonov v. Venemaa²⁰⁵ käsitleti seaduses sätestatud võimalust blokeerida kogu veebileht, eristamata seal sisalduvat seaduslikku ja ebaseaduslikku sisu. Narkokontrolli asutuse poolt ebaseaduslikuks peetud kanepiteemalise veebilehe IP-aadress kanti blokeeritud materjalide registrisse. Selle tulemusena blokeeriti automaatselt juurdepääs tervele veebimajutusteenusele, mis haldas paljusid veebilehti, mis jagasid sama IP-aadressi. Nõnda blokeeriti ka kaebaja e-pood ilma, et sellel oleks olnud mingigi seos kanepiteemalise lehega. Täidesaatval asutusel puudus seejuures kohustus kontrollida, kas sama IP-aadress võib olla ka teistel veebilehtedel. Ka ei olnud kaebajal juurdepääsu blokeerimisotsusele. Kokkuvõtlikult leidis EIK, et terve veebilehe blokeerimine on

²⁰³ EIKo 20877/10, Akdeniz vs Türki.

²⁰⁴ Husovec, M., What's Wrong With UK Website Blocking Injunctions?

²⁰⁵ EIKo 10795/14, Kharitonov vs Venemaa.

äärmuslik meede ja tagatud peaks olema kontroll, et blokeerimine oleks proportsionaalne ja rangelt suunatud just konkreetsele ebaseaduslikule sisule.²⁰⁶

Teiseks mõjutab kuritarvituste riski see, milliseid tõendeid blokeerimise taotleja peab esitama. Blokeerimist praktiseerivates Euroopa Liidu riikides tuleb tavapäraselt esitada tõendusmaterjal selle kohta, et taotlejal on intellektuaalomandi õigused; et taotleja õigusi on rikutud ning et internetiteenuse pakkuja teenuseid kasutavad kolmandad isikud nende õiguse rikkumiseks. Selles, milliseid tõendeid peab esitama, esineb aga erinevusi. Näiteks Soomes peavad õiguste omajad blokeerimismääruse taotlemisel esitama lisaks tõendid ka selle kohta, et avalikkusele tehakse kättesaadavaks märkimisväärne kogus autoriõigusi rikkuvat materjali, et rikkumine on tõsine, ja esitada tuleb andmed ka selle kohta, mida on väidetava rikkuja tuvastamiseks seni ette võetud.²⁰⁷ Konkreetseteks tõenditeks on Soomes sobinud kirjalikud dokumendid, ekraanipildid, tunnistajate ja eksperdi ütlused, proovi-allalaadimise tehniline aruanne jm.²⁰⁸ Iirimaal ja Ühendkuningriigis peab taotleja näitama aga veel sedagi, et blokeerimine oleks proportsionaalne ega rikuks põhiõigusi.²⁰⁹

Kolmandaks peaks olema võimalik määrust muuta. Õiguskirjanduses on välja toodud, et internetiteenuse pakkujal peaks olema õigus taotleda keelumääruse muutmist või tühistamist, kui kulud peaksid meetme rakendamisel oluliselt kasvama, suureneks risk õiguspärase sisu blokeerimiseks või ka näiteks blokeerimist võimaldava süsteemi rikke tekkimisel.²¹⁰ Ka peaks blokeerimismäärus võimaldama internetiteenuse pakkujal teatud juhtudel ajutiselt korralduse täitmise peatada – näiteks tehniliste süsteemide uuendamiseks või hoolduseks, õiguspärasele sisule avaldatava mõju uurimiseks või olukorras, kus võib tekkida kahju teistele süsteemidele.²¹¹ Sellised kaitsemeetmed aitaksid internetiteenuse pakkujaid olukorras, kus tehniliste või neist mitte sõltuvate asjaolude tõttu pole võimalik määrust täita.

Blokeerimiskorralduste andmisel tuleb arvesse võtta ka nende kehtivuse aega. Õiguskirjanduses on leitud, et kuna sellist koormavat õiguskaitsevahendit kohaldatakse süütu kolmanda osapoolle suhtes, ei tohiks see kesta piiramatult ja peaks võimaldama tähtaja saabudes asjaolude ja põhiõiguste tasakaalu uut hindamist. Lisaks võib blokeerimismäärus osutada aja

²⁰⁶ EIKo 10795/14, Kharitonov vs Venemaa. P-d 38, 45, 46.

²⁰⁷ Study on Dynamic Blocking Injunctions (viide 11). Lk 47.

²⁰⁸ Markkinaoikeus 29.04.2016. MAO:243/16; Markkinaoikeus 07.06.2018. MAO:311/18.

²⁰⁹ Study on Dynamic Blocking Injunctions (viide 11). Lk 47.

²¹⁰ Riordan, J. (viide 12). Lk 459.

²¹¹ *Ibidem*. Lk 459.

möödudes ebavajalikuks – näiteks võib algne leht või vaidlusalune sisu olla eemaldatud, hageja õigused võivad olla lõppenud või pole veebilehel sisalduv enam mõnel muul põhjusel õigusvastane.²¹²

Riigid on blokeerimismääruste ajalise piiramise osas toiminud erinevalt. Ühendkuningriigi kõrgeim kohus on leidnud, et blokeerimismäärus ei tohiks kesta kauem kui vajalik ja lisanud määrustesse „kehtivusaja klausli“²¹³, mille kohaselt määrused kaotavad üldjuhul kindlaksmääratud ajavahemiku lõppedes kehtivuse. EUIPO uuringu kohaselt ei ole mõnes liikmesriigis ajalist kestust sõnaselgelt määratletud ja piiratud „mõistliku“ kestusega. Soomes võivad autoriõiguse rikkumist puudutavad ligipääsupiirangud kesta ühe aasta, Prantsusmaal 18 kuud ja Kreekas IP-aadressi blokeerimine 6 kuud.²¹⁴

Eelnevat silmas pidades tuleks töö autori hinnangul ja parimast praktikast juhindudes blokeerimise üle otsustades hinnata ja kontrollida konkreetse tehnilise meetme võimalikku mõju (näiteks jagatud IP-aadressid). Samuti oleks internetiteenuse pakkuja suhtes õiglane, kui teatud asjaolude esinemisel oleks määruse täitmata jätmine vabandata. Blokeerimine peaks olema kindlasti tähtajaline, kuna näiteks IP-aadressid on pidevalt ringluses, mis tähendab, et ootamatult võivad blokeerituks osutuda kõik veebilehed või muud internetiteenused, millele satub blokeeritud IP-aadress. Samuti peab olema võimalik korraldust muuta, kuna rikkumine võib olla lõppenud ja blokeeritud IP-aadress oleks põhjendamatult blokeeritud. Siiski ei peaks määruste ülevaatamine tähendama pidevat järelevalvet, mis koormaks ebamõistlikult nii kohut või haldusorganit kui ka internetiteenuse pakkujaid.

2.2.5. Proportsionaalsuse hindamine

Nagu *UPC Telekabeli* lahendist selgus, on veebiblokeerimine lubatud tingimusel, et seda jõustav haldusorgan või kohus viib läbi tasakaalutesti.²¹⁵ Väljatöötamiskavatsuses on proportsionaalsuse hindamise kohustus käsitlemata. Kui blokeerimiskorralduse andmist hakkab otsustama TTJA, peaks amet eelnevalt ka kõiki konkureerivaid huviseid kaaluma ja meetme proportsionaalsust hindama. See ei ole kindlasti lihtne ülesanne, kuivõrd otsustaja peab arvestama keerulisi tegureid,

²¹² Riordan, J. (viide 12). Lk 459.

²¹³ Ingl. k *sunset clause*. Vt nt *Matchroom Boxing Ltd v BT Plc* [2020] EWHC 2868 (Ch). P-d 9-10; *Cartier International AG v British Sky Broadcasting Ltd* [2014] EWHC 3354 (Ch). P 265.

²¹⁴ Rohkem näiteid riikide sellekohasest praktikast vt *Study on Dynamic Blocking Injunctions* (viide 11). Lk 34-35.

²¹⁵ Hyland, M. (viide 154). Lk 56-57.

nagu õiguste riive intensiivsus, riive eesmärgi tähtsus ning konkureerivate õiguste suhtelist kaalu.²¹⁶ Et selles keerulises olukorras praktilisemat väljundit pakkuda, tuuakse järgnevalt välja mõned asjaolud, mida on teistes riikides proportsionaalsuse hindamisel arvesse võetud.

EUIPO uuringus on välja toodud viis EL hartast ja Konventsioonist tuletatud tingimust, mida tuleb veebilehe blokeerimise otsustamisel arvesse võtta. Esiteks veebilehe kasutamise viis, teiseks blokeerimise mõju õiguspärasele kommunikatsioonile, kolmandaks avalik huvi teabe juurdepääsu osas, neljandaks teabe kättesaadavus mingil muul viisil ja viiendaks mõju internetikasutajale ja vahendajale.²¹⁷ Kohtud on huvide kaalumisel arvesse võtnud veel tõhusust,²¹⁸ meetme keerukust ja sellega seotud kulutusi.²¹⁹ Õiguskirjanduses on pakutud veel meetme võimalikku sümboolset funktsiooni (*signalling function*).²²⁰ Lisaks, nagu on rõhutanud Ühendkuningriigi kõrgeim kohus, on „blokeerimismääruse proportsionaalsus paratamatult kontekstipõhine küsimus“,²²¹ seega tuleb kõiki asjaolusid hinnata juhtumipõhiselt.

Hea eeskuju blokeerimise proportsionaalsuse põhjalikust hindamisest leiab Ühendkuningriigi kohtuasjast *Cartier*,²²² milles kohus tõi välja seitse kaalumist vajavat asjaolu:

- 1) kaalul olevate õiguste suhteline tähtsus ning õigustused nende õiguste riiveks;
- 2) võimalus kasutada muid, vähem koormavaid meetmeid;
- 3) meetmete tõhusus, eriti selles osas, kas need tõsiselt takistavad internetiteenuse pakkuja klientidel sihtlehtedele juurdepääsu;
- 4) meetmetega seotud kulud, eelkõige rakendamiskulud;
- 5) meetmete heidutav toime;
- 6) mõju seaduslikele internetikasutajatele;
- 7) võimalus asendada sihtlehed teiste veebisaitidega.²²³

Töö autori hinnangul on põhjendatud ja vajalik luua selge blokeerimismeetme proportsionaalsuse hindamise raamistik ka Eestis. See tagaks blokeerimismenetluste suurema

²¹⁶ Lindsay, D. (viide 13). Lk 1531.

²¹⁷ Study on Dynamic Blocking Injunctions. (Viide 11) Lk 23.

²¹⁸ Riordan, J. (viide 12). Lk 455.

²¹⁹ *Ibidem*. Lk 455.

²²⁰ Lodder, A., Polter R. (viide 34). Lk 14.

²²¹ *EMI Records Ltd v British Sky Broadcasting Ltd [2013] EWHC 379 (Ch)*, 2013 WL 617264. P 100.

²²² *Cartier International AG v British Sky Broadcasting Ltd [2016] EWCA Civ 658*. P 127.

²²³ *Ibidem*. P 127.

läbipaistvuse, põhjaliku konkureerivate õiguste ning huvide kaalumise ja ka õiguskindlust suurendava ühtlase praktika.

2.2.6. Tõhusus

Lisaks kõigele eelnevalt toodule peab blokeerimismeede tagama ka intellektuaalomandi õiguse tõhusa kaitse.²²⁴ Nagu peatükis 1.2.4 selgitatud, on tõhusus keeruline kriteerium, kuna igast tehnilisest meetmest on võimalik kõrvale hiilida, tegelikku tõhusust on keeruline hinnata ja õiguslikult on tõhusust võimalik erinevalt sisustada. Töö autori hinnangul on seetõttu mõttekas lähtuda Euroopa kohtu tõhususe määratlusest, mille kohaselt peaks meede „takistama või vähemalt muutma keeruliselt teostatavaks kaitstavate objektide lubamatu kasutamise ja tõsiselt heidutama ettekirjutuse adressaadi teenuseid tarbivaid internetikasutajaid kasutamast objekte, mis on neile kättesaadavaks tehtud kõnealust põhiõigust rikkudes.“²²⁵ Õiguskirjanduses on see kokku võetud määratlusega „mõistlik tõhusus.“²²⁶ Järgnevalt analüüsitakse, milline konkreetne lahendus võiks mõistlikult tõhus olla.

Kõigepealt tuleks leida vastus küsimusele: milline konkreetne tehniline blokeerimismeede sellisele tõhususe-nõudele ja tasakaalutestile vastab. Ühest vastust sellele Euroopa Liidu kohtupraktikast ei leia. Euroopa Kohus selgitas asjas *SABAM v Scarlet Extended*, milline blokeerimismeede olla ei tohi: internetiteenuse pakkujalt ei tohi nõuda filtreerimissüsteemi, mis kohaldub vahet tegemata kõigile klientidele, mis on ennetav ja ajaliste piiranguteta ning mida rakendatakse internetiteenuse pakkuja kulul.²²⁷ IP-aadressi ja DNS-blokeerimise kohta saab *UPC Telekabel*-i kohtuasjast järeldada vaid seda, et põhimõtteliselt võib neid blokeerimiseks kasutada, kuni ettekirjutuses pole täpsustatud, milliseid meetmeid peab internetiteenuse pakkuja täpselt võtma.

Praktikas on Euroopa Liidu liikmesriikides ja Ühendkuningriigis kasutusel nii IP- kui ka DNS-blokeerimine. Mõnel pool on aga eelistatum või isegi ainus võimalik meede DNS-i blokeerimine (nt Taani, Leedu, Prantsusmaa ja Hispaania). Ka näiteks Taani ja Saksamaa vabatahtliku blokeerimiskoostöö raames rakendatakse ainult DNS-blokeerimist, kuna sellega ei kaasne internetiteenuse pakkujale olulisi kulusid ning erinevalt IP-blokeerimisest ei eelda see

²²⁴ C-314/12, *UPC Telekabel*. P 62.

²²⁵ *Ibidem*. P 62.

²²⁶ Lindsay, D. (viide 13). Lk 1543. Geiger, C. and Izyumenko, E. 2019. (viide 77). Lk 22.

²²⁷ C-70/10, *Scarlet Extended*.

veebilehe omaniku isikuandmete töötlemist.²²⁸ Seega oleks ka Eestis põhjendatud eelistada DNS-blokeerimist. IP-aadressi blokeerimise võiks iseenesest võimalusena säilida, kuid selle kohaldamisega peaksid kaasnema põhjalikum eel- ja järelkontroll üleblokeerimise riski vähendamiseks.

Teiseks suurendaks blokeerimismeetme tõhusust see, kui vastav määrus või korraldus oleks dünaamiline. Blokeerimise ulatusest tulenevalt võib nimelt eristada staatilisi ja dünaamilisi blokeerimismäärusi, mille vahe seisneb selles, et dünaamiliste sõnastus võimaldab hõlmata ka tulevasi rikkumisi.²²⁹ Praktikast puudutab selliste määruste vajalikkus olukordi, kus blokeeritud veebileht tehakse peagi kättesaadavaks näiteks teise IP-aadressi või URL-i kaudu. Euroopa Kohtu seisukohad tunduvad sellist võimalust jaatavat, kuivõrd lahendis *L’Oreal v eBay* selgitati, et intellektuaalomandiõiguste jõustamise meetmed peavad aitama ennetada ka tulevasi samalaadseid rikkumisi.²³⁰ Siiski ei või selline ennetav meede hakata endast kujutama üldist filtreerimist. Meetme ulatust võib analoogia korras piiritleda aidata Euroopa Kohtu seisukoht, et platvormilt võib nõuda identse või tähenduselt samaväärse sisu blokeerimist, kuni samaväärse teabe elemendid on ettekirjutuses konkreetselt välja toodud ja digiteenuse osutaja ise sisu õiguspärasust hindama ei hakka.²³¹ Seetõttu on leitud, et dünaamilisi blokeerimisettekirjutusi võib kohaldada identse ja samaväärse sisuga veebilehtede suhtes tingimusel, et internetiteenuse osutajalt ei nõuta selleks iseseisvat sisuanalüüsi.²³² Lisaks tõhususe suurendamisele autoriõiguste kaitsmisel vähendaks dünaamilised blokeerimismäärused arvatavasti ka kohtute koormust, kes peaksid muidu samasisulisi taotlusi uuesti lahendama.

Tagamaks lähenemise dünaamilisus, võiks määrus praktikast olla sõnastatud viisil, mis võimaldab blokeerimismäärust maksma panna ka rikkuva veebilehe uue IP-aadressi või URL-i osas, ilma et tuleks taotleda uut määrust.²³³ Näiteks Taanis on seda sõnastatud selliselt, et „määrus kehtib ka teistele domeenidele, mis pakuvad juurdepääsu samadele internetiteenustele ja millest hageja vastaspoolt selgelt teavitab“. Samuti on lisatud kuritarvituste ohtu maandavana, et „hageja

²²⁸ Taani kohta vt Study on Voluntary Collaboration Practices (viide 149). Lk 294-295. Saksamaa kohta vt <https://cuui.info/en/faq/>. (27.04.2025)

²²⁹ Study on Dynamic Blocking Injunctions. (Viide 11) Lk 16-17. Seejuures võib dünaamiline blokeerimismäärus hõlmata ka reaajas toimuvat (*live blocking order*), mil teenusepakkuja reageerib kiiresti uutele rikkumisteadetele.

²³⁰ C-324/09, *L’Oreal*. P 144.

²³¹ EKo C-18/18, *Eva Glawischnig-Piesczek v Facebook Ireland Limited*.

²³² Study on Dynamic Blocking Injunctions (viide 11). Lk 19, viide 41.

²³³ *Ibidem*. Lk 16-17. Seejuures võib dünaamiline blokeerimismäärus hõlmata ka reaajas toimuvat (*live blocking order*), mil teenusepakkuja reageerib kiiresti uutele rikkumisteadetele.

võtab õiguslikult ja rahaliselt vastutuse selle eest, et need teised domeenid pakuvad juurdepääsu internetiteenustele, millele see otsus kehtib.”²³⁴ Amsterdami apellatsioonikohus on aga The Pirate Bay osas tehtud blokeerimismääruses märkinud järgmist: „juhul kui The Pirate Bay hakkab tegutsema muude/lisanduvate IP-aadresside ja/või (ala)domeeninimede kaudu kui eespool nimetatud, ja/või kui (The Pirate Bay teenus) muutub kättesaadavaks muude/lisanduvate (ala)domeeninimede kaudu kui eespool nimetatud, peavad nad oma klientide juurdepääsu sellistele muudele/lisanduvatele IP-aadressidele ja/või (ala)domeeninimedele blokeerima ja blokeerituna hoidma“.²³⁵

2.3. Ettepanekud blokeerimismeetme kujundamiseks Eestis

Otsides vastust küsimusele, milline oleks veebilehtede blokeerimise meede, mis tagaks intellektuaalomandi õiguste tõhusa kaitse, kuid säilitaks samal ajal tasakaalu põhiõigustega, saab käesoleva töö raames ja eelneva analüüsi põhjal autori hinnangul soovitada järgmist.

Et veebilehtede blokeerimine vastaks demokraatliku õigusriigi põhimõtetele, on praeguse kehtiva õiguse ja Euroopa Kohtu praktika kohaselt vajalik teostada enne blokeerimist hoolikas põhiõiguste kaalumine ja proportsionaalsuse hindamine. Põhiõigused, mida tuleks veebilehtede blokeerimisel kaaluda, on omandiõigus, väljendusvabadus, ettevõtlusvabadus ja õigus õiglasele menetlusele. Siiski võib blokeerimine kaasa tuua veel teistegi põhiõiguste riiveid. Mõned tehnilised blokeerimismeetmed – IP-aadressi põhine blokeerimine ja eriti nn *deep packet inspection* – võivad kaasa tuua isikuandmete töötlemise, mida kaitseb EL harta artikkel 8. Asjakohaseid konkureerivaid põhiõigusi peab seejuures kaaluma, arvestades proportsionaalsuse põhimõtet. Põhiõiguste kaalumisel eraõiguslikus vaidluses on töö autori hinnangul kõige pädevam maakohus, mistõttu ei toeta töö autor väljatöötamiskavatsuses toodud plaani anda vastav pädevus TTJA-le.

Väljendusvabaduse võimaliku riive vähendamiseks peab blokeerimiskorraldus olema võimalikult täpselt konkreetsele rikkumisele suunatud. See tähendab, et enne selle rakendamist tuleb läbi viia hindamine, mille käigus selgitatakse välja, kas blokeerimismeetme rakendamine piiraks ligipääsu ka õiguspärasele sisule. Blokeerimise taotleja peaks esitama ka tõendeid

²³⁴ Study on Dynamic Blocking Injunctions (viide 11). Lk 37.

²³⁵ Gerechtshof Amsterdam, 200.243.005/01, 02-06-2020 (ZIGGO & XS4ALL v BREIN). P 343 c.

rikkumise, selle ulatuse ja ebaõnnestunud katsete kohta nõuda rikkumise lõpetamist rikkujalt. Tehnilistest lahendustest tuleks eelistada DNS-blokeerimist, kuivõrd sellega kaasnev üleblokeerimise risk on väiksem, kui teiste töös käsitletud blokeerimismeetoditega.

Internetiteenuse pakkujate ettevõtlusvabadusõigust silmas pidades tuleks arvestada, et tegu on kolmanda isikuga, kes ei ole ise rikkumist toime pannud. Seetõttu tuleks valida teenusepakkuja võimalikult vähe koormav meede ning see määruses võimalikult täpselt sõnastada, et internetiteenuse pakkuja ei peaks ise kaalumist läbi viima ja trahviga riskima. Meetme rakendamise kulude osas peaks kohus igal konkreetsel juhul hindama, milline oleks õiglane kulude hüvitamise jaotus. Kui meetme rakendamine põhjustab internetiteenuse pakkuja märkimisväärseid kulusid, võib olla põhjendatud hüvitise nõudmine blokeerimismääruse taotlejalt.

Arvesse tuleks võtta ka puudutatud isikute õigust õiglasele menetlusele. Miinimumstandard internetikasutajate teavitamise osas võiks olla see, et kasutaja suunatakse blokeeritud lehe asemel blokeerimist puudutava info ja ka määruse enese juurde. Rikkujat, kes on tuvastatav, peaks blokeerimismenetlusest teavitama – esmalt õiguste omajate poolt ning menetluse alustamise korral ka kohtu poolt. Rikkuja peaks olema kaasatud blokeerimismenetluse alates selle algusest, isegi kui ta seda õigust ei kasuta – nii oleks tal võimalus vastuväiteid esitada enne blokeerimist. Samas võiks regulatsioon teatud juhtudel võimaldada ka kiirmenetlust, mille puhul on kaalumise ja teavitamise lävend madalam – seda näiteks olukorras, kus on suure kahju tekkimise oht.

Veebilehtede blokeerimismeede võib olla piraatluse tõkestamisel tõhusam, kui toimib ka vabatahtlik koostöö huvigruppide vahel. Küll aga tuleks sellisel juhul tagada süsteemi läbipaistvus, mis aitaks vähendada kuritarvituste ohtu. Et vabatahtlikul koostööl põhinev blokeerimine ei viiks ebaproportsionaalsete tulemusteni ning oleks ühiskonna jaoks usaldusväärsem, võiks esmase otsuse võimaliku rikkumise kohta koos nõuetekohase kaalumise teha kohus. Sellisel juhul võiks kohtulik blokeerimismäärus olla Ühendkuningriigi näitel aluseks, mille kaudu saavad õiguste omajad ilma uuesti kohtu poole pöördumata internetiteenuse pakkujaid samasugustest rikkumistest teavitada. TTJA-l saaks sellisel juhul olla toetav ja järelevalvet teostav roll, et blokeerimiskokkulepete tingimused oleksid seadusele vastavad, läbipaistvad ja ka internetiteenuse osutajate klientidele teada.

Lisaks eelnevale peaks blokeerimismäärus võimaldama teatavat paindlikkust olukordadeks, kus ebaseaduslikku sisu pakkuv leht on asukohta muutnud. Seega tuleks eelistada

dünaamilise sõnastusega määrusi. Seejuures ei tohiks blokeerimismäärus siiski olla üldjuhul tähtajatu ja peaks võimaldama muutmist ning hilisemat põhjendatuse hindamist, et paljud IP-aadressid ei jääks tarbetult ja ebaõiglaselt blokeerituks. Blokeerimise kohaldamise vajalikkust tingivad asjaolud võivad olla väga erinevad ja digiajastul kiiresti muutuda. Seetõttu ei pruugi olla mõistlik määruse kehtivusaega seadusega reguleerida. Samas võiks seadus sisaldada siiski võimalust määrust selle adressaadi või õiguste omajate taotlusel uuesti läbi vaadata, kui asjaolud on muutunud.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli leida vastus küsimusele, milline oleks veebilehtede blokeerimise meede, mis tagaks intellektuaalomandi õiguste tõhusa kaitse, kuid säilitaks samal ajal tasakaalu põhiõigustega. Töö esimeses peatükis käsitleti internetilehtede blokeerimismeedet tehniliselt ja õiguslikult ning analüüsiti selle rakendamisega kaasnevat probleeme. Uuriti blokeerimismeetmega tõusetuvat põhiõiguste konflikti ja meetme seniseid rakendamispraktikaid Euroopa Liidus ja Ühendkuningriigis. Töö teises peatükis toodi esimeses peatükis käsitletule tuginedes välja blokeerimismeetme õiguspärase rakendamise kõige olulisemad põhimõtted. Nendega asetati võrdlusesse Eesti blokeerimist puudutavas väljatöötamiskavatsuses esitatu. Parimate praktikate näitel pakuti võimalusi tasakaalustatud blokeerimismeetme kujundamiseks Eestis. Töös jõuti kokkuvõtlikult järgmiste järelduste ja seisukohtadeni.

- i) Millised tehnilisi blokeerimisviise intellektuaalomandi kaitsmiseks kasutatakse ning millised probleemid nendega võivad kaasneda?

Tehniliselt on blokeerimiseks mitmeid võimalusi, kuid intellektuaalomandi kaitsmisel on kasutusel peamiselt DNS-i blokeerimine ja veidi vähem IP-aadressi blokeerimine. Nii DNS- kui IP-blokeerimisega kaasnevad mitmed probleemid, millest olulisim on üleblokeerimise oht – ligipääs võib saada piiratud ka teistele veebiehtedele õiguspärasele sisule. Sama IP-aadress võib olla väga paljudel veebilehtedel, mis tähendab, et ligipääsmatuks muutuvad teisedki blokeeritud IP-aadressiga veebilehed. DNS-blokeerimine hõlmab aga kogu sisu, mis asub blokeeritud domeeninimel (nt kõik Wikipedia artiklid). Liiatigi ei likvideeri blokeerimine tegelikku rikkumist, vaid piirab üksnes ligipääsu, millest on küllaltki lihtne mööda hiilida.

- ii) Millised on blokeerimismeetmega kaasnevad konfliktid põhiõigustega ja kuidas neid lahendada?

Blokeerimismeetme eesmärk on kaitsta intellektuaalomandi õigust, mis on EL hartaga kaitstud põhiõigus. See võib aga riivata teabevabadust, ettevõtlusvabadust ja õigust õiglasele menetlusele. Euroopa Kohtu põhjenduste kohaselt tuleb konkureerivate põhiõiguste korral leida nende vahel õiglane tasakaal, arvestades proportsionaalsuse põhimõtet.

Väljendusvabadust ohustab eeskätt üleblokeerimine, mille risk on ilma õiglase tasakaalu ja negatiivsete mõjude kontrollimiseta suur. Põhiõiguste ja proportsionaalsuse põhjaliku kontrollita võivad veebilehed blokeeritud saada ka juhul, kui see ei pruugi olla legaalse sisu ülekaalu ja kasutajate õigusi arvestades põhjendatud. Ilma negatiivsete mõjude kontrollimiseta võib aga juhtuda, et blokeeritakse domeenid, millel asub legaalne sisu või veebilehed, millel on blokeeritava lehega sama IP-aadress. Euroopa Kohtu hinnangul tuleb selle ohuga arvestada, mistõttu peavad internetiteenuse pakkuja võetud meetmed olema rangelt eesmärgipärased ning kohtulikult kontrollitavad. See tähendab ühtlasi, et kaebeõigus peab olema ka internetikasutajatel. Seda seisukohta toetab üldjoontes ka EIK, mööndusega, et isikul peab veebilehega olema aktiivne seotus.

Blokeerimismeede puudutab internetiteenuse pakkuja ettevõtlusvabadust – olles süütu kolmas osapool, peab ta rakendama kulusid kaasa toovaid meetmeid teise isiku rikkumise tõttu. Euroopa Kohus on asunud seisukohale, et ettevõtlusvabadust piiraks vähem see, kui internetiteenuse pakkuja saaks tulemusele suunatud ettekirjutuse ning saaks sellest tulenevalt konkreetse tehnilise meetme ise valida, arvestades ka oma majanduslikku võimekust. Nii satub teenusepakkuja aga keerulisse olukorda. Kuna blokeerimismeede ei taga rikkumise lõppemist, pole sellisel juhul selge, kui intensiivseid meetmeid peab teenusepakkuja võtma, et vältida trahvi ettekirjutuse täitmata jätmise tõttu. Lisaks jääb sellisel juhul meetme proportsionaalsuse hindamine, mida pidanuks tegema kohus, eraettevõttele. Ettevõtlusvabaduse osas on oluliseks küsimuseks viimaks seegi, kes peaks tasuma meetme tehnilise rakendamisega kaasnevad kulud. Kahjuks ühtne seisukoht selles osas puudub, mis teeb õigusliku selguse ja kaitse teenusepakkuja jaoks ebahühtlaseks.

Blokeerimine võib piirata ka õigust õiglasele menetlusele, mida ilmestab mitmetes riikides rakendatav praktika, mille kohaselt saab blokeerimise üle otsustada ilma, et rikkuja oleks menetlusse kaasatud või teda menetlusest teavitatud. Sellisel juhul ei ole blokeerimisotsuse

adressaadil võimalik end kohtus enne blokeerimise jõustamist kaitsta, vaid alles pärast, kui kahju võib olla juba tekkinud.

Proportsionaalsuse põhimõtte vaatest tuleb eelviidatud konkureerivate põhiõiguste kaalumisel tõdeda, et meetme sobivus ehk tõhususe hindamine on problemaatiline, sest igast blokeerimismeetmest on võimalik mööda hiilida. Seetõttu tuleb Euroopa Kohtu hinnangul lähtuda „mõistlikust tõhususest“, mille kohaselt võib meetme rakendamine olla põhjendatud juba siis, kui ebaseaduslikule sisule ligipääs on raskendatud ja meede on heidutava mõjuga. Selge ei ole ka küsimus subsidiaarsusest ehk sellest, kas blokeerimine peaks olema *ultima ratio* meede. Siiski on mitmed riigid leidnud, et enne blokeerimise taotlemist tuleks teha pingutusi tegeliku rikkuja vastutusele võtmiseks.

- iii) Millised on blokeerimismeetmeid kehtestavad reeglid ja nende jõustamise praktika teistes Euroopa Liidu liikmesriikides?

Blokeerimismeetme rakendamine käib töös käsitletud riikides kohtu, haldusasutuse või vabatahtlike kokkulepete kaudu. Valdavalt annavad blokeerimismäärusi kohtud, kes hindavad eelnevalt meetme proportsionaalsust. Mõnes liikmesriigis on vastav pädevus antud haldusorganile. Viimane variant võib osutuda probleemseks, kuna pole kindel, kas haldusmenetlus vastab Euroopa Kohtu praktikast tulenevatele kaalumismõõtmetele või TRIPS lepingule, mille kohaselt peaks intellektuaalomandi jõustamine halduskorras vastama kohtumenetluse põhimõtetele. Haldusliku jõustamise puhul tõusetub veel küsimus kohtuliku kontrolli ulatusest. Kui haldusorgani blokeerimisotsus on vaidlustatav halduskohtus, ei saa kohus vaidlustust rikkumist ega haldusorgani kaalutlust sisuliselt hinnata. Samuti ei saa halduskohus teostada kaalutlusõigust haldusorgani eest. Kui intellektuaalomandi õigusi jõustaks haldusorgan, tekib seejuures nihe avaliku ja eraõiguse eristamise põhimõttes, ja tõusetub küsimus, kas intellektuaalomandi kaitse on erahuvides või avalikes huvides, mille tulemusel asub avalik õigus kaitsma ühe osapoolte erahuve.

Üha levinum on blokeerimise jõustamine vabatahtlike koostöökokkulepete alusel, kus internetiteenuse pakkujad blokeerivad veebilehed vastavalt õiguste omajate teavitustele. Kuigi mõnel pool peab esmalt veebilehe ebaseaduslikkuse kinnitama kohus, on sellist suundumust õiguskirjanduses käsitletud siiski teatava murelikkusega. Eraõiguslike osapoolte blokeerimiskokkulepped võivad osutuda internetikasutajate jaoks läbipaistmatuks ja põhjustada õiguslikku ebakindlust.

iv) Millised on olulisimad blokeerimismeetme rakendamise õiguspärasuse kriteeriumid?

Blokeerimismeetme õiguspärase rakendamise kriteeriumid on EIK ja Euroopa kohtu seisukohtadele ning EL hartale ja Konventsioonile tuginedes töö autori hinnangul eelkõige seaduslikkus, proportsionaalsus, kohtuliku kontrolli võimalus, puudutatud isikute kaebeõiguse tagamine, kuritarvituste riski maandamine ja tõhusus.

Blokeerimismeede võib riivata põhiõigusi ning peab olema seetõttu seadusega ette nähtud ja puudutatud isikute jaoks arusaadav. Samuti peavad siseriiklikud kohtud kontrollima, et blokeerimismeetmed on rangelt eesmärgipärased ega riivaks ebaproportsionaalselt internetikasutajate õigusi. Samas tuleks juba blokeerimismeetme kasuks otsustades läbi viia põhjalik põhiõiguste ja proportsionaalsuse hindamine.

Internetikasutajatel peab olema võimalik blokeerimise korral enda õiguste kaitsmiseks pöörduda kohtusse, kui teada on internetiühenduse pakkuja võetud rakendusmeetmed. Selleks peab ta teada saama nii blokeerimise põhjusest, õiguslikust alusest ning enda kaebeõigusest. Veebilehe omanike kaebeõiguse ja menetluse kaasamise osas ei ole nõuded kuigi selged, kuid töö autori hinnangul tuleks õiglase menetluse tagamiseks ka tegelik rikkuja võimalusel menetluse kaasata juba enne blokeerimist.

Veebilehe blokeerimist võimaldav õigusraamistik peab võimaldama kohtulikku kontrolli meetme kuritarvituste riski maandamiseks. Selleks tuleb enne blokeerimise jõustamist kontrollida, kas meetme rakendamine võib põhjustada üleblokeerimise, ning hindama, kas blokeerimismääruse andmine on konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades põhjendatud. Määrust peaks olema võimalik asjaolude muutumise korral seejuures muuta ning selle kehtivuse aeg ei tohiks üldjuhul olla ajaliselt piiramatult.

Lisaks kõigele eelnevalt toodule peab blokeerimismeede tagama ka intellektuaalomandi õiguse tõhusa kaitse. Kuigi tehniliselt on igast blokeerimise meetmest võimalik mööda hiilida, on mõistlikku tõhususe kriteeriumile kõige paremini vastav eeskätt DNS-blokeerimine. Teiseks peaks blokeerimismäärused olema sõnastatud viisil, mis võimaldab blokeerimismäärust maksma panna ka rikkuva veebilehe uue IP-aadressi või URL-i osas, ilma et tuleks taotleda uut määrust.

v) Milline võiks olla Eesti õiguses kehtestatav blokeerimismeede?

Töös asuti seisukohale, et kuivõrd intellektuaalomandi kaitseks veebilehtede blokeerimine vajab hoolikat põhiõiguste kaalumist, peaks blokeerimismääruse andmise pädevus olema maakohtul. Väljendusvabaduse riive vähendamiseks peaks meede võimaldama eeskätt DNS-blokeerimist, kuid ka selle jõustamisele peab eelnema üleblokeerimise riski hindamine. Määrus peaks olema võimalikult täpne, et internetiteenuse pakkuja saaks sellele ilma sanktsioone kartmata tugineda. Seejuures võiks blokeerimismääruse ulatus hõlmata ka rikkuvaid veebilehti, mis ilmuvad samasugusena uue IP-aadressi või URL-iga. Kui meetme tehniline rakendamine toob internetiteenuse osutaja jaoks kaasa kulusid, peaks kohus seda proportsionaalsuse hindamisel arvesse võtma. Internetikasutajaid peab teavitama blokeerimise põhjustest, õiguslikust alusest ja kaebeõigusest. Selleks sobib lahendus, kus internetikasutaja suunatakse blokeeritud veebilehe asemel vastavat infot sisaldavale lehele. Töös asuti seisukohale, et enne, kui tegutsemist nõuda süütult kolmandalt osapoolelt, tuleks õiguste omajatel teha mõistlikke pingutusi tegeliku rikkuja vastutusele võtmiseks. Samuti tuleks rikkuja võimalusel blokeerimismenetlusse kaasata ja ära kuulata, isegi kui ta seda võimalust ei kasuta.

Viimaks tuleb tõdeda, et blokeerimisest üksi on veebipiraatluse tõkestamisel pikemas perspektiivis vähe abi. Eestis sellist meedet kavandades tuleks arvesse võtta, et tõhus veebilehtede blokeerimise meede on selline, mis on vaid üks osa erinevate meetmete komplektist. Intellektuaalse omandi õiguste jõustamisraskused digiajastul osutavad töö autori hinnangul vajadusele autoriõiguse ja intellektuaalomandi õiguste kaitse strateegiat uuendada. Selleks peaks põhjalikult uurima nii internetipiraatlust tingivaid asjaolusid, selle vastu võetavate meetmete mõju, aga ka ühiskonna üldist heaolu ja loomevaldkonna võimalikke uusi tegevusstrateegiaid.²³⁶ Selle pinnalt oleks võimalik kujundada digiajastule paremini vastav intellektuaalomandi õiguste kaitse.

²³⁶ Danaher, B., Smith, M. D., and Telang, R., Copyright Enforcement in the Digital Age: Empirical Evidence and Policy Implications, *Commun. ACM* 60, no. 2 (2017): 68–75. Lk 75.

PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY IN THE DIGITAL AGE: WEBSITE BLOCKING AS A MEASURE TO COMBAT ONLINE PIRACY

Abstract

The internet has become the principal forum for copyright infringement. Despite the availability of numerous legal alternatives, online piracy remains widespread. European Union law imposes an obligation to ensure a high level of protection for intellectual property rights. However, enforcing such rights against online infringements poses considerable challenges, particularly when the platform facilitating the infringement is operated by a person or company based abroad and reliant on an unlawful business model. Further difficulties arise in holding the actual infringer liable, often due to the anonymity afforded by the internet or because the infringer operates from a jurisdiction where enforcement is weak.

Under EU law, rights holders may seek injunctions against intermediaries whose services are used by third parties to infringe copyright or related rights. According to the case law of the Court of Justice of the European Union (CJEU), internet service providers (ISPs) qualify as intermediaries. As a result, website blocking has become a common method to combat online piracy: rights holders can demand that ISPs, who are not themselves liable for the infringement, prevent their customers from accessing infringing websites. Although website blocking has not yet been applied in Estonia, a legislative initiative by the Ministry of Justice proposes its introduction to facilitate the enforcement of copyright online. According to the proposal, the Consumer Protection and Technical Regulatory Authority (TTJA), an administrative body, would be granted the competence to issue blocking orders.

Website blocking raises a range of legal and practical concerns. This thesis aims to determine the conditions under which a website blocking measure would ensure effective protection of intellectual property rights while maintaining a fair balance with fundamental rights. To achieve this, the thesis examines: (i) the technical methods of blocking and their associated challenges; (ii) conflicts between blocking measures and fundamental rights, and how these conflicts may be resolved; (iii) the regulatory frameworks and enforcement practices relating to blocking in other Member States; (iv) the principal criteria for the legality of blocking measures; and (v) the design of a blocking measure appropriate for Estonian law.

A doctrinal, comparative, and analytical methodology is employed. The thesis analyses relevant case law and academic literature to identify the key legality criteria for website blocking, compares practices across Member States, and assesses the compliance of the Estonian proposal with these criteria.

The thesis draws upon EU directives, the case law of the CJEU and the European Court of Human Rights (ECtHR), studies by the European Union Intellectual Property Office, and pertinent academic commentary. Reference is also made to the jurisprudence of the United Kingdom and Germany, where website blocking in the context of intellectual property protection has been extensively developed.

The findings reveal that DNS blocking, and, to a lesser extent, IP blocking are the primary techniques employed. Both methods are prone to overblocking: IP addresses often host multiple websites, while DNS blocking restricts access to all content under a domain name, lawful or unlawful. Furthermore, blocking measures do not eliminate the infringement itself and are relatively easy to circumvent.

Blocking measures engage fundamental rights. While intellectual property rights are protected under the EU Charter of Fundamental Rights, blocking may infringe the rights to freedom of expression, entrepreneurial freedom, and the right to a fair trial. Overblocking poses a particular threat to freedom of expression, necessitating strict proportionality and judicial scrutiny. ISPs' entrepreneurial freedom is impacted, as they are required to bear the costs of enforcement for infringements committed by others. The right to a fair trial may be jeopardised if blocking orders are issued without the infringer's participation or knowledge.

The CJEU requires a fair balance between competing fundamental rights, assessed in light of the principle of proportionality. However, proportionality assessment is complicated by the fact that all blocking measures can be circumvented, raising doubts about their effectiveness and whether they should be regarded as a measure of last resort.

Blocking frameworks and enforcement practices vary across Member States. Most blocking orders are issued by courts after a proportionality assessment, though in some states administrative authorities possess blocking powers. Administrative enforcement may not meet the CJEU's standards for careful balancing of rights and proportionality. Moreover, private agreements between rights holders and ISPs to block websites, risk undermining transparency and legal certainty for internet users.

Drawing upon the case law of the CJEU and ECtHR, as well as the EU Charter and the ECHR, the thesis concludes that website blocking measures must satisfy the criteria of legality, proportionality, judicial oversight, access to remedies for affected parties, minimisation of abuse risks, and effectiveness. The Estonian framework should ensure that blocking measures are enshrined in law, clearly understandable to affected individuals, and subject to judicial review. Civil courts, rather than administrative bodies, are best placed to adjudicate such measures. Internet users must be notified of the reasons and legal basis for a block and of their right to challenge it. The actual infringer should, where possible, be involved in proceedings prior to blocking.

The legal framework must enable assessment of overblocking risks and the justification for blocking considering the circumstances of each case. Although circumvention is possible, DNS blocking represents the most reasonable balance between effectiveness and proportionality. Moreover, blocking orders should be dynamic, allowing enforcement against new IP addresses or URLs of the infringing website without the need for a new court order.

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud õigusaktid

1. Autoriõiguse seadus. – RT I, 14.03.2025, 22.
2. Delibera 490/18/CONS. Modifiche al Regolamento in materia di tutela del diritto d'autore sulle reti di comunicazione elettronica e procedure attuative ai sensi del decreto legislativo 9 aprile 2003, n. 70, di cui alla delibera n. 680/13/CONS.
3. Delibera 680/13/CONS. Regolamento in materia di tutela del diritto d'autore sulle reti di comunicazione elettronica e procedure attuative ai sensi del decreto legislativo 9 aprile 2003, n. 70.
4. Euroopa Liidu põhiõiguste harta. – ELT C 202, 7.6.2016, lk 389–405.
5. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2019/790, 17. aprill 2019, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ. – ELT L 130, 17.5.2019, lk 92–125.
6. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, 22. mai 2001, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas. – ELT L 167, 22.06.2001, lk 10–19.
7. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/48/EÜ, 29. aprill 2004, intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta. – ELT L 157, 30.4.2004, lk 45–86.
8. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 2022/2065, 19. oktoober 2022, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ. – ELT L 277, 27.10.2022, lk 1–102.
9. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus 2015/2120, 25. november 2015, millega nähakse ette avatud internetiühendust käsitlevad meetmed ning millega muudetakse direktiivi 2002/22/EÜ universaalteenuse ning kasutajate õiguste kohta elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste puhul ning määrust (EL) nr 531/2012, mis käsitleb rändlust üldkasutatavates mobiilsidevõrkudes liidu piires. – ELT L 310, 26/11/2015, lk 1–18.
10. Halduskohtumenetluse Seadustik. – RT I, 14.03.2025, 15.
11. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. – RT II 2010, 14, 54.
12. Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping. – RT II 1999, 22, 123.
13. Kaubamärgiseadus. – RT I, 06.01.2023, 28.

14. Legge 31 luglio 1997, n. 249. Istituzione dell'Autorità per le garanzie nelle comunicazioni e norme sui sistemi delle telecomunicazioni e radiotelevisivo.
15. Ley 21/2014, de 4 de noviembre, por la que se modifica el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, aprobado por Real Decreto Legislativo 1/1996, de 12 de abril, y la Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil. – BOE núm. 268, de 5 de noviembre de 2014, lk 90404 a 90439.
16. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas. 1999 m. gegužės 18 d. Nr. VIII-1185.
17. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo Nr. VIII-1185 78 straipsnio pakeitimo įstatymas. 2023 m. birželio 29 d. Nr. XIV-2141.
18. Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas. 2004 m. balandžio 15 d. Nr. IX-2135.
19. Real Decreto 1130/2023, de 19 de diciembre, por el que se desarrollan la composición y el funcionamiento de la Sección Segunda de la Comisión de Propiedad Intelectual y por el que se modifica el Real Decreto 1023/2015, de 13 de noviembre, por el que se desarrolla reglamentariamente la composición, organización y ejercicio de funciones de la Sección Primera de la Comisión de Propiedad Intelectual. – BOE núm. 303, de 20/12/2023.
20. Telemediengesetz (TMG). BGBl. I 2007, 179.
21. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I, 03.04.2025, 2.
22. Võlaõigusseadus. – RT I, 04.07.2024, 18.
23. Αριθμ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΔΥΗΔ/ΔΔΑΑΔ/ ΤΥΕΦΤΠ/42269/3638/3476/196. Συγκρότηση, λειτουργία και αρμοδιότητες Επιτροπής για τη Γνωστοποίηση Διαδικτυακής Προσβολής Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας και Συγγενικών Δικαιωμάτων και καθορισμός τέλους εξέτασης αίτησης σύμφωνα με το άρθρο 66Ε ν. 2121/1993 «Κυρώσεις για προσβολές δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων στο διαδίκτυο», όπως προστέθηκε με το άρθρο 52 παρ. 1 ν. 4481/2017. (Establishment, operation and responsibilities of the Committee for the Notification of Copyright and Related Rights Infringement on the Internet, and setting of the examination fee” under Art. 66E, Law 2121/1993 “Sanctions for Infringements of Copyright and Related Rights on the Internet”, as added with Art. 52 par. 1, Law 4481/2017). – ΦΕΚ Α 100/20.7.2017.

24. Νόμος 2121/1993. Πνευματική Ιδιοκτησία, Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά Θέματα. - ΦΕΚ Α 25 1993. (Law No 2121/1993 on Copyright, Related Rights and Cultural Matters). – ΦΕΚ Α 25/3.3.1993.

Kasutatud kirjandus

25. Angelopoulos, C. Are Blocking Injunctions against ISPs Allowed in Europe? Copyright Enforcement in the Post-Telekabel Legal Landscape. *GRUR Int.*, nr. 11 (2014): 1089–96.
26. Cogo, A., M. Ricolfi. Administrative Enforcement of Copyright Infringement in Europe. – *Oxford Handbook of Online Intermediary Liability*. Toim. Frosio, G. 586–610. Oxford University Press, 2020.
27. Cory, N. How Website Blocking Is Curbing Digital Piracy Without “Breaking the Internet”. *The Information Technology and Innovation Foundation*, 2016.
28. Daly, A. The Legality of Deep Packet Inspection. *International Journal of Communications Law & Policy* 14 (2011).
29. Danaher, B., Smith, M. D., Telang, R. Copyright Enforcement in the Digital Age: Empirical Evidence and Policy Implications. *COMMUNICATIONS OF THE ACM* 60, no. 2 (2017): 68–75.
30. Frosio, G. F. Why Keep a Dog and Bark Yourself? From Intermediary Liability to Responsibility. *International Journal of Law and Information Technology* 26, no. 1 (2018): 1–33.
31. Geiger, C. and Izyumenko, E. Blocking Orders: Assessing Tensions with Human Rights. *Center for International Intellectual Property Studies Research Paper* 2019(03) (2019): Lk 1-26.
32. Geiger, C., E. Izyumenko. The Role of Human Rights in Copyright Enforcement Online: Elaborating a Legal Framework for Website Blocking. *Centre for International Intellectual Property Studies Research Paper* 2016(05) (2016). Kättesaadav: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2805572 (27.04.2025)
33. Husovec, M. CJEU Allowed Website-Blocking Injunctions with Some Reservations. *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 9, no. 8 (2014): 631–34.

34. Husovec, M. Injunctions against Innocent Third Parties: The Case of Website Blocking. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law* 4, no. 2 (2013): 116–29.
35. Hyland, M. A Critical Evaluation of the Effectiveness and Legitimacy of Webblocking Injunctions. *Law, Innovation and Technology* 12, no. 1 (2020): 30–59.
36. Kuczerawy, A. From “Notice and Take Down” to “Notice and Stay Down”: Risks and Safeguards for Freedom of Expression. – *Oxford Handbook of Online Intermediary Liability*. – Toim. Frosio, G., 525–43. Rochester, NY: Oxford University Press, 2020.
37. Lindsay, D. Website Blocking Injunctions to Prevent Copyright Infringements: Proportionality and Effectiveness Thematic: Cyberspace and the Law. *University of New South Wales Law Journal* 40, no. 4 (2017): 1507–38.
38. Lodder, A. R., P. Polter. ISP Blocking and Filtering: On the Shallow Justification in Case Law Regarding Effectiveness of Measures. *European Journal of Law and Technology* 8, no. 2 (2017): 1–20.
39. Michael, A., Darmon, E., Dejean, S., Pénard, T. Graduated Response Policy and the Behavior of Digital Pirates: Evidence from the French Three-Strike (Hadopi) Law. *Economics Working Paper Archive (University of Rennes & University of Caen) 201401, Center for Research in Economics and Management (CREM), University of Rennes, University of Caen and CNRS.*, 2014. Kättesaadav: <https://scispace.com/pdf/graduated-response-policy-and-the-behavior-of-digital-2ny9ihkhrx.pdf>. (27.04.2025)
40. Nordemann, J. B. Website Blocking under EU Copyright Law. – *Handbook of EU Copyright Law*, Toim. Rosati, E., 357–77, 2021.
41. Nordemann, J. B., Brüß, M. OLG München, 18.4.2024 - 29 U 3592/19 – Album-Veröffentlichung’. Urt. *GRUR* 2024 (18 April 2024): 1219–26.
42. Riordan, J. *The Liability of Internet Intermediaries*. Oxford University Press. New York, 2016.
43. Roy, A., and A. Marsoof. Blocking Injunctions and Collateral Damage. *European Intellectual Property Review* 39(2) (2017): 74–78.
44. Savola, P. Proportionality of Website Blocking: Internet Connectivity Providers as Copyright Enforcers. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law* 5, no. 2 (2014): 116–38.

45. Schwemer, S. F. Location, Location, Location! Copyright Content Moderation at Non-Content Layers. In *Handbook of European Copyright Law*, Toim. Rosati, E. 378–95. Routledge, 2021.
46. Tsigou, C. Notice-and-Takedown Procedure under Greek Intellectual Property Law 4481/2017. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law* 9, no. 2 (2018): 201–7.

Kasutatud kohtupraktika

47. BGH. 26.11.2015. Störerhaftung des Access-Providers, I ZR 174/14. ECLI:DE:BGH:2015:261115UIZR174.14.0.
48. *Cartier International AG v British Sky Broadcasting Ltd* [2014] EWHC 3354 (Ch), 2014 WL 5113505.
49. *Cartier International AG v British Sky Broadcasting Ltd* [2016] EWCA Civ 658, 2016 WL 03564056.
50. *Cartier International AG v British Telecommunications Plc* [2018] UKSC 28, 2018 WL 02939480.
51. *Dramatico Entertainment Ltd v British Sky Broadcasting Ltd* [2012] EWHC 268 (Ch), 2012 WL 488364.
52. EIKo 3111/10, Yildirim vs Türki.
53. EIKo 10795/14, Kharitonov vs Venemaa.
54. EIKo 12468/15, Ooo Flavus jt vs Venemaa.
55. EIKo 20877/10, Akdeniz vs Türki.
56. EKo C-2/10, *Azienda Agro-Zootecnica Franchini sarl and Eolica di Altamura Srl v Regione Puglia*, ECLI:EU:C:2011:502.
57. EKo C-18/18, *Eva Glawischnig-Piesczek v Facebook Ireland Limited*, ECLI:EU:C:2019:821.
58. EKo C-70/10, *Scarlet Extended SA v Société belge des auteurs compositeurs et éditeurs (SABAM)*, kohtujurist P. Cruz Villalóni ettepanek, ECLI:EU:C:2011:255.
59. EKo C-70/10, *Scarlet Extended SA v Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM)*. ECLI:EU:C:2011:771.

60. EKO C-275/06, *Productores de Música de España (Promusicae) v Telefónica de España SAU*, ECLI:EU:C:2008:54
61. EKO C-314/12, *UPC Telekabel Wien GmbH v Constantin Film Verleih GmbH and Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH*, kohtujurist P. Cruz Villalóni ettepanek. ECLI:EU:C:2013:781.
62. EKO C-314/12, *UPC Telekabel Wien GmbH v Constantin Film Verleih GmbH, Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH*, ECLI:EU:C:2013:781.
63. EKO C-324/09, *L'Oréal SA and Others v eBay International AG and Others*, ECLI:EU:C:2011:474.
64. EKO C-469/17, *Funke Medien NRW GmbH v Bundesrepublik Deutschland*, ECLI:EU:C:2019:623.
65. EKO C-557/07, *LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH versus Tele2 Telecommunication GmbH*, ECLI:EU:C:2009:107.
66. *EMI Records Ltd v British Sky Broadcasting Ltd* [2013] EWHC 379 (Ch), 2013 WL 617264.
67. *Football Association Premier League Ltd v British Sky Broadcasting Ltd* [2013] EWHC 2058 (Ch), 2013 WL 3550408.
68. Gerechtshof Amsterdam, 200.243.005/01, 02-06-2020 (ZIGGO & XS4ALL v BREIN), ECLI:NL:GHAMS:2020:1421.
69. Gerechtshof Den Haag 28.01.2014. 200.105.418-01 (ZIGGO & XS4ALL v BREIN). ECLI:NL:GHDHA:2014:88.
70. Hof van Beroep, Antwerpen, 2011/8314, 26 september 2011 (VZW Belgian Anti-Piracy Federation v NV Telenet).
71. LG München I, Endurteil vom 01.02.2018 - 7 O 17752/17.
72. Markkinaoikeus 07.06.2018. MAO:311/18.
73. Markkinaoikeus 29.04.2016. MAO:243/16.
74. *Matchroom Boxing Ltd v BT Plc* [2020] EWHC 2868 (Ch), 2020 WL 06587299.
75. OLG München, Urteil vom 18.04.2024 - 29 U 3592/19.
76. Stichting Bescherming 11.01.2012. 374634/HA ZA 10-3184 (ZIGGO & XS4ALL v BREIN). ECLI:NL:RBSGR:2012:BV0549.

77. Tribunal de grande instance de Paris. APC et autres / Auchan Telecom et autres. Ordonnance de référé 28 novembre 2013. Kättesaadav <https://www.legalis.net/jurisprudences/tribunal-de-grande-instance-de-paris-ordonnance-de-refere-28-novembre-2013>. (27.04.2025)
78. *Twentieth Century Fox Film Corp v British Telecommunications Plc* [2011] EWHC 2714 (Ch), 2011 WL 4966483.

Muud allikad

79. Autoriõiguse seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus.
<https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/303c69a5-e75f-4496-abffb5c5067a3f8d#M27L1gKT>. (27.04.2025)
80. Cambridge Dictionary. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/internet-piracy>. (27.04.2025)
81. Clearingstelle Urheberrecht im Internet. Kättesaadav: <https://cuii.info/en/faq/>. (27.04.2025)
82. Commission Publishes Latest Counterfeit and Piracy Watch List – European Commission. https://policy.trade.ec.europa.eu/news/commission-publishes-latest-counterfeit-and-piracy-watch-list-2022-12-01_en. (27.04.2025)
83. Decisions of the Committee – OIII. <https://opi.gr/en/committee/decisions-of-the-committee/>. (27.04.2025)
84. European Parliament's Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs. – Cross Border Enforcement of Intellectual Property Rights in the EU. European Parliament's Committee on Legal Affairs, 2021. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/703387/IPOL_STU\(2021\)703387_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/703387/IPOL_STU(2021)703387_EN.pdf) (27.04.2025)
85. Euroopa Komisjon. Counterfeit and Piracy Watch List, 2022. <https://circabc.europa.eu/ui/group/d0803128-7d62-40ee-8349-c43ee92745aa/library/b36f701d-2850-4768-9b3e-e487140e11e5/details?download=true>. (27.04.2025)
86. Euroopa Komisjon. Public Consultation on the Evaluation and Modernisation of the Legal Framework for the Enforcement of Intellectual Property Rights. Summary of Responses., 2016. <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/18661>. (27.04.2025)

87. Euroopa Komisjon. Summary of the Results of the Public Consultation on the Future of Electronic Commerce in the Internal Market and the Implementation of the Directive on Electronic Commerce (2000/31/EC), 2012. https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/20174/consultation_summary_report_en_2010_42070.pdf. (27.04.2025)
88. European Union Intellectual Property Office. Online Copyright Infringement in the European Union: Films, Music, Publications, Software and TV (2017–2023). https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/2024_online_copyright_infringement/2024_online_copyright_infringement_in_the_EU_FullR_en.pdf. (27.04.2025)
89. European Union Intellectual Property Office. Study on Voluntary Collaboration Practices in Addressing Online Infringements of Trade Mark Rights, Design Rights, Copyright and Rights Related to Copyright, 2024. https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/Research%20and%20sudies/study_voluntary_collaboration_practices_en.pdf (27.04.2025)
90. European Union Intellectual Property Office and Centre for International Intellectual Property Studies (CEIPI). ‘Study on Dynamic Blocking Injunctions in the European Union.’ Publications Office, 2021. <https://data.europa.eu/doi/10.2814/301088>. (27.04.2025)
91. Frosio, G. Italian Communication Authority Approves Administrative Enforcement of Online Copyright Infringement. *Stanford CIS* (blog), 2013. <https://cyberlaw.stanford.edu/blog/2013/12/italian-communication-authority-approves-administrative-enforcement-online-copyright/>. (27.04.2025)
92. Fuentes, D. Safeguarding Copyright Online in Spain – Using Administrative Proceedings. *Passle*, 2021. <https://mediawrites.twobirds.com//post/102j3ht/safeguarding-copyright-online-in-spain-using-administrative-proceedings>. (27.04.2025)
93. Homepage | RettighedsAlliancen, 1 May 2020. <https://rettighedsalliancen.com/>. (27.04.2025)
94. Husovec, M. What’s Wrong With UK Website Blocking Injunctions? – Tech Notes, 2013. <https://husovec.eu/2013/03/whats-wrong-with-uk-website-blocking-injunctions/>. (27.04.2025)

95. Intellectual Property Office. International Comparison of Approaches to Online Copyright Infringement: Final Report. Rochester, NY, 2015. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4100461>. (27.04.2025)
96. Internet Society. An Overview of Internet Content Blocking. <https://www.internetsociety.org/resources/doc/2017/internet-content-blocking/>. (27.04.2025)
97. Internet Society. Internet Society Perspectives on Domain Name System (DNS) Filtering. <https://www.internetsociety.org/resources/doc/2012/internet-society-perspectives-on-domain-name-system-dns-filtering/>. (27.04.2025)
98. Ministerio de Cultura. Salvaguarda de Los Derechos de Propiedad Intelectual En Internet. <https://www.cultura.gob.es/en/cultura/propiedadintelectual/lucha-contr-la-pirateria/marco-juridico/via-administrativa.html>. (27.04.2025)
99. Riigikogu Õiguskomisjoni Istungi Protokoll Nr 68, <https://www.riigikogu.ee/download/356ae835-43a3-4aae-af32-610b823ee4b7>. (27.04.2025)
100. Sharewithcare. <https://sharewithcare.dk/>. (27.04.2025)
101. United Nations, Human Rights Council. Report of the Special Rapporteur on the Promotion and Protection of the Right to Freedom of Opinion and Expression. A/HRC/32/38, 11 May 2016. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g16/095/12/pdf/g1609512.pdf>. (27.04.2025)
102. United Nations, Human Rights Council. Report of the Special Rapporteur on the Promotion and Protection of the Right to Freedom of Opinion and Expression. A/HRC/35/22., 30 March 2017. <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g17/077/46/pdf/g1707746.pdf>. (27.04.2025)